

Rodna gruda

IZ VSEBINE: Mnogo sreče in uspehov v Novem letu — *Tomo Brejc*: Praznik domovine — *P. Levec*: Naša Ljubezen (pesem) — *Fr. Močilnikar*: Življenjski jubilej podpredsednika Matice — *Ina*: Tam, kjer tiskajo »Rodno grudo« — »Matičarji« se vam tudi predstavljajo — 22. dec. dan Jugoslovanske ljudske armade — Obiskali so nas — Slovenski izseljenski koledar za l. 1955 je izšel — *Kajetan Kovič*: V pozni uri (pesem) — *Peter Dornik*: Svet in ljudje pod Uršljo goro — *France Magajna*: Kako se je Pikec iz Vrem utopil v vodnjaku — Po domači deželi — *Cvetko A. Kristan*: Po XV. jubilejni konvenciji SNPJ v Chicagu — *J. M. Steblaj* (Cleveland): Slovenski oder v Clevelandu — Na gredah slovenske kulture — *Kajetan Kovič*: Ljubzenska — *M. Senk*: Slovenske korenine v Kaliforniji — 50-letnica največjega slovenskega narodnega doma v Ameriki — *L. Zupanc*: Butorajska koza — *Dr. M. Butina*: Nekaj vprašanj iz soc. zavarovanja (konec) — Domovina na tujih tleh — Pero izseljencev — Kotiček za žene — Mladi rod — *Jos. Jurčič*: Jurij Kozjak (konec). — Naslovna slika: Dedek Mraz nas je obiskal. Dedka Mraza v pristni noši gorenjskih očancev je upodobil akad. slikar M. Gaspari. Fotomontažo je oskrbel Vlastja, Ljubljana.

SAVA TOVARNA GUMIJEVIH IZDELKOV, KRANJ

Poštni predal 56 - Brzjavni: Guma Kranj - Telefon 274 in 275

Proizvaja: gumeno tehnično robo, gumene cevi z in brez vložkov, visokotlačne armirane zavorne cevi, klinaste jermene, transportne trakove, pnevmatiko za kolesa in avtomobile, reparaturni material, gumirano blago za dežne plašče, zaščitne obleke iz gumiranih tkanin in zaščitne predmete za industrijo, potapljaške obleke, gumeno galanterijsko in sanitarno robo, gumene plošče za pod, gumene podplate in podpetnike ter plošče za podplate, gumena lepila, gumene športne artikle, gobasto gumo, gumene prevleke valjev in koles

**OBIŠCITE NAŠE PRODAJALNE: KRANJ, KOROŠKA 11, BEOGRAD, KNEZ MIHAJLOVA 47
ZAGREB, GAJEVA 28, SARAJEVO, MARSALA TITA 60**

Elektrosignal

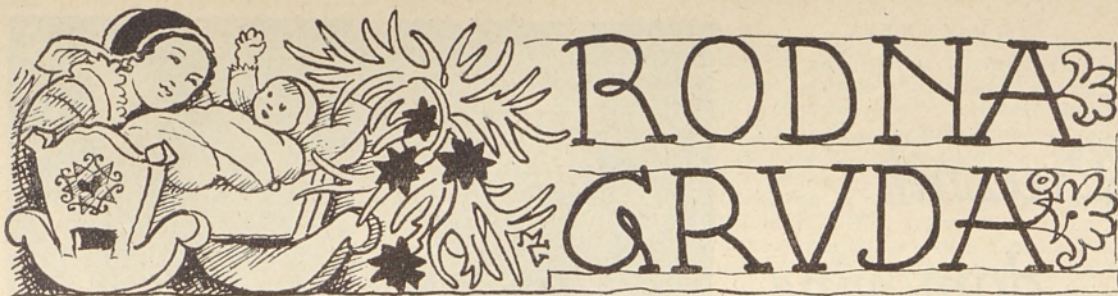
MONTAŽNO - TEHNIČNO PODJETJE

LJUBLJANA, Parmova ulica 33, poštni predal 315

projektira, dobavlja, nabavlja, uvaža in montira raznovrstne električne naprave močnega in šibkega toka, ki služijo vsem potrebam izgradnje, industrije, elektrifikacije, prometa, zdravstva, gostinstva itd. ter izvršuje v lastnih delavnicah še potrebne stikalne in komandne plošče in razdelilce

»Rodna gruda«, glasilo Slovenske izseljenske matice v Ljubljani. — Ureja uredniški odbor — Odgovorni urednik Tomo Brejc, Ljubljana. — Izhaja desetkrat na leto. — Poštnina plačana v gotovini. — Naročnina: ZDA letno 2 dolarja, polletno 1 dolar. — Francija: letno 500 frankov, polletno 250 frankov. — Belgija: letno 70 frankov, polletno 35 frankov. — Holandija: letno 5 guld., polletno 2.50 guld. — Zah. Nemčija: letno 8.40 mark, polletno 4.20 mark. — Argentina: letno 2 dol., polletno 1 dol. — Jugoslavija: letno 500 din, polletno 250 din. — Uredništvo in uprava: Slovenska izseljenska matica Ljubljana, Cankarjeva cesta 5/I. — Tiska tiskarna »Toneta Tomšiča« v Ljubljani.

Mnogo sreče in uspehov v Novem letu

želimo vsem dragim rojakom naročnikom in bralcem »Rodne grude«. S to dvojno številko zaključujemo prvi letnik in se iskreno zahvaljujemo vsem sodelavcem in naročnikom. Zaradi tehničnih težav smo namesto desetih, letos tiskali le devet števil. V to smo bili prisiljeni, ker se zdaj po vojni pri nas tiska mnogo več časopisov in knjig, pa so tiskarne, ki imajo še stare stroje, z delom preobremenjene in tako ne morejo posameznih naročil izoršiti tako hitro, kakor so jih prej. Tako se je tudi tisk posameznih števil »Rodne grude« precej zavlekel in če bi tiskali novembrsko in decembrsko številko vsako posebej, bi naročniki zadnje prejeli komaj sredi januarja in tako bi spet novi letnik začeli z zamudo. Temu smo se pa hoteli na vsak način izogniti, zato smo tiskali deveto in deseto številko skupaj in tako niso naročniki kljub temu, da je izšlo le devet števil, prav nič prikrajšani, ker je zadnja številka toliko obsežnejša.

Številni dopisi, ki jih prejemo iz vseh delov sveta, kjer žive naši rojaki, so nam razveseljivo dokaz, da si je »Rodna gruda« v kratkem času svojega izhajanja pridobila veliko zvestih prijateljev in polno potrdila naše mnenje, da je bil ta list res potreben. Hvala vam vsem za vse simpatije in pomoč, ki smo jih bili deležni in kateri smo prepričani, da nam je tudi v bodoče ne boste odrekli. Predvsem se moramo zahvaliti rojakom, ki razumejo, da so s tiskom tega lista zvezani veliki stroški ter so nam s prispevki za naš tiskovni sklad in z rednim plačevanjem naročnine te naše težave znatno olajšali. Ker smo že pri naročnini, naj omenimo tudi to, da bomo z novim letom primorani pošiljanje lista ustaviti osem tistim, ki smo ga jim doslej pošiljali na ogled, pa nam ga niso vrnili oziroma odpovedali, pa tudi naročnine še niso nakazali. Prav gotovo je med temi večina, ki so na to morda pozabili. Obdržali jih bomo v evidenci ter jim bomo takoj, ko prejmemo zaostalo naročnino, list ponovno pošiljali z zaostalimi številkami vred.

Že v začetku leta smo obljubili knjižne nagrade najpridnejšim in najboljšim dopisnikom. Ne mislite, da smo na to pozabili. Pripravili smo že lepe knjižne zbirke in v januarski številki bomo objavili imena nagrajencev. Hkrati bo v tej številki tudi razpis novih nagrad za najboljše dopisnike. Prav tako bomo razpisali nekaj lepih, dragocenih nagrad za tiste naročnike in prijatelje, ki nam bodo pridobili nove naročnike.

In kaj naj vam povemo o novem letniku »Rodne grude«? Predvsem to, da bo redno izhajala, po vsebini pa bo še bolj pestra in zanimiva kakor letošnja. Imela bo seveda povest, ki bo izhajala v nadaljevanjih. Objavljali bomo črtice in pesmi naših sodobnih pesnikov in pisateljev. Seveda ne bo manjkalo novic iz domačih krajev in zraven lepih fotografij, pa člankov in reportaž o političnih, kulturnih in drugih dogodkih pri nas. Rojakinje bodo prav gotovo rade prebirale in tudi sodelovale v rubriki »Dom in družina«, v rubriki »Mladi rod« pa bomo objavljali pravljice in pesmi za mladino. Ker se krog sodelavcev stalno večja, smo prepričani, da bomo v prihodnjem letu lahko objavljali še več novic iz življenja rojakov v raznih deželah. Zelo hvaležni bomo, če nam dopisniki k svojim člankom in dopisom letos pošljejo še več fotografij, da bodo sestavki še bolj zanimivi. Mnogo rojakov nam piše, kako všeč so jim slike iz domačih krajev in nekateri izražajo željo, da naj objavimo slike njihovega rojstnega kraja. Tem obljublamo, da bomo vse njihove želje upoštevali. Na kratko bomo pisali tudi o športnih dogodkih in seveda bomo prinašali lepe barvne reprodukcije umetniških slik. Pri izbiri se bomo potrudili, da bodo slike dragim rojakom res v veselje.

Prav pristržno pozdravljamo vse rojake — naročnike in prijatelje »Rodne grude« v ZDA, Argentini in Kanadi, Egiptu, Vestfaliji, Franciji, Belgiji, Holandiji in drugod s toplimi željami, da »Rodna gruda« v prihodnjem letu še poveča naš krog ter nas še tesneje poveže in združi.

Slovenska izseljenska matica in uredništvo
»RODNE GRUDE«

Praznik domovine

Slovenska delegacija v Jajcu pred odhodom v Slovenijo

Večina svobodnih narodov sveta pozna in praznuje svoje velike zgodovinske praznike, ki so bili odločilne važnosti za njihovo nacionalno osvoboditev, kot predpogoj za gospodarski, kulturni in socialni napredek slehernega naroda.

Tak praznik je za narode Jugoslavije 29. november, ki ga naši narodi vsako leto nad vse svečano praznujejo v spomin na zgodovinsko zasedanje Antifašističnega sveta narodne osvoboditve Jugoslavije dne 29. novembra 1945 v Jajcu, na katerem je bila ustanovljena nova Jugoslavija.

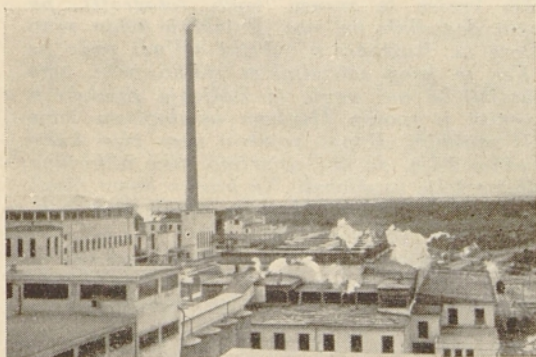
Osvoboditev izpod fašistične okupacije in oblast ljudstva, to sta bila glavna cilja, katerih uresničenje so narodi Jugoslavije imeli neprestano pred očmi v svoji junaški, štiri leta trajajoči borbi proti nadmočnemu fašističnemu sovražniku. Za uresničenje teh ciljev so doprinesli tako neizmerno velike žrtve in prenašali tako strašno trpljenje, da se nikdar ne bo našlo pero, ki bi ga moglo popisati. Ko so gradili svojo armado, katere udarna moč je neprestano naraščala in zadajala težke udarce okupatorju, so se zavedali, da je treba organizirati tudi novo oblast. To oblast je gradilo ljudstvo samo, trdno odločeno, da pod nobenim pogojem ne dopusti več, da bi izkoriščevalska in nazadnjaška oblast stare Jugoslavije še kdaj zaobladala nad njimi.

V času II. zasedanja AVNOJ osvobodilni boj naših narodov še ni bil končan. Nasprotno, po

tem zasedanju je okupator še podvojil svoje napore in organiziral celo vrsto novih silovitih ofenziv, da bi uničil narodnoosvobodilno vojsko. Še bolj divje in okrutno se je znašal nad ljudstvom, ki je svojo vojsko z vsemi močmi podpiralo. Vendar so se na obzorju že pojavljali prvi znaki bližajoče se zmage nad fašizmom. Treba je bilo zagotoviti uresničenje ciljev, za katere so naši narodi šli v boj, da ne bi zaman kroveli in umirali. To veliko delo — tako življenjske važnosti za narode Jugoslavije — je izvršilo II. zasedanje AVNOJ novembra 1945 v Jajcu. Njegovi sklepi so zagotavljali ne samo nacionalno, temveč tudi socialno osvoboditev našega ljudstva. Ustanovljena je bila popolnoma nova država in že takoj ob začetku razglašeno načelo, da v njej vsa oblast pripada ljudstvu. Izvoljeno je bilo tudi najvišje predstavništvo nove države.

Pol drugo leto pozneje — maja 1945 — je bila zmaga velikih zaveznikov nad fašističnimi silami — za katero je narodnoosvobodilna vojska Jugoslavije doprinesla tako pomemben delež — končno dobojevana. Dne 10. maja 1945 je zmagovita narodnoosvobodilna vojska, preganjajoč sovražnika z naše zemlje, osvobodila Ljubljano, belo prestolnico naše republike. Tega dne so se na ulicah Ljubljane dogajali nepozabni prizori. Ljudje so objemali svoje osvoboditelje in jih obisipavali s cvetjem. Napočil je veliki dan svobode in vstajenja, ki ga je predvidel pokojni pisatelj Ivan Cankar, »ko se bodo ljudje srečavali na ulicah, od sreče jokali in vpraševali drug drugega: Kako je tebi, brat moj, ki si mi bil prijatelj v bolesti...«

Enajst let nove Jugoslavije je dokazalo, kaj zmore ljudstvo, ki se je osvobodilo svojih zatiralcev in samo odloča o svoji usodi. Čeprav je Jugoslavija po drugi svetovni vojni spadala med najbolj razdejene države v Evropi, je bila obnova njene industrije, železnic, cest itd. dosežena v rekordnem času, ne polnih dveh let. Z izpolnitvijo petletnega gospodarskega načrta, izgradnje težke industrije in elektrifikacije dežele pa so bili postavljeni čvrsti temelji za gospodarski napredek nove države. V ilustracijo objavljamo nekaj podatkov statističnega letnika FLRJ, ki ga je pred kratkim izdal Zvezni zavod za statistiko in evidenco v Beogradu:

Tovarna aluminija v Kidričevem pri Ptuj

Leta 1959 je znašala kapaciteta vseh hidro- in termoelektričnih central Jugoslavije 1 milijon 173.000 kWh letno, leta 1953 pa 2 milijona 982.000 kWh. Surovega železa smo izdelali leta 1959 101.000 ton, 1953 pa 270.000 ton. Surovega jekla 1959 leta 232.000 ton, 1953 pa 495.000 ton. Rjava premoga, ki ga ima Jugoslavija največ, smo nakopali leta 1959 4 milijone 312.000 ton, leta 1953 6 milijonov 362.000 ton. Surove nafte leta 1959 1000 ton, 1959 172.000 ton. Dolžina železniških prog je znašala leta 1959 9.647 km, sedaj 11.619 km. Zgrajenih je bilo čez 2000 km novih, modernih betonskih in asfaltiranih cest itd.

In tako bi lahko nadaljevali v nedogled. Toda vsega ni mogoče ne navesti in ne naštetiti. To je treba videti. Napredek je ogromen na vseh področjih družbene dejavnosti. Koliko je novih tovarn, ki jih pred vojno sploh nismo imeli, novih proizvodov, ki jih v stari Jugoslaviji nismo izdelovali, novih znanstvenih zavodov, šol, združnih domov in domov kulture, poliklinik in ambulant, zdravstvenih domov, stanovanjskih zgradb itd.

Nova Jugoslavija ne pozna nacionalnega zatiranja, zaradi katerega so njeni narodi nekoč tako trpeli. Jugoslavija danes, to je država enakopravnih narodov, v kateri se njihova enotnost, skovana že med vojno, še nadalje krepi in utrjuje. Podzeti so vsi potrebni ukrepi, da bi se zaostali predeli naše države doignili na raven gospodarsko in kulturno že razvitih delov naše države. Zavedajoč se, da je resnična demokracija doma le tam, kjer večina ljudstva odloča o vseh važnejših vprašanih države, se vodstvo nove Jugoslavije trudi, da bi s pomočjo ustavnih in drugih zakonov omogočilo državljanom čimbolj ustvarjalno sodelovanje in odločanje v državni upravi. Vodstvo tovarn so prevzeli delavci, v občinah odločajo zbori volivcev, v ustanovah socialnega zavarovanja odločajo skupščine zavarovancev samih. Pravkar se uvaja družbeno upravljanje v šolah, zbori poslancev in zbori proizvajalcev od kraja do republike in zveznega parlamenta odločajo in sprejemajo ukrepe za nadaljnji osestranski napredek države. Prav te dni bodo zbori volivcev sklepali o ustanovitvi novih večjih občin, ki bodo v glavnem imele oblast, kakršno so do sedaj izvajali okrajji. Oblast se bo na ta način približala ljudstvu do najvišje mere, hkrati pa bo imelo od nje tudi veliko praktično korist, ker se bodo odslej vsi važnejši posli lahko opravljali na občini, ne pa kot doslej na oddaljenih okrajjih.

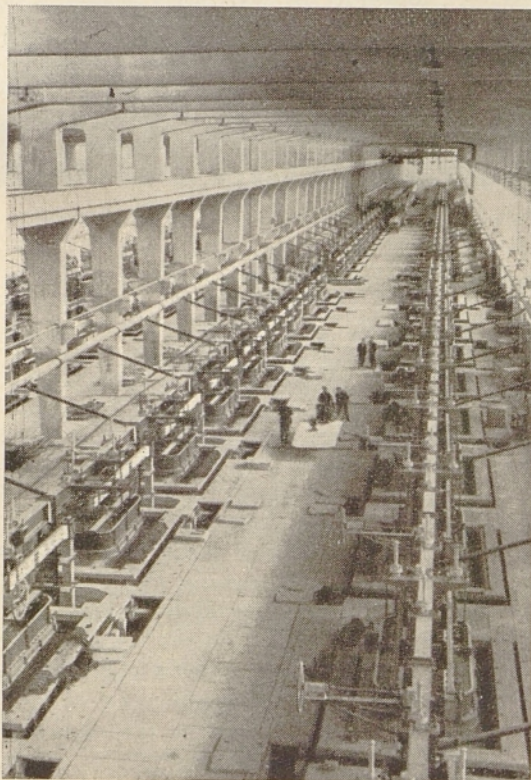
Že junaški boj narodov Jugoslavije v času narodnoosvobodilne borbe jim je priboril velik mednarodni ugled. Nova družbena ureditev Jugoslavije je ta ugled še povečala predvsem v vrstah mednarodnega delavskega razreda in hkrati sprožila izredno zanimanje za Jugoslavijo pri vseh narodih, ki prav tako streme po napredku. Naše ljudstvo se zaveda vrednosti priborjene svobode in nove družbene ureditve. Kot dosedaj, tako je tudi v bodoče pripravljeno, da se upre vsakomur, ki bi ogrožal njegovo neodvisnost. Ta boj, povezan z odločno borbo nove Jugoslavije za mir, za enakopravnost vseh narodov, za gospodarsko, kulturno, socialno in zdravstveno pomoč zaostalim narodom je prav tako doprinesel svoj delež k naraščajočemu ugledu nove Jugoslavije v svetu.

Velikega napredka, ki ga je dosegla nova Jugoslavija po osvoboditvi, nihče ne more zani-

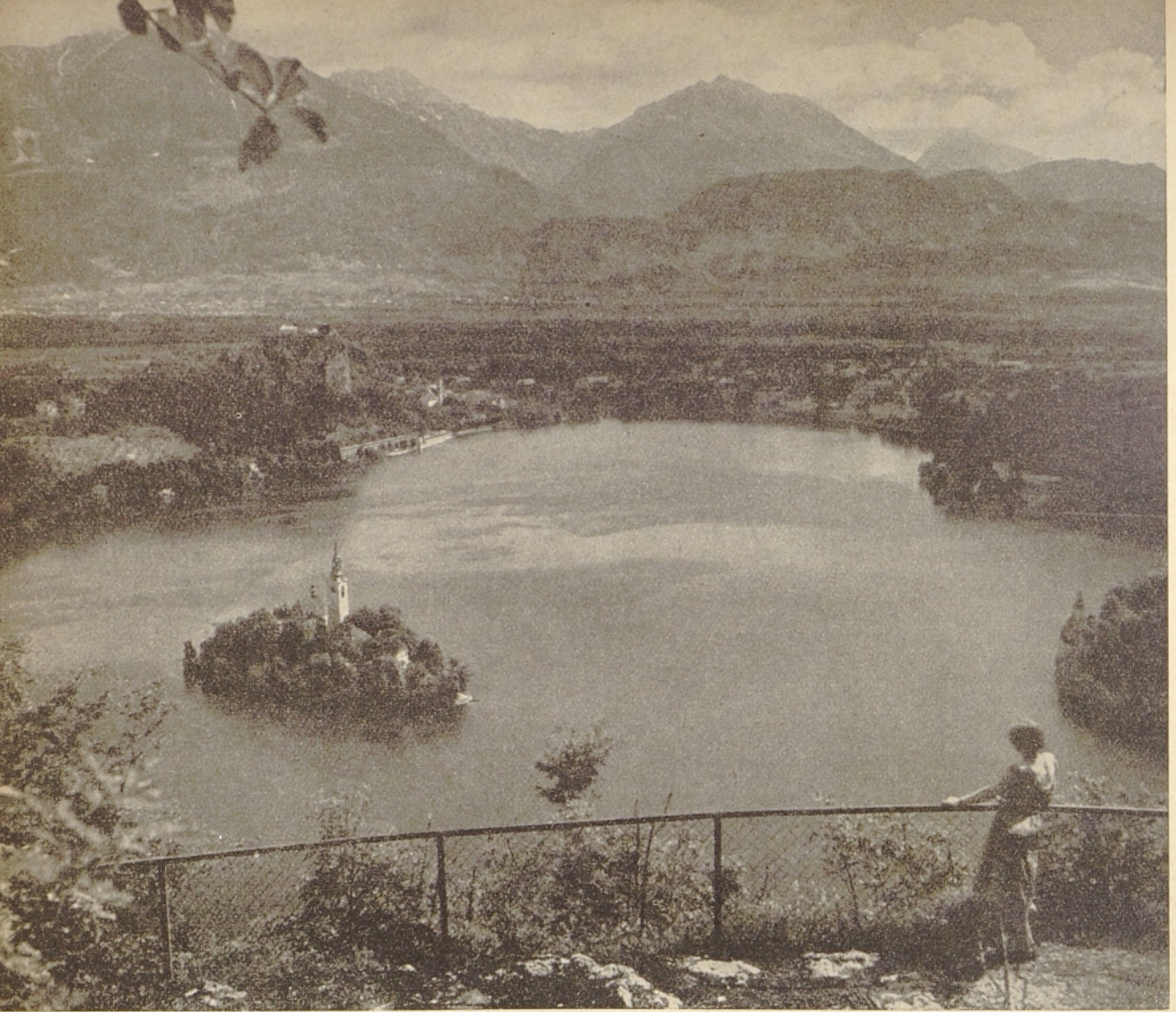
kati, kdor ljubi resnico. Toda pri tem ne smemo pozabiti, koliko so naši narodi žrtvovali tudi po osvoboditvi, kako težak je njihov boj še danes, da bi se iztrgali iz gospodarske in kulturne zaostalosti. Vsa leta po vojni si je naše ljudstvo dobesedno pritrgovalo od ust, da bi zagotovilo finančna in druga sredstva za izgradnjo moderne industrije, poljedelstva in napredek drugih panog družbene dejavnosti. Tudi danes se moramo še boriti z velikimi in raznovrstnimi težavami. Toda to, kar našim delovnim ljudem uliva pogum in jih moralno krepi, je dejstvo, da so najhujše težave že za nami. Ustvarjeni so solidni pogoji za gospodarski napredek in postopno dviganje življenjske ravni našega delovnega človeka. Pri tem nismo in ne bomo nikoli pozabili tistih, ki so nam v tem boju pomagali. Tudi naši rojaki, posebno v Ameriki, so mnogo prispevali, da smo najhujše težave, posebno v prvih podojnih letih, uspešno premagovali.

Težave so in bodo še. Toda naši ljudje se zavedajo, da je zdaj, ko so sami gospodarji svoje usode, vse odvisno od njih samih. Ta zavest jim daje veliko moč in vzpodbuja njihovo ustvarjalnost. Zato bodo tudi v letu 1955 prav gotovo dosegli velike uspehe, tako v gospodarstvu kakor na drugih področjih.

Leto 1954 zaključujemo v znamenju pomirjenja med narodi. Tudi na naših mejah je zaladlad mir. Normalne in prijateljske odnose smo končno dosegli tudi z vsemi našimi sosedi. To je še en razlog več, da narodi Jugoslavije z mirnim zaupanjem lahko zrejo v bodočnost.

Dvorana elektrolize v tovarni aluminija v Kidričevem pri Ptuju

PETER LEVEC

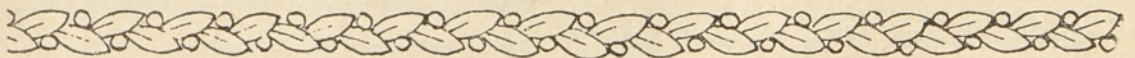
Naša ljubezen

*O domovina, smo te li ljubili dovolj?
Kako bi te mogli ljubiti še bolj?
Saj tisočkrat mokri in lačni, prezebli
braneč te že vsak smo razor prehodili —
tipaje pred sabo ob temnih nočeh.
Na Pohorju in po Zasavskih bregeh
smo trupla prijateljev naših zagrebli.
Je kje še kak drobec slovenske prsti,
kjer naša ni kanila kri?*

*O domovina, o domovina!
Na pragu glej mater,
ki čaka na sina,
čeprav ji že lansko poletje je pal.*

*O mati, naj te ne stre bolečina!
Ko stopala spet boš prek žitnih
dobrav,
med klasjem si pesem svobodno
pojoč,
se spomni, da tamkaj tvoj sin je
sejal.*

*Ker naša ljubezen je žrtev in kri,
ker naša ljubezen ni ortna cvetica!
Ker naša ljubezen je kakor pšenica,
ki bednim in lačnim naj kruh obrodi.*

ŽIVLJENJSKI PRAZNIK

PODPREDSEDNIKA

SLOVENSKE

IZSELJENSKE

MATICE

Dne 18. decembra 1954 je praznoval podpredsednik Slovenske izseljenske matice in glavni urednik »Rodne grude«, poslanec v zvezni Ljudski skupščini Tomo Brejc svoj petdeseti rojstni dan.

Prav gotovo se naš dragi Tomo ne bo jezil, če izdam to njegovo skrivnost vsem tistim, ki ga poznajo, cenijo in imajo radi, in teh res ni malo.

Kdo izmed izseljencev ne pozna Toma Brejca, saj je lep kos življenja — celih dvajset let žrtvoval za interese izseljencev. Sam delavski sin in delavec se je že v zgodnji mladosti spoznal z vsemi težavami in krivicami, ki so jih bili nekoč pri nas deležni delavci. To je vtisnilo vsemu njegovemu življenju neizbrisani pečat. Ker se je odkrito in odločno boril za pravice delavcev, ga je policijski režim v stari Jugoslaviji za vselej izgnal iz države. In tako je prišel med nas — slovenske izseljence v Franciji. Najbolj ga poznajo rojaki v severni Franciji v Pas de Calais in Nordu, kjer se je mudil več let in se v tem času temeljito poglobil v naše življenje in naše potrebe. Poznajo ga pa tudi izseljenci v drugih krajih Francije, v Belgiji, Holandiji in Vestfaliji. Njegovo ime je prodrlo tudi v ZDA, v Kanado in druge dele sveta.

Midva sva se spoznala pred dvajsetimi leti na nekem sestanku v Sallauminesu. Predstavil nam ga je tovariš Janez kot novodošlega izseljenca, ki se je moral umakniti pred besnečimi žandarji v stari Jugoslaviji in bo odslej živel med nami. Kmalu smo bili v živahnem pogovoru. Postal nam je najboljši tovariš in učitelj. Tudi potem, ko je odšel v Pariz kot urednik lista »Glas izseljencev«, je bil še naprej tesno povezan z nami ter nas je bodril, da vztrajamo pri našem delu. Posebne zasluge ima tov. Brejc za enotnost Jugoslovanov v Franciji.

Ko je izbruhnila druga svetovna vojna, je bil Tomo Brejc med tistimi, ki so zapustili Francijo in odšli v slovenske gozdove, da bi se borili proti nemškemu in italijanskemu okupatorju. Po osvoboditvi se ni več vrnil v Francijo, ker je posvetil vse svoje sile obnovi domovine. Pri svojem odgovornem delu pa ni pozabil na izseljence. Spet nas je obiskal v Franciji ter nam prikazal pravo podobo nove Jugoslavije. Pozneje, ko je zavzel že visok položaj — bil je minister za delo — se ni prav nič spremenil. Ostal je isti Tomo Brejc, naš stari, dobri delovni kamerad, kakršnega smo poznali v Franciji. Za vsakega ima prijazno besedo in topel, prijateljski stisk roke, in vsakemu, ki ga poprosi za pomoč, iz vsega srca rad pomaga, če mu je le mogoče.

Kakor tovariš Brejc ni pozabil nas izseljencev, tako tudi mi njega ne bomo pozabili. Prepričan sem, da govorim vsem iz srca, če mu k njegovemu življenjskemu jubileju čestitam tudi v vašem imenu ter mu želim še mnogo let plodonosnega dela v želji, da nam ostane še nadalje naklonjen, kakor nam je bil doslej.

FRANCE MOCILNIKAR,
upokojeni rudar iz Zagorja

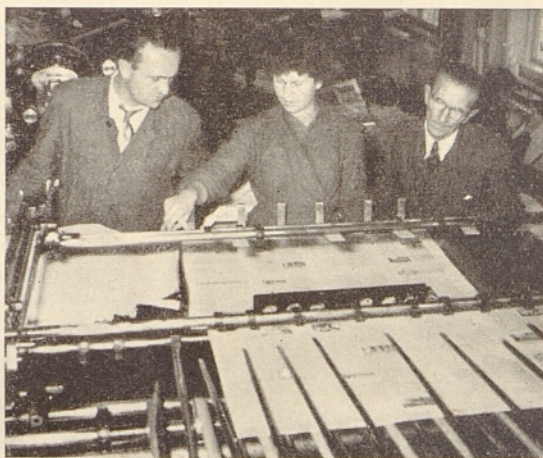
V strojni stavnici prelijejo besedilo v tiskane črke...

TAM, KJER TISKAJO »RODNO GRUDO«

Prav je, da vas ob koncu leta seznanimo tudi s tistimi tihimi sodelavci »Rodne grude«, katerih imena sicer niso podpisana pod članki in reportažami, in vendar nosi pečat njihovega dela sleherna stran »Rodne grude«. To so tiskarji, ki list tiskajo. Od njihovega okusa in spretnosti njihovih rok je v marsičem odvisen zunanji videz »Rodne grude«. Naj bi bili članki še tako dobri in slike lepe, bi se vse skupaj lahko pošteno skazilo, če bi jih dobili v roke malomarni tiskarji.

»Za sloves tiskarne gre,« pravijo ljudje v tiskarni, ki nosi ponosno ime velikega slovenskega narodnega junaka in mučenika iz zadnje vojne Toneta Tomšiča. In so od sile natančni. Ni vseeno, kako so razporejene slike, kakšne so črke posameznih člankov itd. Tisoče drobnih

Takole pa tiskajo »Rodno grudo«

stvari je, ki jih opazi in kritično pregleda le strokovnjak.

Tiskarna »Toneta Tomšiča«, kjer tiskamo »Rodno grudo«, je ena izmed enajstih tiskarn v Ljubljani. Ni velika in njeni stroji so stari nad trideset let. Razvila se je iz majhnega obrata v eno najboljših ljubljanskih tiskarn. V njej danes tiskajo 11 tednikov, 9 revij, 1 časopis, ki izhaja dvakrat tedensko in dolgo vrsto raznih znanstvenih publikacij, brošur, knjig in vsakovrstnih uradnih razglasov in tiskovin.

Da, stroji so stari, toda ljudje, ki so v stroki izkušeni in res z ljubeznijo predani delu, iztisnejo iz njih vse, kar se iztisniti da, in sloves, ki ga ima tiskarna, je trdo zaslužen.

Toda ne smem samo hvaliti, sicer bi se naši fantje prevzeli, in potem, uboga »Rodna gruda«, saj bi se morda zgodilo, da bi tri mesece tiskali eno številko. Včasih smo si pošteno v laseh, to se pravi uredništvo »Rodne grude« in tiskarna oziroma tiskarji. Telefonski razgovori niso nič kaj prijazni, pa tudi »osebni stiki« so včasih zelo resnega značaja. Priznati moram, da včasih

Tehnično vodstvo tiskarne, ki ima največ besede pri tiskanju »Rodne grude«

malo manjka, da ne skočim iz kože, ko sem prepričana, da bo revija vsak čas dotiskana, pa mi tehnični vodja tako mirno in flegmatično pove, da strani sploh še niso v stroju. Seveda imajo tehtne razloge: preobremenjenost strojev, zamuda v klišarni in podobno. Toda — roko na srce, dragi fantje — včasih bi se le dalo malo bolj pohiteti.

No, pa naj bo zadosti godrnjanja in hvale. »Rodna gruda« gre danes po vsem svetu in naročniki so z njo zelo zadovoljni, kar je vsekakor priznanje za uredništvo in za naše tiskarje. Prepričani smo, da se bo naše prijateljstvo v prihodnjem letu poglobilo in utrdilo, kar bo v veliko korist »Rodni grudi«, ki bo še lepša in bo redno izhajala.

Nekaj naših fantov iz tiskarne vam predstavljamo na slikah, toda pripomniti moramo, da to seveda niso vsi, ki imajo opravka z »Rodno grudo«, o še veliko je teh tihih sodelavcev, ki vsak po svoje pripomorejo, da je naša draga »Rodna gruda« takšna, »kakor se šika«. Med drugimi zaslužijo posebno priznanje tisti, ki se res potrudijo, da je že zunanja stran lista izdelana lepo in okusno, še posebno skrb pa posvečajo barvnim umetniškimi prilogam, ki so se rojakom tako priljubile. Ne smemo pozabiti tudi fantov in deklet iz knjigovoznice in ekspedita in seveda tudi ne naših pridnih klišarjev iz tiskarne »Ljudske pravice«, ki imajo tudi dosti zaslug, da so slike v »Rodni grudi« tako lepe in jasne. Vse te pa bomo enkrat skupaj slikali in objavili sliko.

*

Ker smo vam že predstavili naše pridne tiskarje, se nam je zdelo prav, da se vam tudi »Matičarji« predstavimo. Seveda nismo vsi. Fotograf je »ujel« le nas, uslužbenca Matice na delovnem sestanku.

Tudi to novico vam moramo seveda povedati, da je »Rodna gruda« dobila upravnika. Število naročnikov z vsakim dnem raste in tako pri najboljši volji nismo mogli vsega v redu opraviti in se je tu pa tam zgodilo, da ta ali oni naročnik ni dobil pravočasno lista, da je ta ali ona številka izostala in podobno.

Sicer vsi »Matičarji« pridno pomagajo »Rodni grudi«, posebno naša pridna Vera in tajnik Švagelj, ki pa ima dovolj opravka z organizacijskimi posli.

Kljub dobri volji uredništvo tudi ni moglo odgovarjati na vse številne dopise, ker je z urejanjem lista dosti opravkov. Naš novi upravnik Drago Trebežnik je zdaj prevzel te posle in prepričani smo, da boste z njim zadovoljni. On vam bo odgovarjal na dopise in vodil skrbno evidenco, tako da se prav nobeden od naročnikov ne bo več mogel pritožiti, da kakšne številke lista ni dobil (seveda, če se ne bo izgubila brez naše krivde!).

Ob koncu vam dragi rojaki, naročniki in bralci »Rodne grude« želimo vsi uslužbenci Izseljenske matice v novem letu zvrhan koš zdravja, sreče in zadovoljstva!

Ina

Od leve proti desni Mila Senk, urednica Koledarja, Vera Petkovič, uradnica Matice, Albert Švagelj, tajnik Matice, Ina Slokan, urednica »Rodne grude«. Druga vrsta: Drago Trebežnik, upravnik »Rodne grude«, Tone Dulmin, šofer, Josip Herzog, blagajnik in Lojze Zdravje, povratnik iz Kanade, član Glavnega odbora Slov. Izseljenske matice

Mateur, ki ob sodelovanju urednika »lomic« stavek in razporeja slike, je strokovnjak v pravem pomenu besede, saj dela pri tem poslu že nad trideset let

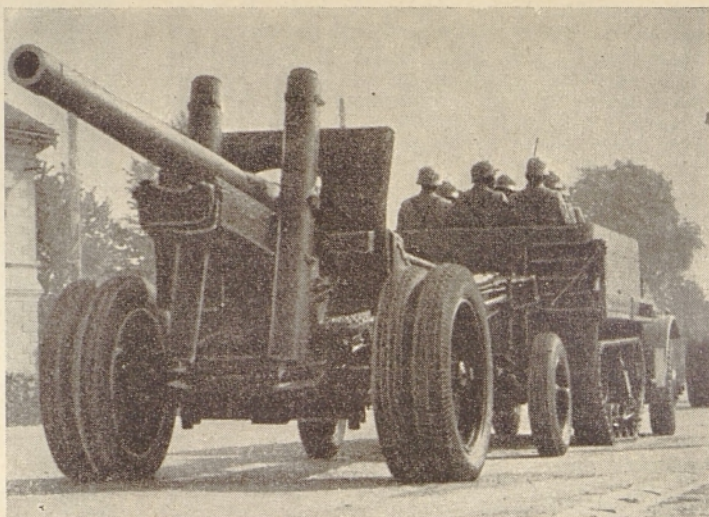
»MATIČARJI« SE VAM TUDI PREDSTAVLJAJO

22. december

DAN JUGOSLOVANSKE LJUDSKE ARMADE

Vsako leto 22. dec. praznuje Jugoslovanska ljudska armada svoj dan — to je pristrčen praznik vse Jugoslavije. Malo je dežel na svetu, kjer je bila vojska z ljudstvom tako tesno povezana kakor je v Jugoslaviji, saj je prav ljudstvo — kmetje, delavci in drugi delovni ljudje — spletlo korenine, iz katerih je zrastle in se razvila. To je bilo v tistih velikih in strašnih dneh, ko se je v potokih krvi pisala zgodovina Jugoslavije. Takrat je vznikla in začela rasti Jugoslovanska ljudska vojska, ustanovili so jo ljudje, ki so prezirali trpljenje in smrt in vedeli le eno: da ljubijo domovino nadvse. Njihovo orožje je bilo junaško srce in jeklena pest. Tako ima Jugoslovanska ljudska arma-

da, skovana in utrjena v krvavih bojih, svojo posebno vlogo in svoj posebni pomen. Njena vloga je vseskozi miroljubna, njen namen pa je, ohraniti tisto, za kar so se jugoslovanski narodi borili in že vnaprej preprečiti vsak poskus, ki bi ogrožal miren razvoj domovine. Jugoslovanska armada nikogar ne ogroža, je le vedno buden čuvar svobode in mirnega napredka v domovini, vendar pa s svojim obstojem mnogo prispeva k utrditvi miru na svetu.

Tako je Jugoslovanska armada, ki je Ljudska vojska v pravem pomenu besede, močna na zunaj in znotraj — močna je, ker je najmoderneje opremljena, njena notranja moč pa je v tem, da uživa nedeljivo pomoč jugoslovanskega ljudstva, iz katerega je zrastle. Njen vrhovni komandant je legendarni narodni junak in voditelj naših narodov maršal Tito, ki ima največ zaslug, da je naša narodna armada danes v vsakem pogledu na višini.

OBISKALI SONAS

Letos v oktobru je obiskal Slovenijo naš ugledni rojak iz Avstralije, Broken-hill, Marinković Jerko, vidni sindikalni delavec in pobornik za ustanovitev Društva prijateljev nove Jugoslavije v Avstriji. Rojak Marinković je rojen v Blatu, Korčula, kjer mu še živi mati. Po enomesečnem bivanju doma je na povabilo Udruženja povratnikov Srbije in Sindikatov Jugoslavije obiskal objekte naše izgradnje v Srbiji, Bosni in Hercegovini. Prav tako je na povabilo Matice izseljenika Hrvatske obiskal več industrijskih središč v Hrvatski. V Sloveniji se je zadržal le dva dni in je obiskal Litostrojo, Medvode, Jesenice, Begunje, Bled in Maribor. Oglel si je naše večje tovarne in hidrocentrale. Ob slovesu je izjavil: »V Avstraliji razmeroma malo vemo o resnici o Jugoslaviji.« Silno ga je razveselil velik napredek pri nas po vojni. Izjavil je, da tega ne moreš verjeti, dokler ne vidiš na lastne oči. Dejal je, da je Slovenija najlepši predel Jugoslavije, kjer je tudi industrija najbolj razvita. Pri nas kakor v drugih republikah

je bil povsod bratsko sprejet, zlasti od predstavnikov sindikatov in izseljeniških matic, za kar se vam pristrčno zahvaljuje. O svojih vtisih bo poročal našim izseljencem v Avstraliji na njihovih shodih in potom tiska.

Rojak John Novak iz Kirkland Lake, Ont. Canada, je nedavno obiskal staro domovino. Oglasil se je tudi v uradu Slovenske izseljenske matice. Ob tej priložnosti je izročil dve celotni naročnini za »Rodno grudo«, naročil se je na Koledar ter daroval 1 dolar za tiskovni sklad. Hkrati nam je naročil, naj sporočimo njegove pozdrave bratu Nicku Novaku ter družini Ludvig Dermaša, John Braniselj, Frank in Angeli Mele, družini Mihelčič in Louisu Pečaverju v Kirkland Lake, Ont. Ob prijetnem bivanju v Preloki se še posebno spominja svojega prijatelja Joe Starešiniča v Hamiltonu v Ont. ter vseh znancev in prijateljev, ki jim »Pintarjev Ive iz Preloke« želi obilo sreče in zadovoljstva v novem letu.

Š. A.

Slovenski izseljenski koledar za leto 1955 je izšel

Slovenska izseljenska matica razpošilja te dni rojakom v tujini Slovenski izseljenski koledar za leto 1955.

Lani se je Slovenska izseljenska matica odločila, da začne izdajati Slovenski izseljenski družinski koledar. Pojav Izseljenskega koledarja med našimi izseljenci ni nov. Skoraj v vsaki deželi, kjer žive naši izseljenci, so svojčas izhajali taki koledarji. Najboljši je bil prav gotovo »Ameriški družinski koledar«, ki je izhajal polnih 35 let, to je tja od leta 1915 pa prav do 1950. Med Slovenci v Združenih državah je odigral neprecenljivo vlogo kot prosvetitelj slovenskega človeka v tujini. Ta znameniti koledar je prenehal izhajati. Koledar Slovenske izseljenske matice naj bi bil nekako nadaljevanje tudi tega Ameriškega družinskega koledarja.

Poleg rodoljubnega namena, ki ga ima koledar — to je, da pripomore k še krepkejši povezavi rojakov z rojstno domovino, pa naj postane tudi resnična knjiga zgodovine slovenskega izseljenstva! V koledarju naj se od leta do leta kopičijo vsi znameniti zgodovinski, kulturni in politični zapiski slovenskih naselbin iz vsega sveta, od prvih časov slovenskega izseljenstva do danes. Kajti le tako bo ohranjena slovenskemu narodu zgodovina slovenskih izseljencev, brez katere ne bi bilo popolne zgodovine slovenskega naroda!

Koledar za leto 1954 si je pridobil med našimi rojaki po vsem svetu mnogo prijateljev. Slovenska izseljenska matica je prejela številna pisma od vsepovsod, v katerih se ji rojaki zahvaljujejo, da se jih je rojstna domovina spomnila s tako lepo knjigo.

Izseljenski koledar za leto 1955 je precej obsežnejši od lanskega. Poleg običajnega koledarskega dela, ki je opremljen z izvirnimi ilustracijami priznanega slovenskega umetnika Toneta Kralja, opisuje nekako polovica knjige življenje ljudi v novi Jugoslaviji, v drugi polovici pa pišejo rojaki sami o življenju slovenskega izseljenca v širnem svetu.

Iz Združenih držav Amerike in Kanade, kamor se je razlilo največ dragocene slovenske krvi, so rojaki sami prispevali devet zanimivih odlomkov iz življenja Slovencev, ki so se naselili v državah Illinois, Ohio, Michigan in Pennsylvania. Daljši članek pa opisuje življenje kanadskih Slovencev v letih narodnoosvobodilnega boja.

Z gospodarskim in kulturnim življenjem Slovencev v Argentini nas seznanita prispevka dveh vidnih predstavnikov Slovencev v Argentini.

Od Slovencev, ki žive v evropskih državah, so v koledarju za leto 1955 zajeti Slovenci v Holandiji, v Giraumontu v Franciji, westfalski Slovenci in pa Beneški Slovenci, ki žive v Belgiji.

Letošnji koledar poživljuje številne fotografije in umetniške reprodukcije iz domačega življenja kakor tudi slike iz življenja in dela naših rojakov po širnem svetu.

Novost v letošnjem koledarju je tudi poseben kotichek za mladino. Gradivo s teh mladinskih strani koledarja bodo naši rojaki lahko uporabili na prireditvah, kjer sodeluje tudi slovenska mladina.

Glavni urednik koledarja je tudi letos književnik Tone Seliškar.

Rojaki iz ZDA in Kanade lahko naroče koledar pri tvrdki Tivoli Imports, 6407 St. Clair Avenue, Cleveland 3 Ohio, ki je prevzela prodajo koledarjev za te države.

Na isto tvrdko se lahko obračajo tudi rojaki iz Argentine, ki žele naročiti Slovenski izseljenski koledar.

Slovenski rojaki iz evropskih držav pa naj se obračajo z naročili na naslov: Slovenska izseljenska matica, Ljubljana, Cankarjeva 5/1.

UREDNIŠTVO
IZSELJENSKEGA KOLEDARJA

Kajetan Kovič

V pozni uri

Kadar grem domov
s tvojo rožo v roki,
sveti tiha noč
z zvezdnimi oboki.

Daleč tam je luč,
delavci ne spijo,
vse noči ob strojih
s toplim srcem bdijo.

Moje srce daje
srečo eni ženi.
Oni jo razdajo
osem ljudem, še meni.

Mislím na njih roke,
težke in robate,
in vse bolj neznaťna
mi je misel nate.

Vem, da ne zameriš.

Ce bi tu hodila

V tihí pozni uri,

isto bi čutila.

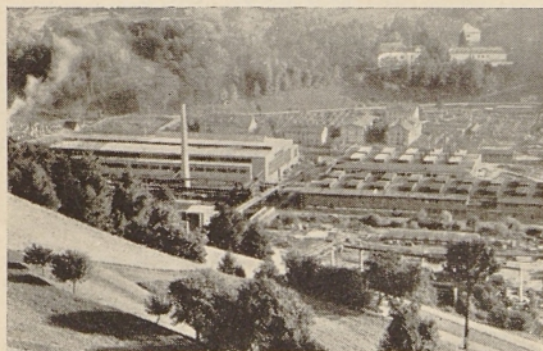

Svet in ljudje pod

Oni dan sem nameril korake na koroško stran, pod Uršljo goro. Rad zahajam v te kraje. Zdi se mi, da se z vsakim dnem bolj spreminjajo in so zato kakor živa podoba naše domovine. Pred leti, ko je Prežih, veliki koroški pisatelj, pasel ovčice na Vrhu pod Uršljo goro, je videl ravenske fužine, črne in sajaste, en sam kup zamazanih stavb.

Precej let je že minilo od takrat. V fužinah so ljudje delali, garali, umirali, le srečnih dni dolgo niso dočakali. Vse do takrat jih niso dočakali, dokler si niso lepšega kosa kruha priborili skorajda z golimi pestmi. Pred leti, po osvoboditvi, so se začele sajaste ravenske fužine umikati prostornim in svetlim delovnim dvoranam. Od tistega kupa zamazanih sajastih stavb je ostal le še nizek krov valjarne, kakor spomin na davne dni. Vendar je tudi temu zapisana smrt in rojstvo novih, lepših prostorov.

Kadar koli pridem v te kraje in sem blizu tovarne, začutim ob vsakem udarcu silnih kladiv in ob vsakem potočku jekla, kako kipi ustvarjalna rast ravenških železarjev. Tovarniški delavci so ponosni na tovarno, na nova poslopja, stotero izdelkov, na pokrajino, ki ji sami oblikujejo podobo. Kadar koli pridem med naše koroške fužinarje, vedno opazim na njihovih obrazih nove poteze, trdnjše, odločnejše, poteze delavcev, ki vedo, kaj so si priborili in kaj imajo. In kadar koli pridem v tovarno, me vodijo iz obrata v obrat, kakor da jih še nikoli nisem prehodil, razkazujejo nove stroje in izdelke. Nič ošabnega ni v tem

Železarna v Ravnah na Koroškem

razkazovanju in razlaganju. Ponos veje iz njihovih besed, ponos pridnih in plemenitih delavcev, ponos samorastnikov, in prav zato rad zahajam med nje, v ta čudoviti svet pod Uršljo goro.

*

V zadnjih štirih, petih letih se je svet pod Uršljo goro prerodil, prerodili so se ljudje. Kakor goba po dežju raste na prostoru bivših ravenških fužin nova in prostorna tovarna plemenitih jekel. Pred vojno je delalo v nezdravih fužinarskih obratih okoli 450 delavcev. V eni Siemens-Martinovi peči so natopili dobrih 9000 ton surovega jekla in ga predelali v polizdelke in izdelke v mali valjarni, kovačnici in krogeljarni. In sedaj, kadar zatuli sirena, se iz tovarne utrne reka ljudi. Potrojilo, početvorilo se je število delavcev in plodovi njihovih rok so večji.

Številne nove tovarne z deležem Raven niso bile zadovoljne. Zahtevale so več in več plemenitega jekla. Mar ga Ravenci lahko natopijo še več in še bolj plemenitega kakor dotlej? Lahko. Le večjih prostorov je treba, modernejših naprav, moč in znanje pa sta v rokah in glavah teh delavcev neizčrpno nakopičena. Zato so gradbeni delavci začeli pred leti uresničevati pomemben načrt. Gradbeni inženirji in tehniki so se sklanjali nad načrti, tam zunaj merili in količili in kaj kmalu se je začela grmadi zemlja na kupe, velike kot gora. Buldožerji so grmeli, da so skorajda prepčili hrumenje tovarne. Nova poslopja so rasla. Rasla so, začuda, kar nad strehami starih, da ni delo v tovarni niti za trenutek zastalo. In ko je pod novo streho kovačnice zaropotal na tla poslednji del slemena stare strehe in se je zaprašil po tovarni stoletni prah, so se kovači oddahnili. »Nič več nas ne bodo ščemele oči in bolj globoko bomo zadihali.«

Tudi livarji so prišli na svoj račun. V desetine metrov dolgo novo jeklolivarsko dvorano so vozili gradbeni delavci šamotno opeko, drugi železna ogrodja, tretji dele žerjavov, stroje. Pečarji so zidali Siemens-Martinove peči, elektrostrokovnjaki so urejali visokofrekvenčne in obločne peči, monterji sestavljali žerjave, avtomatično pekovno napravo...

Uršljo goro

V novi kovačnici ječi jeklo pod 600-tonsko stiskalnico in večtonskimi kladivi. Desetero in desetero strojev v mehanični delavnici oblikuje jeklo v industrijske in strgarske nože, žage, osi... Livarji vli-vajo dele za strojogradnjo, brodogradnjo, za industrijo parnih kotlov, letalsko, avtomobilsko, vagonsko industrijo... Nad sto vrst plemenitih Siemens-Martinovih in elektrojekel, stotine jeklenih izdelkov so plod ravnenskih železarjev v novi tovarni. Štirikrat več delavcev, petkrat in še večja proizvodnja. Milijoni, vloženi v gradnjo novih tovarniških poslopij, se že bogato obrestujejo.

Ne samo tovarna, tudi bližnja okolica se je spremenila. Pod Čečovjem, gričem poleg železarne, se stiskajo kakor piščeta okrog koklje stare stanovanjske stavbe. Ozke uličice, stanovanja z malo sonca in zraka, ostanek preteklosti. Tam na Čečovju pod vznožjem Uršlje gore pa rastejo nove Ravne. Moderna stanovanjska poslopja, Dom ravnenskih železarjev, prostori za samce. Stanovanja še in še gradijo, saj se tudi tovarna nenehno razrašča.

Grad, bivališče bivšega grofa, lastnika nekdanjih ravnenskih fužin, so Ravenci spremenili v delavski muzej. Še pozni rodovi bodo videli, kako so delali nekdanj ravnenski fužinarji na primitivnem orodju in kako dela sedaj delavec, opremljen z vsemi modernimi pripravami. Poleg gradu stoji ravnenska gimnazija. Gimnazija »sa-

Koroška Slovenca izpod Uršlje gore

morastnikov« jo imenujejo. Pred tremi leti so jo zgradili železarji, da se tu nasrka mlad železarski rod znanja, kakršnega mora imeti delavec-upravljaec tovarne. Za šport in razvedrilo si bodo železarji čez leto dni uredili stadion, telovadnico, dvorano za kulturne prireditve in kino. Sedanji prostori so že vse premajhni.

Dan za dnem, noč za nočjo teče jeklo iz peči, udarjajo kladiva, hrešče stroji. Toda ves ta delovni ropot ima drug prizvok, kakor pred leti. Stotero rok, ki streže strojem in napravam, s ponosom opravlja ta posel, zakaj vsak kanec jekla, vsak nož in žaga, os in kolesni stavek krepi gospodarsko moč podjetja, gospodarstvo domovine, ki ga upravlja delavec.

V dvorani Doma železarjev sedim in opazujem obraze železarjev — članov delavskega sveta. Preudarno modrujejo, kako še bolj izkoristiti stroje, zmanjšati odpadke, izboljšati kakovost izdelkov, kaj kaže še dograditi, kaj podreti in kaj preurediti. Z žuljavimi, od razžarjenega železa opečeni rokami obračajo liste poročil tehničnega vodstva. Zahtevajo pojasnil, naročajo, ukazujejo, sklepajo. V njihovih rokah je varno vodstvo tovarne.

In ko opazujem te v delu ojeklenele obraze, se spomnim Prežiha, velikega koroškega pisatelja. Ni doživel dni, ko so delavci, med katerimi je nekoč sam delal, prevzeli vodstvo tovarne v svoje roke. Prezgodaj je legel v grob k počitku, tam v Kotljah poleg borcev, svojih tovarišev iz osvobodilne vojne. Če bi še živel, bi danes prav gotovo napisal zajeten roman o delavcih-gospodarjih pod Uršljo goro, ki sebe in svet spreminjajo s svojim razumom in s silo niktard izmučenih, vedno delovnih rok.

Srečno in veselo novo leto

ŽELIVA Z ŽENO

vsem odborom Udruženja v Franciji,
vsem članom Udruženja in prijateljem,
vsem članom Slovenske izseljenske matice
ter vsem sorodnikom znancem in prijateljem v domovini

Michael in Anna Oprešnik
Severna Francija

KAKO SE JE PIKEC IZ VREM

od same hude ljubezni

Tudi zima je lepa — doma

Vremski fantje so že od nekdaj radi zahajali na Barko. To ni prav nič čudno. Barčani so gostoljubni ljudje, njihova dekleta so pa tako zala, da ni takih daleč naokoli. Tudi po več dni so včasih ostali tam.

V tej zgodbi, ki jo hočem povedati, je tudi Pikec ponavljal to staro lastnost vremskih fantov. Prišel je na Barko v nedeljo, ostal je tam čez noč do ponedeljka in potem je sklenil, da počaka še torka. Bandal je po vasi, pel kakor sraka in pil kakor žaba. Pravzaprav, še največ je pil. Ko se je tretjega dne stemnilo, ga je mahoma obšla huda ljubezenska boleost. Spomnil se je namreč, da ima mala Rozika silno lepe oči in da je v vseh ozirih mila kakor sanje majnikove noči.

Pikec je sklenil, da gre Roziko klicat. Pikec je pa tak — kar sklene, to tudi gotovo izvrši. Odhlačal je na Rozikino dvorišče. Ozrl se je sem in tja in, ker ni našel lestve, je kar po trti splezal na latnik. Oh, ne bojte se! Dobro je vedel, za katerim okencem sladka Rozika spančka.

Najprej je rahlo potrkal po šipi, enkrat, dvakrat, trikrat. Nobenega odziva. Rozika je menda spančkala in sanjala o cvetočih livadah. Potem je Pikec začel z medenimi besedami:

»Rozika, srček srebrni, k meni se obrni! Srček moj zlati, k meni se priklati!«

Zopet nič. Pikec je malo pomislil in spoznal, da s takimi dragocenimi kovinami ne bo mnogo opravil. Krenil je v kraljestvo flore.

»Lilijca moja, vzdrami se iz zlatega pokoja in pridi k meni vsaj za trenutek. Daj no, zlati moj nageljček, rožica moja!«

Vse se je nekam rimalo, uspeha pa le ni bilo. Rozika je bila tiho kakor miška.

Pikec se je odločil za astronomijo.

»Rozika, ali veš, da si zarja mojega življenja? Sončece moje, ali veš, da nosiš v roki zvuzdo moje sreče? Kar bi bila zemlja brez srebrne lune, to sem jaz brez tebe. Tvoje oči so zame svit jutranje danice. Pridi k oknu in osreči mene, siromaka!«

Nič in nič! Rozika se ne oglasi. Mar je Roziki za Pikčevo trpljenje.

Pikec razmišlja in sklene, da se posluži zoologije, predvsem ornitologije.

»Rozika, veverička bistra, polhec moj svileni! Daj no, pokaži, da imaš toplo srčece! Zlati kanarček, mila sinička, škrjanček moj ljubi, ptičica rajska, grlica moja, divni golobček, pridi k oknu, da vidim žar tvojih očesc!«

Primorska vas

UTOPI V VODNJAKU

do lepe Rozike

Vse zaman. Ves ta ptičji zbor ni mogel pripraviti Rozike do tega, da bi se oglasila.

Pikec pa le ni obupal. Sklenil je, da se poskusi še z mineralogijo.

»Dopusti, Rozika, da pogledam v dno tvojih kristalnih očesc. Daj, da se dotaknem tvojih koralnih ustnic, ki so meni lepše od vseh rubinov sveta. Naj pobožam tvoje alabastrove roke. Biseri vseh oceanov niso tako lepi kakor tvoji beli zobčki. Rozika mila, pridi!«

Ni šlo, pa ni šlo. Rozika ni prišla in se ni oglasila. Vsa hiša je bila mrtva kakor sredi zime Aljažev stolp na Triglavu. Če je kdo živ na južnem tečaju naše oble, bi se prej oglasil.

Pikec je obupal, Pikec je bil odločen storiti nekaj strašnega, nekaj tako groznega, da bo brezsrčni Roziki za vselej ostalo v spominu. Pikec je sklenil, da svoje srčne bolesti in tegobe utopi v vodnjaku na dvorišču.

»Dobro, Rozika,« je rekel v slovo. Nikoli več me ne boš videla živega. Ničesar več ni vredno moje življenje. V štirino bom skočil, tebi bodo pa posvečene moje poslednje besede. Zadnje ime, ki ga bom izpregovoril na tem svetu, bo tvoje ime, Rozika. Rozika, adijo!«

Odziva ni bilo nobenega.

Pikec je zdrknil po trti na tla in se ozrl okoli. Nekje na dvorišču je opazil debelo bruno, na katerem so domači cepili drva. Pikec je bil normalen fant. Zavedal se je, da ima življenje nekaj vrednosti, tudi če ni Rozike v bližini. Ampak da ne ostane v sramoti, je odločil, naj bruno izvrši samomor namesto njega. Dvignil je težki čok na rob vodnjaka. Precej napora je bilo treba.

Pikec je lovil sapo. Ko se je počutil dovolj močnega, je poslednjič zavpil:

»Adijo, Rozika! Bodi srečna, Rozika! Zadnja moja misel je tebi, Rozika!«

Trenutek je bilo vse tiho, potem glasen »štrbunk« in zopet je bilo vse tiho.

Toda tišina je trajala le nekaj sekund. Hiša, ki je bila prej tako mrtva kakor sredi zime Aljažev stolp na Triglavu, je zdajci

Tako je pozimi ob Bohinjskem jezeru

oživela kakor po čudežu. Po vseh sobah so se pojavljale lučke. Za pol minute se s treskom odprejo hišna vrata in na dvorišče pribriži Rozikin oče bos in v samih spodnjicah.

»Zlodjeva pupa, zakaj se ne bi oglasila! Zdaj imamo tega vražjega Vremca v štirni! Da bi ga strela zadela! Hudičeva koza, da se ni oglasila.«

S petrolejevo leščerbo je tekal okoli vodnjaka in svetil notri, da bi zagledal nesrečnega samomorilca. Rozikina mama, ki je tudi bosa in v sami srajci pritapala za možem na dvorišče, je vprašala sočutno:

»Ali še kaj brca?«

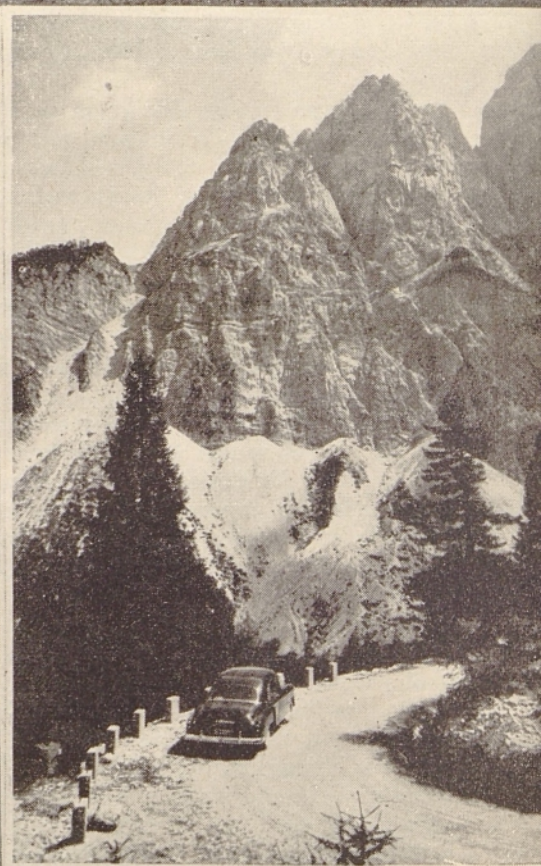
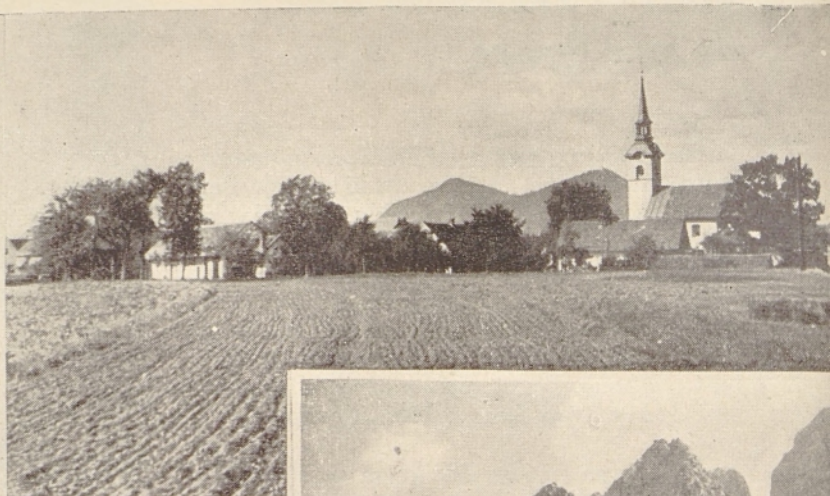
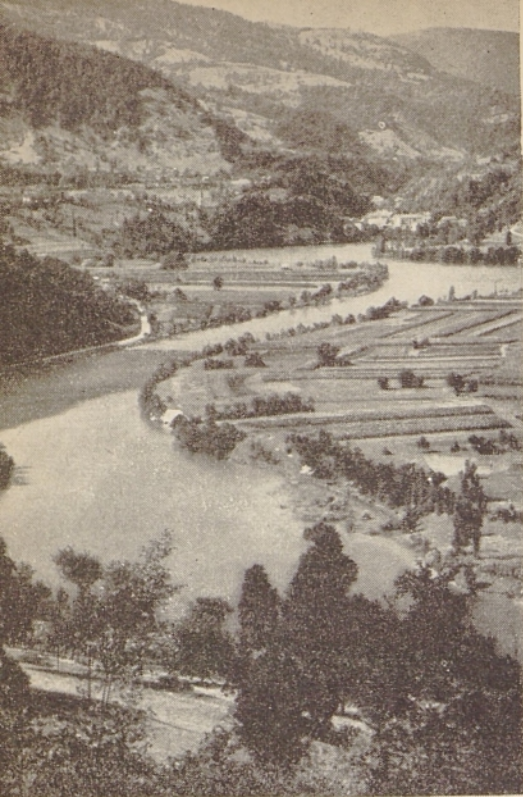
Rozikin oče je medtem že spoznal, kaj je na stvari. Postavil je luč na tla in pošteno dal duška svojim vročim občutkom:

»Da bi sedem in trideset tisoč milijonov namalanih strel zagrmelo vanj! Veste, da je vrgel noter tnal!«

Rozika je danes omožena, Pikec pa obira goveje kosti nekje ob La Plati. Najbrž se nobeden od njiju ne spominja več tega žalostnega dogodka.

(Iz zbirke: Zalostne zgodbe o veselih kraševcih)

Po domači deželi

*Od zgoraj
navzdol:*

V dolini Soče

*Jesen
v Stožicah*

*Fantje in
dekleta
iz Vodice*

*Po cesti
na Vršič*

*Litrostroj
in novi
stanovanjski
bloki v
Ljubljani*

Maršal Tito je postal častni meščan dveh istrskih mest Kopra in Buj. Ob tej priložnosti je imel maršal v Kopru daljši govor, v katerem je podrobno razložil jugoslovansko stališče do nekaterih mednarodnih vprašanj. Govoril pa je tudi o ukrepih, ki jih namerava podzvzeti vlada FLRJ za dvig življenjske ravni delavcev in namščencev.

Drugi agregat so spustili v pogon v hidroelektrarni v Medvodah.

V Novem mestu so odprli farmacevtski laboratorij, ki je prvi v Sloveniji in četrto tovrstno podjetje v Jugoslaviji. Laboratorij je najmodernejše urejen.

Solkanski most so obnovili. Most je bil med zadnjo vojno bombardiran, nato pa le zasilno popravljen, da so lahko vozili vlaki po njem le s hitrostjo 5 km na uro. Zdaj pa je popolnoma obnovljen in usposobljen za normalno vožnjo.

Metlika bo dobila veliko klet, ki bo 109 m dolga in 10 metrov široka, sprejemala pa bo grozdje iz vse Bele krajine. V prvi etapi bo klet predelala 500.000 litrov vina, njena zmogljivost pa se bo lahko dvignila na milijon litrov vina letno.

Milijon 963 tisočakov dobička je imela v prvem letčnjem polletju kmetijska zadruga v Predgradu pri Kolpi. Clani zadruge so sklenili, da bodo prihodnje leto zgradili sušilnice za sadje v Predgradu, Jelenji vasi, Zagozdacu, Gornji in Dolenji Podgori, Cepljah, na Vimolju in v Krajljih.

32 milijonov za plemensko živino so letos izkupili združniki iz kočevskega okraja. Živina iz tega okraja si je utrla sloves že po vsej Jugoslaviji.

Še sto milijonov kredita novomeškemu okraju je dodelil Izvršni svet LR Slovenije. Iz tega denarja bo porabljenih 12 milijonov 500 tisoč za elektifikacijo podeželja, 26 milijonov 500 tisoč za gradnjo stanovanj, 5 milijonov za vodovode in 20 milijonov za tlakovanje nove ceste Novo mesto-Bršljin. 56 milijonov je določenih za prosveto. Od tega 10 milijonov za gradnjo nove šole v Šmarjeških toplicah, 6 milijonov za šolo v Stopičah, 4 milijone za šolo v Sentrupertu, ostala vsota bo pa razdeljena za popravila osnovne šole v Novem mestu, gimnazije v Šentjerneju, osnovne šole v Zagradcu, za projekt nove šole v Trebnjem, za mladinski dom v Kotu pri Mirni ter šol v Cirmiku, Lakencah, Trebelnem in Vavti vasi.

Planinsko društvo v Cerknem je med najstarejšimi, saj je oktobra praznovalo 50-letnico obstoja. Ustanovljeno je bilo komaj enajst let po ustanovitvi Slovenskega planinskega društva.

Tretjo novo šolo v Brdih so odprli v Šmartnem. To je že tretja letos dograjena šola v Brdih.

Spomenik skladatelju Davorinu Jenku so odkrili 17. oktobra v Cerkljah pri Kranju. Novi spomenik, ki je zelo lep, je delo arhitekta Plečnika in kiparja Lojzeta Dolinarja.

Vinsko klet za kraški teran bodo zgradili v Dutovljah. Imela bo zmogljivost 50 vagonov vina, zgrajena pa bo tako, da se bo njena zmogljivost povečala na 50 vagonov vina.

Vodovod so napeljali na Blejsko Dobravo in Lipce, v kratkem pa bo napeljan tudi v Sloven-

ski Javornik. Letos so porabili za te napeljave okrog 40 milijonov dinarjev. 64 družin na Jesenicah pa se je vselilo v nove moderno zgrajene in opremljene stanovanjske bloke, ki so bili zgrajeni iz sredstev podjetij in ljudskega odbora.

Spominsko ploščo nadškofu Sedeju so odkrili v Cerknem. Dr. Sedej je bil goriški nadškof od l. 1906 do 1931, ko ga je Vatikan prisilil, da se je moral odpovedati nadškofijskemu mestu, ker je bil zaveden Slovenec in nasprotnik fašistov.

Tovarna avtomobilov v Mariboru stalno povečuje proizvodnjo. Do oktobra letos so izdelali 1056 kamionov, lani v istem času pa 700.

150.000 ton grodlja, 350.000 ton jekla, za 150 odstotkov več izdelkov kot leta 1940 bo znašala proizvodnja železarne na Jesenicah čez 6 let, ko bodo obnovljeni vsi zastareli obrati ter dograjeni nekateri novi objekti. V tem času bo tovarna zgradila še 500 novih stanovanj za svoje delavce.

Litostroj je izdelal za Indijo 4 dvajsettonske žerjave in 5 pettonskih. Poslani so bili nedavno v tovarno vagonov v Peramburu pri Madrasu. Istemu podjetju bodo do konca leta poslali še 15 žerjavov.

Okrajna kmetijska razstava v Šentpetru na Dolenjskem je prikazala lepe uspehe, ki so jih dosegli kmetovalci, živinorejci in sadjarji. Med najboljšimi živinorejci Mirenske doline, ki so prejeli lepe diplome, so: Bogo Žganjar, Egon Tancik in Anton Bulc iz Mirne, Anton Mikec, Jože Novak in Viktor Krmelj iz Brinja, Franc Cugelj in Andrej Kržič iz Zagorice, Jože Jaki iz Sentruperta, Franc Cugelj z Vrha. Pohvaljeni pa so bili: France Grden iz Zagorice, Alfonz Mikec iz Škrljeva in državno posestvo Dob.

Ogromna nova nahajališča krede so odkrili v Srpenici na Primorskem. Tako bo domače podjetje »Kreda« lahko v prihodnjih letih za 4- do 5-krat povečalo proizvodnjo, kar je velikega pomena za vso Bovško dolino.

Prvi aluminij so odšli v začetku oktobra v tovarni glinice in aluminija v Kidričevem pri Ptujju. Tako so končno padle v vodo prerokbe vseh tistih, ki so zatrjevali, da tovarna v Kidričevem ne bo obratovala. Slovesna otvoritev tovarne glinice in aluminija, kjer bodo vsa dela vodili domači strokovnjaki, je bila 21. novembra 1954.

Tri mostovne konstrukcije za Turčijo je izdelala tovarna »Djuro Djaković« v Slavnskem Brodu. Konstrukcije so dolge okrog 40 metrov in težke skupaj 140 ton.

V rojstni domovini je umrl rojak George Gornik iz Washingtona. Po 45 letih je obiskal svoj rojstni kraj Metliko, kjer so ga sorodniki sprejeli z vso ljubeznijo. Vrnil se je izgaran in truden, kakor naši ljudje, ki jim trdo dolgoletno delo v tujini izpije moči. Videl je napredek rojstne domovine, kmalu pa je legel in vedno bolj slabel. 5. oktobra 1954 je umrl, star 74 let.

Prva tekstilna šola v Savinjski dolini je nedavno začela s poukom. Ustanovljena je bila pri tovarni nogavic v Polzeli. Šola je triletna. V prvem letniku je 25 gojencev, med njimi nekaj partizanskih sirot iz bližnje okolice in šoštanjškega okraja.

Johnstownu, Pa. — nekdanjem velikem središču premogarske in jeklarske industrije v Pennsylvaniji — je bila od 20. do 25. septembra 1954 XV. konvencija (zborovanje) Slovenske narodne podporne jednote (SNPJ) iz Chicaga, Ill., ki je največja organizacija ameriških Slovencev. Ta konvencija je bila obenem tudi jubilejna ob 50-letnici obstoja te velike organizacije z 71.000 člani, ki so združeni v 571 društvih iz 50 držav ZDA, distrikta Columbije in raznih provinc v Kanadi, kjer je 11 društev SNPJ.

Zborovanje, na katerem je članstvo zastopalo 197 delegatov in 23 glavnih odbornikov, skupno torej 220 upravičencev za glasovanje, je v šestdnevnih razpravah rešilo obširen program.

Razprave so bile živahne, toda stvarne. Povsod se je odražala želja po čim boljši ureditvi perečih vprašanj. Slednja niso lahka, kajti organizacija ima vedno več starejših članov in različni zavarovalni razredi imajo večje izdatke kakor pa dohodke. Kljub temu je bilo urejeno vse sporazumno. Zlasti so zborovalci polagali važnost na ohranitev čimvečje demokratičnosti v organizaciji. To se je zlasti videlo pri razpravi o zastopanju na konvencijah. Prej je bilo v pravilih določilo, da so upravičena društva z najmanj 100 člani do enega, z najmanj 250

PO XV. »JUBILEJNI«

člani do dveh in z nad 500 člani do treh delegatov. Lani pa je bil sprejet po članski iniciativi predlog društva št. 2 (zaradi varčevanja), da imajo enega delegata šele društva z vsaj 150 člani, društva z nad 250 člani pa dva, a več nobeno. Posamezna manjša društva se lahko združijo in imajo — če dosežejo 150 članov — skupnega delegata. Posledica tega sklepa je bila, da je bilo na letošnji konvenciji 86 delegatov manj kakor l. 1950 na XIV. konvenciji v Detroitu. Pokazalo pa se je še nekaj drugega: 89 večjih društev je imelo 115 delegatov, 186 manjših društev pa kljub 27.000 članov komaj 82 delegatov, medtem ko 296 društev, to je skoraj polovica, ni imelo nobenega delegata. To pa delegatom ni bilo všeč in so zaradi tega izjavljali, da naj vlada v SNPJ demokracija, ne pa avtokracija pod krinko varčevanja. Zaradi tega je bil odklonjen predlog, da se iniciativa društva št. 2 sprejme v pravila in je ostalo kljub protestom »varčevalcev« v veljavi staro določilo. Za staro nezmanjšano število delegatov je glasovalo 145 udeležencev, a proti 77.

Izvoljen je bil tudi novi glavni odbor, v katerem so večidel dosedanji vodilni člani. Glavni predsednik je Joseph Culkar, glavni tajnik Fred A. Vider, glavni blagajnik Mirko B. Kuhelj, glavni upravnik tiskarne in publikacij Milan Medvešek in glavni urednik Prosvete Frank Zaitz.

O smernicah za delo je bilo sprejetih več resolucij, ki so zanimive za načela, po katerih dela SNPJ.

Prva resolucija govori o načelih SNPJ. Dosedanja načela, v katera je »SNPJ od svoje ustanovitve naprej verjela in stremela za njih uresničenje«, so potrjena. Glavna so naslednja: svobodomiselnost; popolna gospodarska zaščita članov; svoboda, toda ne taka, ki dovoljuje nekaterim ljudem, da izkoriščajo druge, marveč taka, ki omogoča vsaki osebi do polne mere uveljaviti svoj talent in zmožnost, dokler taka svoboda ne ovira pravic drugih ljudi; boljši družbeni red, ki bo priznaval socialno rabo in socialno ali družbeno lastnino; SNPJ je proti totalitarizmu vsake vrste in za svobodo tiska, govora, zborovanja in kritike; in končno je njena težnja doseči obsežnejšo demokracijo, v kateri bo omogočeno ljudstvu, da bo imelo svojo besedo v političnih, gospodarskih in socialnih zadevah. V skladu s temi načeli morajo biti vsa dejanja glavnih odbornikov SNPJ in vsebina njenih publikacij.

Resolucija o združitvi ameriških slovenskih časopisov odgovarja na predloge nekaterih ameriških Slovencev, da naj se vsi trije največji napredni listi Enakopravnost, Glas Naroda in Prosveta združijo v en dnevnik, da bi tako bil čim dalje ohranjen vsaj en slovenski dnevnik naših rojakov. Konvencija izjavlja, da SNPJ načelno ni proti taki združitvi ter pooblašča glavni odbor, da o tem sklepa, če bi nastala potreba za tako združitve.

Takole sta se pozdravila ob proslavi 50-letnice SNPJ rojaka Mary Grill-Ivanusch in Anton Eppich, oba aktiona člana SNPJ in raznih drugih društev

KONVENCIJI

Slovenske narodne podporne jednote v Chicagu

Sprejeta je bila tudi resolucija o stari domovini, ki pravi med drugim:

»Jugoslavija, rojstna domovina starejše generacije članstva SNPJ, je šla skozi veliko trpljenje v drugi svetovni vojni, kljub temu pa se ni podala nacifašizmu in je bila vseskozi na zavezniški strani, to je na strani zahodnih zaveznikov in Amerike, naše nove domovine. Kakor se je uprla nacifašizmu, tako se je pozneje uprla pritisku Moskve. Zlasti simpatično spremljamo njeno borbo za neodvisnost vseh malih narodov.«

Resolucija o mladinskih aktivnostih poudarja, da je bodočnost SNPJ v veliki meri odvisna od mladih članov, ki so aktivni v svojih mladinskih krožkih. Treba jih je vsestransko podpreti in zaradi tega odobrava 5.000 dolarjev letno posebnega prispevka za razvoj in razširjanje mladinskih krožkov. Posebej pa podpira še tudi resolucija o atletskih (t. j. športnih) dejavnostih v mladinskih krožkih prizadevanje mladine in jim določa posebno dotacijo letno do 10.000 dolarjev.

Posebna resolucija o svetovnem miru poziva Združene države, naj skrbijo za razorožitev in naj podprejo namesto oboroževalnega tekmovanja raje gospodarsko, socialno in kulturno sodelovanje med narodi. Denar, ki se zdaj porablja za oboroževanje, naj se raje porabi za boj proti resničnim in velikim sovražnikom človeštva: proti lakoti, revščini in strahu pred bodočnostjo.

Resolucija o publikacijah SNPJ naglašja, da ima SNPJ dve publikaciji (dnevnik »Prosveto« in mladinski mesečnik »The Voice of Youth«), po katerih obvešča članstvo o svojih zadevah, hkrati pa ga izobrazuje in vzgaja v naprednem duhu po načelnih izjavah SNPJ in sklepih posameznih konvencij. Dnevnik, ki ga SNPJ podpira, mora služiti za delavsko izobrazbo in kulturo ter načelom svobodne misli in delavske demokracije.

Resolucija o delavskih unijah (sindikalnih organizacijah) priporoča vsem članom SNPJ, da so člani delavskih unij ter da njihovo gibanje povsod podpirajo. To je dolžnost tudi glasila SNPJ. Članstvo naj podpira ono stranko, ki je vsaj kolikor toliko naklonjena delavskim koristim v ZDA.

V zvezi s tem govori tudi posebna resolucija o unijskem znaku, kar pomeni, da naj

SNPJ in njena društva nabavljajo vse svoje potrebsčine za tiskarno, znake, koledarje, pokale itd. v podjetjih in delavnicah, ki nosijo unijski znak, to je, ki priznavajo svojim uslužbencem pravico do sindikalne organizacije in imajo z unijami zadevne dogovore. Med taka podjetja spada tudi tiskarna SNPJ.

S posebno resolucijo je tudi odobreno vsem še živečim ustanoviteljem SNPJ priznanje po 100 dolarjev, za »njih pogum in požrtvovalnost«.

Druga resolucija pa pozdravlja in se zahvaljuje rojaku Andrewu Vidrichu, ki je po 33 letih članstva v glavnem odboru SNPJ in po 44-letnem zvestem službovanju SNPJ letos odklonil ponovno izvolitev, ker želi stopiti v pokoj.

Na vsaki seji so bili prebrani številni brzojavni in pismeni pozdravi, ki so prihajali iz vseh krajev ZDA in tudi iz stare domovine ter so želeli konvenciji dober potek. Med njimi je bila z burnim aplavzom sprejeta tudi poslanica Slovenske izseljenske matice v Ljubljani.

Sklepi XV. konvencije SNPJ torej jamčijo, da bo SNPJ še nadalje delala v naprednem in socialističnem duhu, ki so ga začrtali njeni ustanovitelji in prvoborci.

Cv. A. K.

Rojakinja Joyce Gorshe-Plemel, hčerka pokojnega Erazma Gorsheta, marljiva članica Progresionih Slovencev in igralka na odru društva »Ivan Cankar«

SLOVENSKI ODER V CLEVELANDU

Če bi mogel pričeti življenje še enkrat, bi se posvetil odru. Koliko bi dosegel, ne vem. Vem pa, da bi si izbral poklic, v katerem bi bil srečen.

Prvikrat sem nastopil na odru, ko mi je bilo 14 let, pri »Prosvetnem društvu« na Igu, in sicer v vlogi študenta v burki »Pravica se je izkazala«. Kako sem se »odrezal«, ne vem, pač pa sem dobil pri prihodnji predstavi naslovno vlogo v igri »Sv. Vid«.

Leta 1913 sem »ušel« v Ameriko, seveda brez potnega lista, in znašel sem se v tuji deželi sam — praznih rok. Bila je takrat kriza in tisoči so bili brez dela in zaslužka. Prišlo je grenko spoznanje in bridko razočaranje v deželi, o kateri smo mislili, da se v njej cedita med in mleko. Oče je imel doma gostilno in kmetijo in živel sem tam lepo, brezskrbno življenje, pa sem se znašel na lepem sam na svojih nogah, odvisen od lastnega zaslužka. Tolažil sem se le s tem, da bom ostal tu samo nekaj let, potem pa nazaj v domovine raj.

A 1914. leta se je pričela vojna in prekrizala je vse račune. Silna želja, da bi se vrnil, je prešla in privadil sem se vsemu. Vzbudila se mi je želja po odru in organizirali smo v Barbertonu, O., dramski klub. Prva predstava je bila burka »Trije tički« (Jaka Štoka). Zatem smo pa igrali dramo iz

škotskega življenja »William Ratcliff«. Igrali smo v šolski dvorani. Velik oder, a scenerije skoro nobene. To je bil za tamkajšnje Slovence vsekakor velik dogodek in doživeli smo veliko udeležbo. Celo župan mesta, Amerikanec, je prišel in gledal predstavo do konca, čeprav upam, da se ni predu dolgočasil.

Konec leta 1919 pa sem se preselil v Cleveland. Takrat je bilo tu živahno gibanje za »Slovensko republičansko združenje« in igralska skupina je uprizorila v podporo temu gibanju Finžgarjevega »Divjega lovca«. Takoj sem bil zraven in ustanovili smo dramski zbor »Ivan Cankar«. Najprej smo dali Jurčičevega »Desetega brata«, potem pa kar eno igro za drugo pod režijskim vodstvom Jožeta Skuka. Dvorana je bila v tretjem nadstropju in še sedaj me strese mraz, če pomislim, kaj bi bilo, če bi nastal požar. Oder je bil majhen in soba je bila samo ena za vse — podstrešje brez vode in drugih neobhodno potrebnih stvari.

Z zgraditvijo »Slovenskega narodnega doma« se je pa zopet pričelo novo življenje. Za otvoritev smo uprizorili igro »Brat Martin«. Oder je velik in v dvorani je čez 1000 sedežev.

Leta 1924 pa je prišla med nas ga. Avgusta Danilova. Dali smo po dve predstavi (ne da bi ponavljali) na mesec. Če pomislimo, da so morali vsi igralci delati po dnevi po tovarnah in so bile vse vaje po delu, ob večerih, mora priznati vsak, da je bilo to veliko delo in žrtev. Pod sijajnim vodstvom ge. Danilove smo uprizorili med drugimi igre »Elga«, »Pahljača Lady Windermere« (Oscar Wilde), »Martin Krpan« (Govekar), »Bratje sv. Bernarda«, »Golgota«, »Moč teme« (Tolstoj), »Volja« (Kristan), »Petrčkove poslednje sanje« (Golia).

Ga. Danilova se je vrnila v domovino in zopet smo bili sami. Nismo izgubili poguma, ampak prišli za delo. V režiji smo se vrstili Jože Skuk, Louis Truger, Vatro Grill in jaz. Ga. Danilova pa nam je ostala za vselej v spominu, ljuba in draga vsem, ki smo jo poznali. Spominjamo se je vedno s spoštovanjem in hvaležnostjo za vse, kar nam je dala kot umetnica. Naša želja je, da preživi dneve, ki so ji odločeni, v miru in zadovoljstvu.

Rojak Frank Žagar je že od začetka mojster odra v Slovenskem narodnem domu v Clevelandu

Med najboljšimi predstavami, ki sem jih režiral, so: »Saloma« (Oscar Wilde), »Kajn« (France Bevk), »Valenska svatba«, »Ekvinokcij« (Vojnovič), »Matiček se ženi«, »Amerikanec na Trški gori«. Pri zadnji je prisostvoval tudi zdaj žal pokojni pisatelj Louis Adamič. Zelo se mu je mudilo še na neki drugi sestanek, zato je imel svoj govor pred predstavo. Ko se je pričelo prvo dejanje, je za hip počakal, se nato vsedel in ostal prvo, drugo in tretje dejanje ter nas z navdušenjem gledal. Z velikim uspehom sem režiral dramo Toneta Seliškarja

Slovenska dramska umetnica
Augusta Danilova

»Kamnolom«. Kljub temu, da imajo naši ljudje raje veseloigre, smo imeli pri tej drami vedno velik obisk.

Seveda imamo velike težave pri delitvi vlog. Vsi smo prezaposleni in staramo se. Naši mladi pa so Amerikanci. Najteže je z mladostnimi vlogami, ker včasih vsa šminka ne izbriše let. Pa če dobiš tu rojenega — razume slovensko, toda najnavadnejše besede, ki so dnevno v rabi (če jih sploh rabi), govori slabo, čita še teže. Ko smo nastopili z »Vido Grantovo« Ferda Kozaka, sem dal vlogo Toma tu rojenemu fantu. Lep, imeniten fant, kot ustvarjen za to vlogo. Pa se je pričelo vežbanje in tolmače-

nje besed. Ponovno in ponovno smo brali tekst, spet in spet sem tolmačil, moral sem črtati nekatere stvari in zopet smo ponavljali. Fant je bil poslušen, da se niti razjeziti nisem mogel nad njim. No, ob koncu oziroma pri predstavi pa sem bil vesel njegovega uspeha, ki je bil naravnost čudovit, če pomislim, skozi kaj sva se morala preiniti.

Delal sem tudi z otroki, kar je še huje, ker so to otroci tu rojenih staršev. Največji uspeh sem dosegel s pravljичno igro »Janko in Metka« in »Izgubljeni raj«. Mladinske igre iz domovine niso prikladne, ker so vse vodilne vloge prevelike. Pomagal sem si sam in »spisal nekaj stvari« (»Na prog«, »O partizanih«, »Kresna noč« in še druge, v katerih je imel vsak nekaj in malo.

Režiral sem tudi pri »Zarji« opere »Marta« (Flotow), »Il Trovatore« (Verdi), »Poljub« (Smetana), »Nikola Šubič Zrinjski« (Zajec), kakor tudi pri pevskem zboru »Jadranc« razne operete. Udeleževal sem se tudi pri dramskih zborih »Anton Verovšek« in »Naša zvezda«.

Seveda sem moral poleg režije največkrat tudi sam igrati. Med najljubše svoje vloge štejem Kantorja v »Kralju na Betajnovi«, Angela v »Kajnu«, župnika v igri »Naš gospod župnik«, Nika v »Ekvinokciju«.

Koliko časa bomo še vzdržali, je vprašanje časa, ker je čas naš najhujši sovražnik, ki dnevno redči naše vrste.

Bodi kakor že. Lepo je bilo in če nam ne bo ostalo nič drugega, bodo ostali — lepi spomini.

Svojci iščejo

ANZURJA ANTONA, ki se je preselil v Francijo okoli l. 1928, išče njegova hčerka Anica Sušnik. Kdor bi kaj vedel o njem, naj javi Slovenski izseljenski matici.

FRANKA WAGNERJA, njegov zadnji naslov: Fairfield ave 2429 N, Chicago, Ill.

PODLIPEC GERTRUDE, 5116 W 25 th Place Cicero, Illinois, USA.

ANNA BODLAK, 1926 Wisconsin ave Beroy, Illinois, USA.

Naslove sporočite Slovenski izseljenski matici, Ljubljana, Cankarjeva 5.

Pred vojno je v Sloveniji prejemale pokojnino 10.000 ljudi, predvsem nameščenci.

Danes prejema pokojnino 75.000 upravičencev — v glavnem vsi tisti, ki so res delali v svojem življenju.

NA GREDAH SLOVENSKE KULTURE IN PROSVETE

90-letnica najstarejše slovenske knjižne založbe

Letos praznuje devetdesetletnico ustanovitve Slovenska Matica v Ljubljani, ki je najstarejša slovenska knjižna založba. Ustanovljena je bila v času slovenskega narodnega preporoda, ko se je naš človek končno začel odločno otresati nemštva, ki ga je zagrinjalo od vseh strani. To je bil čas velikih narodnih taborov, kjer so se rodoljubni Slovenci odločno zavzemali za svoje narodnostne in politične pravice. V ta namen so se ustanovljale narodnoobrambne in prosvetne ustanove — čitalnice, telovadno društvo Južni Sokol, Dramatično društvo. Največjega pomena med temi ustanovami pa je bila ustanovitev slovenske knjižne založbe — Slovenske Matice. V devetdesetih letih svojega obstoja je ta slovenska knjižna založba dala slovenskemu narodu brez števila knjig od šolskih in poljudnoznanstvenih do znanstvenih in del najpomembnejših slovenskih in tujih pesnikov in pisateljev.

Največji vzpon je dosegla založba v začetku tega stoletja, med prvo svetovno vojno je bila nasilno razpuščena, v zadnji vojni pa se je pridružila slovenskemu kulturnemu molku. Zdaj je ponovno zaživela in bo spet vsako leto izdajala redne knjižne zbirke.

Ob devetdesetletnici Slovenske Matice je imel odbor Slovenske Matice slavnostno sejo v dvorani Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Seje so se poleg članov odbora udeležili podpredsednik skupščine LRS dr. Ferdo Kozak, predsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti Josip Vidmar, rektor ljubljanske univerze dr. Fran Zwitter, predsednik Sveta za prosveto in kulturo dr. Vogelnik in predstavniki drugih kulturnih in znanstvenih ustanov. V razstavnici dvorani Narodne in univerzitetne knjižnice pa je bila odprta razstava knjig in dokumentov, ki prikazujejo delo in rast Slovenske Matice od nje ustanovitve do danes.

*

Desetletnica slovenske šole v Brdih

V Brdih na Goriškem so 20. in 21. novembra 1954 slovesno praznovali desetletnico ustanovitve slovenske šole na Primorskem. Slavje je bilo v vasici Višnjevik, kjer so v jeseni leta 1944, čeprav so bili vseokrog hudi boji med partizani in okupatorji, odprli prvi tečaj za učitelje slovenske partizanske šole, ki ga je redno obiskovalo 46 tečajnikov, večinoma mladih, preprostih, a nadarjenih deklet. Po zaključenem tečaju so pouče-

vale kot učiteljice na osnovnih šolah, ki so jih ustanovljali celo po vaseh, katere je stalno nadziral okupator. Tako je prvič po dolgih 25 letih zazvenela slovenska beseda v šolah na Primorskem. Tudi te šole so bile seveda zasilne. Dostikrat so bile urejene kar v skednjih in učitelji so morali marsikdaj poučevati s puško v eni in s knjigo v drugi roki v vedni pripravljenosti, da pridrvi okupator. Kljub vsem nevarnostim pa so prihajali učenci v te preproste, a čisto domače šole z velikim veseljem od blizu in daleč in niti največja nevarnost jih ni zadržala. Za učne knjige so jim služili stari abecedniki in koledarji, ki so jih imeli zakopane in skrite njihovi starši kdove kje, da jih niso našli in zažgali fašisti.

*

Celje v filmu

Zagreško filmsko podjetje je posnelo dokumentarni film o Celju. Film bo imel naslov »Mesto ob Savinji«, izdelan bo v slovensščini in hrvaščini. Prikazal bo kulturne znamenitosti Celja ter naravne lepote mesta in okolice. Prelepi so posnetki Logarske doline, Dobrne, Rimskih Toplic, Sempetra, Velenja itd. Film je dolg 350 metrov, kar je za kakšnih 15 minut predajanja.

*

Primorski Slovenci radi berejo

Primorski Slovenci so ustanovili svojo knjižno založbo, ki že tri leta uspešno deluje. Založba »Lipa«, ki so jo pozneje preimenovali v »Primorsko založbo«, ima sedež v Kopru in je doslej izdala že lepo vrsto slovenskih knjig v popularnih izdajah, ki si jih zaradi nizke cene res vsakdo lahko kupi. Med temi knjigami najdemo Levstikovega »Martina Krpana«, Jurčičevega »Jurija Kozjaka«, zbirko slovenskih pravljic, Slovenske narodne pesmi, zanimiv pregled iz žioljenja Slovencev pod Italijo v letih 1918—1940, Bevkovo povest »Začudene oči«, »Primorske sonete« Alojza Gradnika, »Žalostne zgodbe o veselih Krašovcih« Franceta Magajne, Jurčičevo povest »Hči mestnega sodnika«, Gregorčičeve »Izbrane pesmi«, zbirko partizanskih zgodb Bogomirja Magajne »Odmev korakov«, pesniško zbirko Maričke Znidaršič »Človek in Zemlja«, ljubko otroško slikanico A. Škerl - R. Saksida: »Zgodba o morskem prašičku«, prevod poučne knjige R. L. Carsonova: »Morje okoli nas« ter zbirko pesmi primorskega pesnika Srečka Kosovela, ki jo je izdala založba ob obletnici njegovega rojstva.

Skoraj vse knjige so razprodane, kar dokazuje, da je bila založba res potrebna in da primorski Slovenci radi berejo.

KAJETAN KOVIČ

Ljubexenska

*Na svetu je mnogo dobrih ljudi
in mnogo velikih otrok
in toliko malih, neznatnih stvari
in toliko dobrih rok.*

*Živela je deklica, kdo ve kje —
preveč širok je svet —
živela je deklica — kdaj — kdo ve,
tega je mnogo let.*

*Zmeraj nemirna kakor nebo
od prvih do zadnjih zvezd,
ujela je v svojo drobno roko
še svojo in mojo povest*

*sredi sveta, kjer je mnogo ljudi
in dvakrat toliko rok
in v ljubezni mnogo velikih stvari
za dvoje velikih otrok.*

Slovenske „korenine“ v Kaliforniji

Med najstarejšimi še živečimi Slovenci v Los Angelesu v Kaliforniji je gotovo Andrej Lavrič, ki je prispel v Ameriko pred 64 leti. Rodil se je leta 1868 v vasi Predgozd pri Žužemberku. Kot mlad fant je bil zaposlen v livarni železa na Fužini pri Žužemberku. Pred leti mu je umrla žena, ki je bila doma iz Bele krajine. Pri njem živi hčerka, ki je upokojena učiteljica.

Prvih deset let po prihodu v Ameriko se je selil iz naselbine v naselbino. Zaposlen je bil v kovaški obrti. Daleč naokoli je bil na glaslo kot izredno močan človek. Pred 53 leti, ko se je za stalno naselil v Los Angelesu, je bilo to še majhno mesto, kjer ni bilo asfaltiranih cest in niso vozili avtomobili. Na cesti si srečaval konjske vprege in jezdece na osedlanih konjih.

Rojak Lavrič živi sedaj blizu losangeleškega vodovoda, kjer ima prijetno urejen dom. Lavričev dober prijatelj je Jakob Cuznar, doma iz Podkorena pri Kranjski gori, ki je danes tudi že upokojen. Kot ameriški vojak je bil 13 let na filipinskih otokih. Kljub temu, da je minilo že več desetletij, odkar je zapustil rojstno domovino, je še vedno močno navezan nanjo. V staro domovino je poslal že nešteto paketov; posebno rad pa pomaga šolski mladini in je obdaril že veliko šol s šolskimi potrebščinami.

Rojak Cuznar se mudi že od poletja v Sloveniji. Dokazal nam je, da je res prava slovenska korenina, ko se je letos povzpел na Triglav.

Več ko štirideset let živi v Kaliforniji tudi rojak John Erček, doma z Rake pri Krškem na Dolenjskem. Rojak Erček ima že 28 let tovarno cementnih izdelkov. Zaradi kvalitetnih izdelkov je tovarna znana tudi v drugih državah, Arizoni in Nevadi, in tudi od tod prihajajo naročila. V svojem podjetju ima zaposlenih 25 do 75 delavcev, kar je odvisno seveda od dela in naročil. Rojak Erček je veliko pomagal staremu kraju,

Rojaka Alojz Lavrič in Jakob Cuznar iz Los Angelesa

bodisi s paketi ali v denarju. Lepo vsoto je daroval Zavodu za gluhonemo mladino v Ljubljani.

V Kaliforniji v mestu Sherman Oaks živi zelo zaveden slovenski rojak John Selak, doma iz okolice Vrhnike. Rojak Selak je lastnik male tovarne, v kateri zaposluje do 50 delavcev. V njej izdelujejo okraske iz kovanega železa za stopnišča in verande. Zanimivo je to, da prihaja največ naročil v to podjetje našega rojaka — iz Hollywooda. Tam si petični in slavni filmski zvezdniki postavljajo luksuzne domove, okraske iz kovanega železa za verande in stopnišča pa naročajo v znani tovarni Slovenca Selaka. Rojak Selak ima še eno tovarno za avionske dele, ki obratuje izključno za državo. Tudi on je lani daroval večjo vsoto Zavodu za gluhonemo mladino v Ljubljani.

Rojak Selak je letos poleti obiskal s svojim sinom Slovenijo. Razveseljivo je to, da se tudi sin Dick živo zanima za rojstno domovino svojega očeta. Povedal nam je, da je prejel v collegeu, kjer študira, prvo nagrado za opis Jugoslavije.

V Los Angelesu je zelo znano podjetje Slovenca Blaža Mezurija, ki je umrl pred tremi leti in je bil doma iz neke vasi v bližini Kamnika. Ko je prišel v Ameriko, se je naselil v mestu Fronter v državi Kansas. Ko so nastopili tam slabi časi in je bil zaslužek vedno manjši, se je preselil v Kalifornijo. S seboj je pripeljal ženo, štiri sinove in tri hčere. Mezuri si je izbral primeren prostor v Los Angelesu in si na njem postavil šotor. Pod tem šotorom je živela številna Mezurijeva družina toliko časa, da so si spet opomogli in so sinovi našli zaposlitev. Najhitreje se je znašel sin Henry, ki je dobil delo v trgovini z avtomobilskimi deli. Za začetek je prevažal robo na kolesu. Kmalu se je opogumil, odprl je lastno prodajalno in si kupil majhen tovorni avto. V zadnji vojni je posebno napredoval in si razširil podjetje v majhno tovarno, v kateri je zaposloval petdeset in tudi več delavcev. Pred tremi leti je stari Blaž Mezuri umrl in sedaj vodi tovarno njegovi sinovi in hčere, žena pokojnega pa vodi knjigovodstvo. Delničarji tega podjetja, ki nosi naslov »National Parts Company«, so žena in otroci s svojimi družinami. Pokojni Blaž Mezuri je veliko pomagal svoji stari domovini s paketi, v katerih je pošiljal hrano, obleko, očala in zdravila.

Ustanovitelj tega donosnega podjetja je torej Slovenec, Blaž Mezuri. Sploh so Slovenci v Kaliforniji zelo spoštovani in na glaslo kot varčni in sposobni gospodarji.

V Los Angelesu so tri društva SNPJ. Dve sta hrvaški in eno slovensko, ki se imenuje Gora Wilson št. 615. To ime je dobilo po bližnji gori, na kateri je zvezdarna. Pred dvema letoma so v društvu ustanovili tudi svoj pevski zbor in imeli že nekaj zelo uspešnih nastopov; nastopili so v radiu, gostovali v Fontainu in bili povabljeni na dve hrvaški prireditvi. Maja 1953 je pevski zbor priredil v Hrvatski dvorani svoj prvi letni koncert. Program je vodil naš zelo delovni rojak Vincenc Pink, ki je tudi odličen pevec. Rojak Pink je pred letom prišel na obisk v Slovenijo in se bo konec leta vrnil v Kalifornijo.

Vse to je le bežna sličica iz življenja Slovencev v Los Angelesu.

Mila Senk

30-letnica največjega Slovenskega narodnega doma v Ameriki

Dne 10. oktobra so Slovenci v Clevelandu, kjer je največja slovenska naselbina v Ameriki, slovesno proslavili 30-letnico, odkar je bil slovesno odprt Slovenski narodni dom na 6417 St. Clair Ave, ki je danes eden izmed devetih narodnih domov, ki jih imajo Slovenci v Clevelandu. Dom ima veliko dvorano s 1100 sedeži, dve večji dvorani za društvene seje ter druge prostore, ki jih uporablja 7 najemnikov (trgovine). V domu je tudi nekaj stanovanj. Dom upravlja direktorij, ki ima 21 članov. SND na St. Clair Ave je v tridesetih letih svojega obstoja postal srce in duša Slovencev v Clevelandu. Brez števila dram, iger, koncertov, oper in operet je šlo preko njegovega odra. V njem so bila zborovanja slovenskih društev, več konvencij, shodov itd.

Slovesnost ob tridesetletnici tega največjega slovenskega narodnega doma v Ameriki je bila tipično slovenska, ne bučna, zato pa tembolj domača in prisrčna. Gornja dvorana oziroma veliki avditorij je bil za ta dan spremenjen v banketno dvorano, ki je bila do zadnjega sedeža zasedena.

Zbrane goste je pozdravil kot predsednik doma Charles Vrtovšnik, spored pa je vodila Josie Zakrajškova, ki je članica direktorija že 12 let. Za njim sta spregovorila prvi predsednik doma dr. Frank J. Kern in John Tavčar, ki je bil tajnik doma zadnjih 26 let. Lepo sta orisala bogato zgodovino doma. Lep jedrnat govor je imel tudi pesnik Ivan Zorman. V imenu ameriških oblasti je navzoče pozdravil Ralph S. Locher, pravni direktor v kabinetu clevelandskega župana in bivši osebni tajnik guvernerja Franka Lauscheta in concilman John Kovačič. Dr. Vodušek, svetnik jugoslovanskega poslaništva v Washingtonu, pa je čestital kot predstavnik rojstne domovine. Prisrčno so čestitali tudi predstavniki SPNJ, ABZ, SDZ, PS in ZSZ, kakor tudi zastopniki drugih narodnih domov v Clevelandu in okolici.

Ob svečani proslavi so sodelovali člani pevskega zbora Zarje, Glasbene matice in Abrašević.

»Pokazali so, kakšni so«

Pod tem naslovom je hotel v novembrski številki »Naše luči« neki T. D. oblatiti naše pevce iz Zagorja, ki so prišli k nam na obisk, katere smo vsi z velikim veseljem pričakovali in sprejeli. Pisec piše, kako »nezaslišano predrznost so si dovolili voditelji tega čudnega obiska in pokazali, kako malo nas izseljence spoštujejo«. — S to svojo lažjo T. D. jasno kaže, kako je imel in če ima hladno srce do domovine in do svojega slovenskega naroda. Kako so bili pevci priljubljeni, jasno kaže to, da ni bilo slovenske družine, ki ne bi šla poslušat lepih slovenskih pesmi. Izseljenci v Pas de Calais nismo slišali nobene deklamacije in nobenega pozdrava, ki se začne s »porka madona«, pač pa smo videli v nabito polni dvorani vseokrog od ginja solzne oči. Res, edino »Naša luč« je list, ki prinaša vsake vrste laži med nas izseljence ter blati vse, kar je poštenega. Marijo pisec čisto brez potrebe vlačil zraven, naj bo že tako ali tako, dajmo ji mir. Pa še takšne izjave je skuhal in gostom obesil iznajdljivi člankar: »Na svetu je najbolje okoli se voziti, dobro piti in jesti. Kdor se pa nam ne pokori, ga pa ubiti.« Tale pa res diši čisto po kuhinji, v kateri je bila skuhana. Pisec v »Luči« ima gotovo še vroče spomine na minulo vojno in na razne esesovce, ustaše, belogardiste, domače izdajalce in druge, ki so res dobro živeli in kdor se jim ni pokoril,

so ga pa ubili, kar potrjuje milijon sedem sto tisoč nedolžnih žrtev najboljših sinov in hčera, ki so dali življenje za osvoboditev domovine. Dalje govori pisec o nekem prezidentu nekaterih izseljencev, ki niso dobili pevcev na prenočišče. Seveda, če jih je pa bilo premalo in to veliko manj, kakor naših gostoljubnih družin, ki so jih hotele sprejeti. Vse to uvidevni in pametni rojaki razumejo in jim ne pade na kraj pameti, da bi bili za to užaljeni. »Ni potrebno, da nas hodijo učiti in se norčevat iz nas taki, ki so se učili živeti v hosti in danes žive na račun delovnega ljudstva«, bevska dalje »modrijan« v »Luči«. Koliko pretresljivih zgodb smo slišali mi od teh ljudi. Marsikatero oko je bilo solzno. Ko so nam pripovedovali, kaj so pretrpeli v zadnji vojni. »Belogardisti so mi ubili dva brata,« je pripovedovala Marica, »me smo bile v lagru in smo komaj ušle smrti.« Celo knjigo bi lahko napisal o vsem, kar so nam gosti pripovedovali iz težkih dni, ki so jih prestali med vojno. Vse hudo je danes za njimi in z mirno vestjo lahko gledajo v bodočnost. Vse drugače pa je z izdajalci, ki jih je slaba vest tako težila, da so jo popihali iz domovine in sedaj tavajo po tujem svetu. Pošteni slovenski izseljenci odločno obsojamo takšno pisarjenje, ki ima edini namen, da seje razdor med nami in zastruplja naše ljudi.

F. Oprešnik, Severna Francija

BUTORAJSKA KOZA

Belokranjska pripovedka

V davnih časih so v Butoraju živeli možje, ki se niso niti strigli niti brili. A da bi ne bilo prepira v vasi, so bili vsi možje občinski odborniki, vsako nedeljo pa so si volili novega župana. In tako ga v vsem Butoraju ni bilo možaka, ki bi ne bil vsaj enkrat v letu za župana.

Ko pa je bil za župana izvoljen Trdič, je na občinski seji predlagal, naj bi občina kupila kozo.

»Iz kozjega mleka bomo delali sir,« je dejal. »In v občinski blagajni bo vselej dosti penězov...«

pa so na sejmu videli druge možake obrite in ostrižene, je župan predlagal:

»Možje, še obrijmo in ostrižimo se, preden zapustimo mesto!«

Županovih besed ni zametavati! Butorajci so prištramáli v brivnico, kjer jih je uslužni metliški brivec ostrigel na golo in jim postrigel brade, da drug drugega niso prepoznali. Domov grede bi še župana zajtili, če bi ga ne spoznali po škornjih.

Rečeno — storjeno! Butorajski možje — občinski odborniki so odšli v daljno Metliko in na sejmu kupili kozo. Toda preden so jo plačali, je župan še vprašal Žumberčanko, ki je kozo prodajala:

»Hej, kuma, je-li koza dobra molznica?«

»Bogme, mleka ima za poln klobuk! Če ne verjamate, pa poskusite!«

Župan pa, ne bodi len, je sedel na panjiček pokraj sejmišča, potisnil zadnje kozje noge sebi v škornje, si vtaknil kozji rep v usta, ga stisnil z zobmi ter pričel molsti v klobuk, ki ga je bil pod kozje vime podstavil najstarejši odbornik. In glejte — koza je stala mirno kakor pribita, in četudi je bila molža nenavadna, da so se krohotali vsi sejmarji, butorajski župan je le namolzel za poln klobuk mleka.

Zadovoljni z dobrim molzenjem so Butorajci plačali kozo in odšli s sejmišča. Ker

Gredo in gredo. Namahnili so se mimo krčme, ki je stala pokraj železniške proge.

»Žejen sem,« je potožil župan.

»Žejni smo,« so odvrnili možje.

Radi bi vstopili v krčmo, a kam s kozo?

In župan je predlagal, naj jo privežejo na zapornico, ki je bila prav takrat spuščena čez cesto.

Privezali so kozo na zapornico, sami pa odšli v krčmo.

Mimo je odbrzel vlak. Zapornice so se dvignile in glej: na eni izmed obeh zapornic je v zraku obvisela butorajska koza, ki niti meketniti ni utegnila — tako hitro jo je zadavila vrv, s katero je bila privezana na zapornico.

In tako so Butorajci prišli domov brez koze. Nihče v vasi jih — golobučnežev in golobradcev — ni spoznal. Še ženske so se motile in se nazadnje zapletle v prepir:

Nekaj oprašanj iz socialnega zavarovanja

BOLEZNI

V zavarovanju za primer nesreče pri delu imajo jugoslovanski delavci povsem enake pravice kot francoski. Poleg tega določa konvencija, da se zvišanja in dopolnilne pomoči, ki se priznavajo kot dodatek k renti zaradi nesreče pri delu, izplačujejo našim delavcem tudi takrat, če se iz Francije preselijo v Jugoslavijo.

Vsako mesrečo pri delu, ki se pripeti jugoslovanskemu delavcu v Franciji in ki povzroči oziroma utegne povzročiti smrt ali trajno, popolno ali pa delno nezmožnost za delo, je treba prijaviti pristojnemu jugoslovanskemu konzularnemu predstavništvu. Naši izseljenci morajo v Franciji, če jim je priznana odškodnina za nesrečo pri delu, javiti francoski ustanovi socialnega zavarovanja prejšnje nesreče pri delu v Jugoslaviji in kakšen znesek so prejeli kot odškodnino.

VZAJEMNA ADMINISTRATIVNA POMOČ PRI IZVAJANJU KONVENCIJE

Konvencija določa, da si morajo organi obeh držav nuditi medsebojno administrativno pomoč, kakor da gre za njihove lastne državljane.

Kot vrhovni organi so določene zvezne ustanove, v katerih pristojnost spada socialno zavarovanje. To so sedaj v Jugoslaviji Sekretariat za socialno varstvo Zveznega izvršnega sveta v Beogradu, v Franciji pa Caisse nationale de securite sociale, la, Avenue de Lewendal Paris (7 eme), Cisse autonome nationale de la securite dans les mines, 77, Avenue de Segur — Paris (15 eme) Cisse des depots de Lille-Paris (7 eme).

Naši izseljenci se pritožujejo, da jugoslovansko socialno zavarovanje ne daje podatkov o

»Tale je moj!«

»Bogme ni! Tale je moj, a tvoj je onile tam, ki prekasto gleda...«

Še županja bi svojega moža ne prepoznala, če bi ga po škornjih ne spoznala...

»Kje imate kozo?« so vprašale ženske.

»Ve ste koze, ker nas več ne poznate!« so režali Butorajci, a o zadavljeni kozi niso črhnili niti besedice.

Ne takrat ne pozneje pa v Butoraju niso izdelovali sira, ker je Butorajcem vedno zmanjkovalo mleka.

Če pa je dandanašnji v butorajski občinski blagajni kaj več penezov kakor takrat, ko so Butorajci kupovali kozo, tega pa zares ne vem!

njihovem zavarovanju v Jugoslaviji, da jim ne priznava hitro dela pokojnine, ki odpade na Jugoslavijo. Zavarovanje v Jugoslaviji daje sproti vse podatke, katere zahtevajo francoski organi. Tudi odreja svoj del pokojnine, brž ko prejme zahteve iz Francije.

Priznati pa je treba, da je postopek po podatnih administrativnih sporazumih precej dolgotrajen. Pri invalidski pokojnini mora francoska ustanova socialnega zavarovanja zahtevati samo podatke o zavarovanju v Jugoslaviji ter je postopek še dokaj hiter. Dalj časa pa traja celoten postopek pri starostni pokojnini. Pri starostni pokojnini zahteva namreč francoska ustanova socialnega zavarovanja najprej podatke o pokojninskem zavarovanju v Jugoslaviji. Ko te dobi, določi svoj del pokojnine in nato ponovno pošlje vso zadevo v Jugoslavijo, da določi jugoslovanska ustanova socialnega zavarovanja ustrezni del pokojnine. Prve take zahtevke je poslalo francosko socialno zavarovanje šele v zadnjem času. Dokler jugoslovanski organi socialnega zavarovanja niso dobili teh zahtevkov, niso mogli začeti določevati pokojnin našim izseljencem v Franciji. Ker francoski organi ne poznajo predpisov jugoslovanskega socialnega zavarovanja, pošiljajo tudi zahteve za starostne pokojnine zavarovancev, ki ne izpolnjujejo pogojev za starostno pokojnino po jugoslovanskih predpisih. Zavarovanci - moški pa imajo po jugoslovanskih predpisih pravico do starostne pokojnine le, če so stari 55 let in imajo 35 let delovne dobe, samo žene imajo pravico do starostne pokojnine že z dopolnjenim 50 letom starosti, če imajo 30 let delovne dobe. Za večino primerov, katere so poslali francoski organi socialnega zavarovanja, bo naše zavarovanje moglo določiti pokojnino šele takrat, ko bodo zavarovanci dopolnili 55. leto starosti. Da bodo mogli naši izseljenci sami presoditi, kdaj pridobijo pravico do starostne pokojnine, smo zgoraj pod I. razložili, kdaj pridobi zavarovanec pravico do starostne pokojnine po jugoslovanskih predpisih o socialnem zavarovanju.

Izseljenska matica je sporočila socialnemu zavarovanju želje naših izseljencev v Franciji in smo se na licu mesta prepričali, da socialno zavarovanje — vsaj v Sloveniji — pošilja zahtevane podatke francoskim organom socialnega zavarovanja hitro in brez zavlačevanja. Tudi naše socialno zavarovanje se zaveda svojih dolžnosti nasproti našim izseljencem in se trudi, da našim rojakom pomore, da čimprej dosežejo svoje pravice iz socialnega zavarovanja v inozemstvu.

Dr. Butina Miha

Domovina

Francija

SPOMINI IZ DOMOVINE

Letoŕnji mesečni dopust v domovini mi bo ostal vedno v spominu. Œe na Jesenicah nas je vse prevzelo, ko smo zadihal čisti zrak svoje domovine, solze so nam napolnile oči, ko smo zaslišali prisrčen domač pozdrav. Godba nam je igrala. Malo smo imeli časa, pa vendar sem opazil vse polno izseljencev v objemih domačih. Prvi, s katerim sva si segla v roke, je bil moj stari tovariš iz francoskega rudnika Močilnikar, član glavnega odbora Slovenske izseljenske matice, ki se je po osvoboditvi vrnil v domovino. Na ljubljanskem kolodvoru nas je sprejel podpredsednik Matice in urednik »Rodne grude« tovariš Tomo Brejce, tajnik Matice in drugi. Ob kozarcu rujne kapljice smo po domače pokramljali. Nekateri so takoj nadaljevali potovanje na domove svojih sorodnikov, nekaj pa nas je prenočilo v Ljubljani, naslednji dan pa smo se razkropili širom lepe Slovenije. Midva z ženo sva obiskala Št. Janž v Dolenjskem. Ustavila sva se v Tržišču pri Lužarjevih, ki so naju povabili v zidnico, kjer sem se pošteno naskral dobre dolenjske kapljice. Seveda sva si ogledala tudi

Ljubljano ter se oglasila pri Izseljenski matici. V Zagorju ob Savi smo se spet srečali s tovarišem Močilnikarjem, ki nama je marsikaj novega razkazal, med drugim tudi moderno novo rudarsko kopalnico. Bila sva v Mediji-Izlakeh, kjer vodi kopalnišče in počitniški dom tovariš Dornik, ki ga rojaki iz okolice Lensa dobro poznajo, saj je tam delal vrsto let ter se je po osvoboditvi s svojimi brati in družino vrnil v domovino. V Štorah pri Celju sva si ogledala železarno, ki je, kakor so mi delavci pripovedovali, ena najmodernejših v Jugoslaviji.

Na Planini sem se udeležil proslave 10-letnice osvoboditve ter igre »Celjski grofje«, ki so jo izvrstno odigrali igralci iz Maribora. Na lepem gričku blizu glavne ceste stoji spomenik padlim borecem in talcem, ki mi je obudil prav žalostne spomine, saj sem med napisi našel mnogo imen mojih nekdanjih sošolcev in sošolk. Hitro, prehitro je mineval čas in se bližal dan ločitve. Zadnja dva dneva sva bila z ženo na svatbi mojega nečaka. Dolgo ne bom pozabil, kako sem 29. avgusta zjutraj prekinil veselo razpoloženje vseh svatov, ko sva se z ženo morala posloviti. Naj omenim še, da je moja žena letos prvič videla mojo domovino in se ne more načuditi le-

potam slovenskih krajev in dobrim slovenskim ljudem.

Prisrčno pozdravljam vse rojake, s katerimi sem bil letos skupaj na dopustu v domovini. Upam, da se bo še kdo oglašil in napisal nekaj spominov, ki jih je odnesel iz dragih domačih krajev.

Mihael Oprešnik, Houdain,
Pas de Calais

LEPO SE ZAHVALJUJEMO IN POSILJAMO PRISRČNE POZDRAVE

Trikrat smo se sestali, da vam pišemo. Vsak bi rad, pa nobeden ni hotel začeti. Pa smo se odločili za žrebanje; žreb je odločil mene.

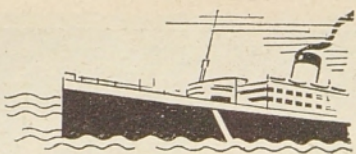
Tako se v imenu vseh nas devetih otrok iz Freyvinga in Merlebacha, ki smo letos na povabilo Slovenske izseljenske matice tri tedne letovali ob prelepem Jadranu v Crikvenici, prisrčno zahvaljujem. Predvsem se seveda zahvaljujem v imenu nas vseh Izseljenski matici, ki nas je prevzela že v Ljubljani in nato povedla do sinjega Jadrana. Marijana Cindrič, jaz in Hinko Grčar smo že letovali pred 4 leti v Selcah pri Crikvenici. Drugi pa še niso videli našega morja. Prvi dan se še nismo čisto znašli. Ko pa smo se seznanili z otroci v domovini, smo bili presrečni. Vsak dan smo bili boljši prijatelji. Ne moremo vam popisati, kako lepo smo se zabavali. Rudi pravi, da se je najbolj zabaval z Brigito, ki je tudi drugi ne morejo pozabiti, saj je res tako prijazen otrok.

Jaz sem predlagala, da bi mi povabili otroke iz domovine in to take, ki nimajo staršev. Luis, ki je dobra duša, je bil ves navdušen za moj predlog, drugi pa tudi. Tedaj pa se je spomnila Marica: »Saj to ne bo šlo. Kdo jim bo pa dal denar za vožnjo, če nimajo ata in mame?« Vsi smo osupli. Res, na to nismo pomislili. Bračko je dejal: »Če bomo šli drugo leto zopet tja, jih bomo kar s seboj vzeli.« Toda nekateri so ugovarjali: »Tudi to ne gre. V drugo deželo se ne moreš kar tako voziti, kakor da se greš v morje kopat. Treba je potni list.« Pa je predlagala Mariane: »Saj

Plesna skupina najmlajših članov pepskega društva »Triglav« v Kirkland Lake v Kanadi

na tujih tleh

papirje lahko preskrbi Slovenska izseljenska matica. Saj jih je tudi za nas, pa nismo brez staršev.« Tako smo se zedinili. »Povabimo jih kar za Božič,« je predlagal Šmidt. Drugi so ugovarjali: »Saj se o Božiču ne moremo kopati.« Tedaj pa smo se spomnili vsi skupaj, da se tudi poleti ne moremo kopati, ker nimamo morja. Pa smo končno sklenili, da jih vseeno povabimo, čeprav nimamo morja, da bodo videli in spoznali, kako mi živimo in da bodo videli, da je v domovini najlepše...

Skupaj zbrani pozdravljamo odbor Slovenske izseljenske matice in se zahvaljujemo za ves trud, ki so ga imeli z nami. Enako pošiljamo prisrčne pozdrave upravniku »Dječjega odmarališta Vladimira Nazora« v Crikvenici in vsem njegovim sodelavcem. Najbolj pa pozdravljamo otroke, ki so bili z nami na letovanju, naše ljube prijatelje, od katerih smo se tako težko ločili.

Knaus Erika, Gričar Marie, Cindrič Mariane, Šmidt Joseph, Gričar Hinko, Osmuk Rodolhp, Cadej Alois, Bračko Maks.

Belgija

DOPIS IZ BELGIJE

V četrti številki »Rodne grude« smo čitali odgovor tov. Švaglja na članek glede pokojnine, ki ga je objavil listič »Naša luč«. K temu odgovoru naj še jaz dodam nekaj besedi.

Prizvok sovraštva do vsega, kar je naše, ne veje samo iz omenjenega članka v »Naši luči«, ampak sploh iz vsake besede v tem lističu. Le poglejte na primer rubriko »Iz naših krajev«, kako potvorbene in namenoma izbrane so te novice. Novice pa, ki jih objavlja iz drugih delov sveta, so bahaško napihnjene, da kar poka. Še celo kralja Petra niso pozabili pohvaliti, kako se je nekje v Franciji sočutno zanimal za jugoslovanske rudarje, ki morajo tam težko delati, kakor da bi ves svet ne vedel, kako se je temu kralju smililo njegovo ljudstvo v zadnji vojni.

V članku »In sedaj razumem« se neki J. G., ki je letos

obiskal Jugoslavijo, joka, da nimajo v vsej Sloveniji niti enega verskega časopisa (kar nikakor ni res! Opomba uredništva). Ko bi se pisec omenjenega članka zanimal še za kaj drugega, bi bil zvedel, da ima v Novi Jugoslaviji vsak pošten človek, ki hoče delati, svoj kos kruha, da prejema vsak, ki je socialno zavarovan, med boleznijo celotno plačo. Da ima vsak zavarovanec enkrat na leto za tri četrtine znižano voznino, kamor se hoče med svojim plačanim dopustom peljati po Jugoslaviji in da je vsakomur zagotovljena pokojnina, naj dela kjer hoče. Na tisoče starih delavcev in še celo hlapcev in dekel dobiva danes v Jugoslaviji pokojnino do 5000 din mesečno.

Kaj pa so imeli delavci takrat, ko je bila Slovenija polna tistih verskih listov, to je znano slehernemu izseljencu, saj smo se v tistih letih najbolj izseljevali. Že v tujini smo takrat čitali v Slovincu, glasilu Slovenske ljudske stranke, da je takrat prejemal neki tako imenovani kronski upokojenec v Trbovljah štiri dinarje in 20 par mesečne pokojnine. In to je bilo takrat, ko je imela v Sloveniji in v narodni skupščini glavno besedo Slovenska ljudska stranka.

Zato po pravici sodimo, da takrat tudi piscu omenjenega

članka ni bilo zadosti mar za verske liste, ker bi sicer ne bil šel po svetu s trebuhom za kruhom. Pika.

Belgijski Zvonko

ZDA

LEP JESENSKI KONCERT
V YUKONU, PENSILVANIJA

Westmorelanska federacija društev SNPJ je skupno s pevskim zborom »Triglav« iz Clevelanda priredila 17. oktobra lepo prireditve, ki se je začela s koncertom Triglavanom pod spretnim vodstvom Antona Šublja. Hkrati so člani društva »Triglav« uprizorili tudi veselo igrano »Rokovnjači«, ki je prav vse spravila v dobro voljo.

Po »uradnem« delu prireditve se je razvila prosta zabava s plesom. Lepe slovenske valčke in polke je igrala godba Franks trio, da se je veselo vrtelo staro in mlado. To je bila zaključna federacijska prireditve v letošnjem letu.

SMRT ZAVEDNE ROJAKINJE

V Millwaukee, v državi Wisconsin, je umrla zavedna Slovenka, članica krožka Progressivnih Slovenk št. 8 Mary Starich. Pokojna je delo Progressivnih Slovenk vsestransko podpirala in povsod pomagala. Pri vseh akcijah društva je pridno sodelovala, zlasti se je izkazala,

Pevski zbor »Triglav« v Kirkland Lake, Ontario, Kanada, ki obstoja že 22 let in se je v zadnjem času izpopolnil s celočimimi mladimi močmi iz vrst tam rojene slovenske mladine

Buenos Aires, glavno mesto Argentine

ko so članice zbirale za pomoč Sloveniji. Naj bo zavedni rojakinji lahka tuja gruda!

POVRATEK V DOMOVINO

Iz Clevelanda sta se vrnila za stalno v domovino Joseph Poznič in žena. Odločila sta se prebiti jesen življenja v rojstni domovini. Svoje posestvo v Ameriki sta prodala in se bosta naselila v Kranju. — Prav tako sta za stalno odpotovala iz Clevelanda v domovino Joseph Jerman v Ločno pri Novem mestu in Frank Albrecht v Ljubljano. V domovini pozdravljamo te rojake z dobrodošlico!

GLASBENA MATICA SE JE SPET POSTAVILA

Dne 3. oktobra 1954 popoldne je bil v Chicagu, Ill. v dvorani American Hall na 18. cesti velik koncert clevelandske Glasbene matice.

Sedanji zbor Glasbene matice — 40 pevcev in pevk — sestavljajo večinoma rojaki iz naše mlajše generacije. Zbor vodi priznani slovenski operni pevec, Ljubljančan Anton Šubelj, ki je že dolga leta v Clevelandu direktor Glasbene matice in vodi poleg Glasbene matice še več slovenskih pevskih zborov.

Spored koncerta je obsegal več kakor 20 glasbenih točk, slovenskih narodnih in umetnih pesmi ter nekaj zborovskih skladb iz svetovne glasbene zakladnice. Večina pesmi je bila slovenskih in operne arije so bile tudi zapete v slovenskem jeziku. Pevci so dodali zaradi velikega odobravanja občinstva

še več točk. Kot solistki sta nastopili Carolyn Budan in Anne Safred, hčerki slovenskih staršev.

Koncert je uspel sijajno in mnogi udeleženci so na koncu izjavljali: »Tako dobrega slovenskega koncerta v Chicagu še ni bilo.« Večer prej, 2. oktobra, je imela clevelandska Glasbena matica prav tako zelo uspeli koncert v Milwaukeeju, Wis.

VELIKA AKCIJA ZA PRIDOBIVANJE NOVIH NAROČNIKOV ZA »PROSVETO«

Glavni odbor Slovenske narodne podporne jednote v Chicagu je sklenil prirediti od 1. novembra 1954 do 30. aprila

1955 posebno veliko akcijo (kampanjo) za pridobivanje novih naročnikov glasila SNPJ, največjega slovenskega dnevnika »Prosvete«. Za najboljše nabiralce naročnikov so razpisane različne nagrade. Prva nagrada je prosta vozovnica iz New Yorka do Ljubljane in nazaj. Zmagovalec te kampanje nas pride prihodnjo pomlad obiskat. Dobrodošel že zdaj!

USPELA PRIREDITEV PROGRESIVNIH SLOVENK V CHICAGU

Dne 10. oktobra 1954 je bila v Chicagu lepo uspela prireditev krožka št. 9 Progresivnih Slovenk. Najprej je prikazal Anton Wencel filme o lepotah Jugoslavije, zlasti obrežnih krajev Dalmacije, zatem je nastopil ženski kvartet in končno je bila uprizorjena drama »Kmetška osveta«. Dvorana je bila polna kljub nalivom, ki so trajali ves dan in so bili najmočnejši prav popoldne.

Argentina

PISMO IZ ARGENTINE

Cordoba, oktobra

Pozdravljena »Rodna gruda«, pozdravljeni vsi tvoji bralci tako v preljubi domovini kakor drugod po svetu. Pozdrave vam pošiljam iz Cordobe, ki leži kakšnih 800 kilometrov severno od Buenos Airesa, glavnega argentinskega mesta. V peti številki »Rodne grude« sem vam že poročal o Slovenskem delavskem podpornem društvu

»Avenida 9 de Julio« v Buenos Airesu, glavnem mestu Argentine

»Eдинosti«, danes pa naj vam povem, kako je bilo, ko je to društvo letos 29. avgusta praznovalo svojo 14-letnico.

Rojaki, ki so 25. avgusta 1940 društvo ustanovili, morda niso niti vedeli, kako zelo potrebno in pomembno bo postalo to društvo za nas in da bo imelo po 14 letih tako krasen dom, svoje imetje itd. In kar je najlepše, da bo prav naša mladina, ki je kljub temu, da živi in se vzgaja v tujini, tako z vsem srcem čisto naša, slovenska, storila največ, da je bil rojstni dan našega društva tako lepo praznovan. Naj kar tukaj navedem najbolj delavne in glavne pomagače iz vrst naše mladine. To so Hektor Govednik, Marija Mövern, Irene Ogulin, Peter Žagar, Marija Gornik, Vida Oberman, Alojz Sali, Carlos Movern, Lidia Fir in več drugih, ki so domiselno in spretno organizirali ta naš veseli, pomembni praznik. Predvsem moram pohvaliti prizadevnost glavne tajnice mladinskega odseka Marije Movern.

Na praznik smo se od blizu in daleč zbrali v društvenih prostorih. Bilo je mnogo zdravice, pristrčnega rokovanja in objemov. Govorili so društveni predsednik Peter Zaga, glavni tajnik Anton Stepan, predsednik mladinskega odseka Anton Govednik in drugi. Med nami je bil tudi prvi predsednik Karel Gregorič in prvi član društva Ivan Gorše. Mladina je položila krasen venec svežega cvetja pred spomenik generala Martina, osvoboditelja Argentine in vse južne Amerike. O pristrčnem prazniku slovenske kolonije so pisali vsi tukajšnji listi, ki so naglašali, da je slovenski narod delaven, pošten in ljubezniv, zvest in predan svoji rojstni domovini, ki pa ljubi in spoštuje tudi svojo novo domovino. K prazniku našega društva so nam iskreno čestitali. Tako si je naša kolonija pridobila tukaj še večji ugled, na kar je lahko ponosna tudi naša ljuba domovina Jugoslavija, katere zvesti sinovi smo in ostanemo. Naj vedo naši voditelji v domovini, da stoji tukaj trden slovenski steber, ki spoštuje in ljubi vas in domovino.

Torej »Rodna gruda«, bodi pozdravljena in ponesi vsem čitateljem v daljnji svet naše iskrene in bratske pozdrave!

Anton Stepan, glavni tajnik društva »Eдинosti«

Del članstva Slovenskega delavskega podpornega društva »Eдинosti« v Cordobi, Argentina, ob proslavi 14-letnice društva

29. NOVEMBER V ARGENTINI

Jugoslovanska naselbina v Argentini, v kateri so Slovenci med najbolj delavnimi, je tudi letos dostojno praznovala naš največji narodni praznik, rojstni dan Jugoslavije — 29. november.

V ta namen je bil sestavljen poseben odbor pod predsedstvom

slovenskega tiskarskega industrialca g. Srečka Ferfolje, lastnika tiskarne »Cordoba«, ki je vodil vso organizacijsko prireditelstvo. Ob tej priložnosti je odbor izdal tudi obsežnejšo revijo, v kateri je opisan pomen našega narodnega praznika s kratko zgodovino Jugoslavije in njenih ljudskih običajev.

U G A N K E

So hišice nekje: njih stene
kamnite niso ne lesene
in kakor drug nobeden hram
so danes tukaj, jutri tam.

(Polzeva hišica)

Je drevo — ko da je zima
zanjga večna — listja nima,
tudi nima korenine,
pa vseeno v zemljo rine.

(Planš)

Glava je — a brez oči
in brez ust in brez klobuka
in prav nič ne krvavi,
ko odreže jo stric Luka.

(Zelnata glava)

Pisana nekje je skleda,
v nji slaščice so iz meda,
pridne delavke — žanjice
skledo praznijo brez žlice.

(Cvetlica in čebela)

Zvon poznam, ki ne zvoni,
tudi v stolpu ne visi,
zvezan tudi ni z vrvojo,
da bi ga povlekel z njo.
Veter le, ki piha s hriba
ga zamaje in zaziba.

(Zvonček)

CLEVELAND, OHIO

»Rodna gruda« mi zelo ugaja. Vesela sem bila posebno pete številke, kjer je objavljena slika moje sestre Tončke Simčič in prijaznega rojaka Vincenta Pinka. Tudi jaz sem bila na obisku v stari domovini pred dvema letoma. Zelo lepo smo se imeli tam in srčno želim, da se čez nekaj let spet vidimo. Prilagam 2 dolarja za naročnino. Pozdravljeni vsi skupaj in na svidenje!

Anna Zagar

HELENA, MONTANA

Dragi urednik!

Pošiljam 2 dolarja za »Rodno grudo«, ki je zanimiv list. Ostajam vaša naročnica in vas pozdravljam!

Anna Mola

KIRKLAND LAKE, ONT. CANADA

Dragi!

Ravno prejšnji teden sem se vrnil domov in sem med pošto dobil že 4. številko »Rodne grude«. Prav lepa hvala za iskrenost. Prilagam naročnino. List mi zelo ugaja. V njem vidim podobe kakor tudi čitam zgodbe iz naše lepe Slovenije. Slike poznanih pokrajin Gorenjske, Notranjske in Dolenjske mi vračajo spomine, kjer sem nekoč hodil. Priporočam se tudi za koledar. Iskrene pozdrave vam pošilja

Mike

LA HARPE, LA SALLE

Dragi in spoštovani Slovenci!

Pošiljam vam 2 dolarja za naročnino »Rodne grude«. Imam vas še v lepem spominu, ko sem bila v stari domovini na obisku. Rada vam bom pomagala tako, da vam bom dobila kakšnega novega naročnika. Pa tudi jaz bi vas nekaj prosila. Pojdite enkrat v Dobropolje. Videm ali v Bruhanje in fotografirajte tiste kraje, kjer sem jaz doma. Tako lepo je gledati v listu podobe domačih krajev. Kar tresem se od veselja, kadar listam po »Rodni grudi«. Včasih pride poleg tudi sin in oba gledava podobe lepe stare domovine. O, lepa domovina, kjer je človek rojen. Kako vse drugače se mi je zdelo, ko sem bila po tako dolgih letih spet na domačih tleh.

Lepo pozdravljeni!

Angela Bučar

SPRINGFIELD, ILL.

Prejel sem prve tri številke »Rodne grude«. Ker mi list zelo ugaja, pošiljam 2 dolarja za naročnino.

Antin Auel

BARBERTON, OHIO

Cenjeni rojaki!

Priloženo pošiljam 2 dolarja za naročnino »Rodne grude«. Oprostite, ker sem se zakasnil. Pripominjam, da mi »Rodna gruda« zelo ugaja. Z rojaškim pozdravom!

Leo Bregar

CHEBOYGAN, WIS.

Prav rada berem »Rodno grudo«, ker je dosti zanimivega v njej in se človek spozna z ljudmi širom sveta. Saj smo Slovenci tako raztreseni po svetu kakor gobe po dežju. Mi tukaj v Ameriki prav radi slišimo novice iz domačih krajev, ker star pregovor pravi, da je kri močnejša kakor voda. Da je to res, sama vem. Najbolj sem to občutila pred tremi leti, ko sem prišla na obisk v rojstno domovino. Ko sem stopila na slovensko zemljo, mi je srce trepetalo in solze so mi zalivale oči, da mihi spregovoriti nisem mogla. Saj sem bila po 38 letih prvič v dragi domači deželi. Kako je to, pa ve le tisti, ki je to sam izkusil.

Želim vam obilo naročnikov, vsem rojakom širom sveta, ki so naročeni na »Rodno grudo«, pa pošiljam prisrčne pozdrave in jim želim ljubo zdravje!

Angela Rossman

BARBERTON, OHIO

Cenjeno uredništvo »Rodne grude«!

Pošiljam vam za polletno naročnino za rojakinjo Mary Šemrov. Pokazala sem ji zadnjo številko »Rodne grude« in ji je zelo ugajala, ter je takoj dala 1 dolar za polletno naročnino. En dolar pa pošiljam v podporo mesečnika. Listu želim lep napredek in mnogo novih naročnikov.

Jennie Ožbolt

MONROVIA, CALIFORNIA

Uredništvu »Rodne grude«!

Želim mnogo uspehov »Rodni grudi« v upanju, da so se naročniki oglasili v velikem številu. Če je bil kdo med zadnjimi, naj bom to jaz, saj imam dober izgovor. Kalifornijčani smo na zahodnem delu velike Amerike. Res, da ni pred nami morja, vendar smo daleč. Prilagam naročnino tudi za sestro v Franciji, prepričana sem, da bo »Rodne grude« vesela.

Stanley M. Rogers

kotiček za žene

IZ DOMAČE KUHINJE

Prazniki — že beseda sama pomeni, da bo imela gospodinja polne roke dela. Seveda ne povsod enako. V Ameriki in nekaterih evropskih deželah, kjer imajo danes gospodinje na razpolago najrazličnejše gospodinjske stroje in druge pripomočke, je to delo v mnogočem drugačno kakor pri nas v domači deželi, kjer danes vseh teh pripomočkov še ne moremo imeti. Tudi nekatere jedilnike imajo prav gotovo drugačne in bi nas prav zelo veselilo, če bi nam kakšna slovenska gospodinja iz Amerike, Francije, Holandije, Belgije in drugod poslala kakšen dopis in nam malo opisala, kakšne jedi pripravlja svoji družini, kadar se hoče prav posebno postaviti in svoje domače razveseliti. Jaz vam bom pa danes povedala nekaj receptov za pripravo domačega peciva za praznike, in sicer nekaj takšnih, kakršne so nam pripravljale naše matere in nekatere novejše. Zelo nas bo veselilo, če nam sporočite, ko boste katerega preizkusile, kako ste bili vi in vaša družina zadovoljni. Letos nas je obiskalo veliko rojakinj in ko sem se z njimi pogovarjala, je beseda nanesla tudi na gospodinjstvo in kuharijo. Med drugimi sem se letos poleti srečala z rojakinjo Rozi Jurmanovo iz Clevelanda, o kateri gre po slovenski naselbini v novi domovini glas, ki sega v deveto vas, da se imenitno razume na kuho, da je najpridnejša sodelavka na piknikih in kar ona ustvari s svojo čarodajno kuharico, je tako imenitno, da se ti že ob spominu na to podede sline. No, draga rojakinja Rozi, saj ne boš huda, če te kar takole javno lepo poprosimo, da ob priložnosti in to prav

kmalu še nam sporočiš in izdaš kakšne skrivnosti iz tvoje kuhinje. Pa tudi tvoja prijateljica Viki Poljšalkova naj nam kaj napiše, saj smo prepričani, da zna prav tako dobro kuhati kakor zna lepo peti, — seveda pa ta prošnja velja prav vsem rojakinjam, ki čitajo »Rodno grudo«. Za prispevke se vam že naprej lepo zahvaljujemo.

*

KRANJSKA POTICA

Zamesi testo iz $\frac{3}{4}$ kg bele moke, nekaj žlic stopljenega masla, nekaj žlic sladkorja v prahu, osoli, dodaj tri deke v mleku raztopljenega kvasa, tri jajca (lahko tudi več — ali samo rumenjake). Testo dobro stepaj in ko je gladko, da se lepo loči od kuhalnice, ga pokrij, da vzhaja. Vzhajanega pregneti, tenko razvaljal in namaži z nadevom. Nato pusti, da potica ponovno vzhaja, nakar jo po vrhu namaži z raztepenim beljakom ter peči tričetrtil do ene ure.

*

OREHOV NADEV

30 dkg zmletih orehovih jedrc popari z vročim mlekom ali toplo sladko smetano. Odišavi z zmletimi nageljnovimi klinčki, nekaj žlicami ruma ali dobrega domačega žganja, dodaj raztepeno jajce in nadev razmaži po razvaljanem testu. Povrh potresi s sladkorjem in s pestjo zmletih orehov.

*

MEDOV NADEV

Zavri pol kile medu in stresi vanj dve pesti zmletih orehov in pusti, da se malo pokuha. Med kuhanjem mešaj, ker se rado prijemlje. Odstavi, ohladi ter dodaj nekaj velikih žlic tople smetane ali surovega masla, raztepemo jajce in nekaj žlic ruma ali domačega žganja. Odišavi s cimetom in zdrobljenimi nageljnovimi klinčki ter dobro premešaj in namaži na tenko

razvaljano testo. Če je nadev pregost, ga razredči s smetano. Medena potica naj se peče nad eno uro.

*

NADEV ZA KMECKO POTICO

Ubij par jajc, jih zmešaj s sladko ali kislo smetano in jih razmaži po testu. Povrh polij še z raztopljenim maslom ali mastjo in potresi s cimetom in sladkorjem.

*

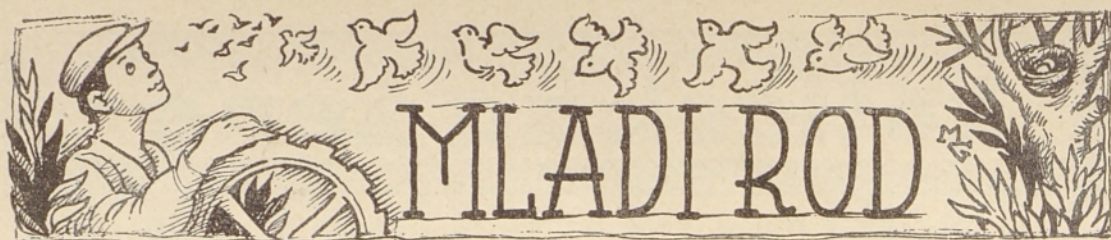
OCVRTE ROZICE

Na desko vsujemo 20 dkg moke, dodamo 1 žlico sladkorne moke, 1 žlico kisle smetane, malo žličko ruma in 3 rumenjake. Testo dobro pognetemo in pustimo počivati $\frac{3}{4}$ ure. Nato ga tenko razvaljamo ter izbodemo iz nje ga kolobarčke treh različnih velikosti. Vsak kolobarček narežemo v obliki rožice na pet delov od srede navzven tako, da sredina ostane cela. Nato sredino največjega kolobarčka namažemo z beljakom in damo nanj srednjevelik kolobarček. Tega prav tako v sredi namažemo in položimo nanj najmanjši kolobarček, ki ga v sredi malo vtisnemo. Tako pripravljene rožice hitro ocvremo na vroči masti ali maslu. Ocvrte potrosimo s sladkorno moko in v sredi okrasimo z marmelado.

*

DIJASKE PALČICE

2 jajci penasto vmešamo s 14 dkg sladkorne moke, dodamo 14 dkg debelo sesekljanih orehov, 5 dkg rozin in drobno sesekljano lupino in sok od četrtine limone, dobro vse premešamo ter končno dosujemo 12 dkg bele moke, premešamo ter končno zmes za prst na debelo namažemo na z moko potresen pločevinast pekač. Testo spečemo v srednje vroči, dobro zaprti pečici zlatorumeno, nakar ga prevrnemo na polo belega papirja. Ohlajenega zrežemo na palčice.

LOJZE ZUPANC

KUČARSKI VELIKAN

BELOKRANJSKA PRIPOVEDKA

V kučarskem gozdu je živel velikan z dolgo, sivo brado, ki mu je segala do tal. Bradač je bil silak, a krotak ko jagnje. Pastirji, ki so po kučarskih tokavah pasli ovce, so pogosto zašli tudi v podzemsko skvožnjo, kjer je

prebival velikan. Posebno ob jesenskih dneh, ko so bila jutra mrzla, a večeri hladni, so se hodili gret k ognju, ki je noč in dan gorel v velikanovi jami. Velikan je bil do drodušnež in pastirjem ni zameril niti tega, da so se iz

dolgočasja zibali na njegovi dolgi sivi bradi...

Nekoč pa je spečemu velikanu hudoben pastir odstrigel brado s škarjami, s kakršnimi strižejo v Beli krajini ovce, brado pa je vrgel v ogenj. Ko se je velikan zbudil in začutil, da je brez brade, je zarjovel, da je odmevalo od Gorjancev. V silni jezi je vse hiše, ki so bile zgrajene na pobočju hribčka Kučarja, pometal v dolino, da so se udrle pod zemljo, on sam pa je izginil neznano kam.

Še danes se vas pod Kučarjem imenuje — Podzemelj.

K. Kovič

Leto teče

*Za devetimi gorami,
kjer so meseci doma,
so dobili sinčka — palčka,
novoletnega moža.*

*Januar je zibko zibal,
pa ob zibki je zaspal
in na sanke se pognal;
in že palček je popihal*

*Februar za njim je skočil,
pa mu sapa je pošla.
Marcu je zato naročil
naj domov ga pripelja.*

*Toda fanta je povabil
stric April v zeleni gaj,
kjer mu je piščalko vrezal
nagajivi bratec Maj.*

*Potlej z Junijem sušila
krmo sta za zimske dni,
žito z Julijem kosila,
kar so dale jim moči.*

*Že Avgusta v velikana
se je palček spremenil
in s Septembrom nosil koše
polne sladkih hrušk in sliv.*

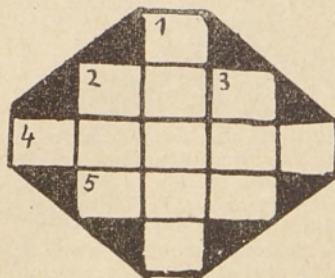
*Grozdje je pobral z Oktobrom
in si kupil palico,
da k Novembru bo zahajal
kdaj pa kdaj na malico,*

*ker njegove stare noge
komaj, komaj še drže,
težko čaka že Decembra,
no, pa tudi ta že gre,*

*da odvede ga v deželo,
kjer so meseci doma
in kjer starček — Staro leto
svoj poslednji kot ima.*

Križanka

Vodoravno: 2. tišina, 4. ostanek po gorenju, 5. naziv za starega očeta.

Navpično: 1. nožiček, 2. nekaj, kar da čebela, 3. vrsta.

Sestavila Alenčica Frank,
učenka osn. šole Bežigrad — Ljubljana

(Nadaljevanje)

V 15. stoletju sta živela v gradu Kozjaku na Dolenjskem dva brata. Marko, lastnik rodbinskega gradu, je bil blag in junaški vitez. Mlajši brat Peter pa je bil grbast in hudoben. Marko se je oženil, a žena mu je na porodu umrla ter mu zapustila sina Jurija, ki je bil vsa očetova radost. Ko odide Marko na vojno, prepusti skrb za sina in grad bratu Petru, ki ga pa izdajalsko izda na ta način, da se zmeni s ciganskim poglavarjem Samolom, ki otroka ugrabi in ga proda Turkom. Ko se oče vrne in izve, da so mu cigani ugrabili sina, se tako užalosti, da izroči vse svoje imetje bratu, sam pa vstopi v samostan v Stični. Precej let je poteklo, ko se ciganski poglavar Samol, ki je prodal Kozjakovega sina Turkom, spet vrne v Stično. Srečata se s Petrom Kozjakom in Samol mu zagrozi, da bo vse povedal Marku Kozjaku, ki je postal menih v Stični. To res stori. Bratovo izdajstvo meniha Marka tako presune, da omedli, menihi vržejo cigana v ječo. Tedaj pa nepričakovano napadejo deželno Turki. Krščanska vojska je kmalu premagana in Turki se kakor povodenj razlijejo po deželi. V Stično priderejo prav tedaj, ko so se ljudje pripravljali za procesijo. Nastane strašen preplah. Peter Kozjak je pobegnil v hosto in se skrnil pred Turki v listnjak zapuščenega mlina...

Komaj se zakoplje v svoje suho ležišče, ko se prikaže drugi mož iz gošče. Rokave je imel krvave in dolg nož je nosil v desnici. Pogleda skozi okence v hišo, ali ker je videl, da je vse pusto in samošno, zavije proti skednju. Peter spozna — cigana. Hotel je od kraja vstati s svoje postelje in se oglasiti staremu zancu; ali divji pogled izpod ciganovega čela ga ostraši. »Ko bi se maščeval nad menoj, da mu nisem v štiriindvajsetih urah pomagal iz kloštrske ječe?« je mislil Peter. — »Bog vedi, ali je tekla kri, ki mu rdi orožje in roko, od srca turškega ali slovenskega?« In Peter diha natihoma in se ne gane v listju. Cigan pa se malo ozira okrog, govori med zobe nekaj sam sebi, potem odrine vrata pri skednju in gre noter. Lestvica je bila prislonjena na oder, kjer je bilo shranjeno seno. Tam si pripravi med dišečimi suhimi cveticami ležišče, za cigana še predbro.

Zdajci prijezdi še kakih pet možakov po stezi proti samotni hiši od vasi sem. Kri je zastala Petru, ko spozna, da so to Turki z glavó in petó. Poskačejo s konj, jih privežejo k plotu in gredo proti skednju. Tudi velik kosorep pes je hodil ž njimi. Eden Turkov je stal tako blizu Petra, da bi ga bil ta lahko prijel za široke rdeče hlače. Sreča, da je pes iskal in vohal povsod okoli hiše, sicer bi bil njegov nos precej zasledil skritega Petra, ki je jel — česar že dolgo, dolgo ni storil — moliti.

Turki so iskali suhega sena za svoje konje. Zato gredo takoj gledat na skedenj, in

ko zagledajo lestvico prislonjeno in veliko mrve na odru, zlezeta precej dva gor po lestvi, da bi nametala sena za konje. Zbudi se cigan v mrvi in zagleda Turka na lestvi. Vendar ni ga pretresel strah, kakor skritega Petra zdolaj, ampak vstane pokonci, in nagel ko strela odpahne prislonjeno lestvo, da loputne s treskom po lesenih trdih tleh.

V tem trenutku priteče pes bliže, zavoha ubogega Petra v listju in začne neusmiljeno natepati in lajati ter se zaganjati v njegovo nogo. Petra je obvezela kurja polt in že ni vedel od strahu, ali še živi na tem svetu, ali ga je že konec. Turki na skednju, ko zaslišijo lajanje zunaj, popuste cigana na mrvi, mrvo in svoja dva ranjena tovariša, ležeča z razbito glavo pod dolgo, težko lestvo, misleč, da so jih zasačili deželani. Ko pa vidijo, da se pes zaganja le v listje in da vleče človeško nogo izpod listja, potegnejo izpod kupa preplašenega moškega ježa. Prepustivši ga psu, ki je bil še predrznejši, ko je videl, da so gospodarji njegove volje, pomagajo Turki najprej svojima ranjenima tovarišema na skednju na noge. Ali cigan je trgal deske iz stene v svislih in jih metal nanje. Morali so torej pobegniti iz skednja brez mrve. Eden naloži na pol živega Petra ter ga vleče h konjem, drugi pa zapalijo poslopje, da bi tako uničili svojega drugega sovražnika, cigana, ki jim je razbil glave, samemu pa niso mogli priti do kože. Toda preden je plamen švigal okrog strehe, je raztrgal cigan na drugem oglu steno, skočil na zemljo, in Turki ga zagledajo, ko se jim je daleč iz mraka krohotal, žugaje s pestjo.

Oni trije Turki se potem posvetujejo, kaj bi storili s Petrom. Zdelo se je, da ga hoče eden privezati zadaj za konja in za ujetnika odpeljati v tabor; druga dva pa sta s smehom kazala na veliko grbo na Petrovih plečih, češ, kaj nam bo taka kamela, ni za nobeno delo; tega ne bo nihče kupil za sužnja, ni vreden, da bi ga gonili na Turško s seboj. Pogovarjaje se nekaj časa, izpodneso naposled Petru noge, da trdo buti na zemljo ravno na zobe, ga zvežejo z jermenom za pete in kakor izurjeni rablji ga obesijo na prvo drevo, tako da je za pete privezan prosto visel med travo in oblaki.

Na brzih konjih odjašejo Turki naglo po stezi. Peter Kózjak je visel, kri mu je vrela v glavo, le še slabotno je ječal; čudno se je razlegal njegov glas v mraku. Za las je manjkalo, in njegova grešna, hudobije polna duša bi bila stopila na prag večnosti, na peklenški prag, brez pravega spokorjenja.

Ali zdaj mu Bog še prizanese.

Cigan stopi iz gošče in na mah odreže z nožem jermen, ki je Petra pripenjal na brezovo vejo, in ga prestreže v roke. Kakor hlood pade Peter po tleh, ko ga cigan izpusti. Kri mu je bila preveč stopila v glavo.

»Sicer nisi vreden, da sem te odrezal z zasluženih vislic; tudi nisi zaslužil, da bi se mnogo pečal s teboj in zate, pa naj ti bo!« godrnja cigan ter postavi Petra pokonci in ga prisloni na smreko. Kmalu se zave, tudi mu ni bilo storiti drugega, zakaj cigan ga je stresel ko snop. »Halo, grbavi prijatelj! Pojdi, greva izpod tvojih vislic!« je vpil cigan in peljal plemenitaša k potoku. Voda ga popolnoma okreпча.

»Kaj se klatiš tod?« se šali po svoji navadi cigan. — »Zakaj nisi ostal ob cerkvi pri menihih; zakaj ne braniš svojih podložnikov, kakor bi jih moral? Kajne, še sebe nisi mogel, pa boš druge! Ali da se daš ti pripeti na brezo, to ni prav po viteški šegi; gotovo imaš ti prvi tako čast, kar je bilo mōž tvojega imena, da so te tako visoko in na takšen, povsem nov način povzdignili s te uboge zemlje proti nebu. Pa to mi ni nič kaj povšeči, da se tako nerad ločiš od zelene trave, in z glavo naprej riješ in siliš proti tlom. Ha, ha, kaj ti je, ti grčavo hrbtišče!«

»Pelji me do mojega gradu,« pravi Peter, »in dal ti bom, kolikor boš hotel.«

»Le tiho bodi, poznam te!« odgovori cigan. — »Še veš, kaj si mi hotel dati za to, da sem ti prodal stričnika za janičarja. Res, zdaj se domišljam, videl sem ga, tvojega brata sinu; lep, močan janičar je, da ti ni enakega med vsemi Turki, kar jih je zdaj na Kranjskem.«

»Kaj praviš, je li res, da je mojega brata sin med Turki tu v deželi?« vpraša strahoma Peter.

»Ravno tisti, ki si ga prodal; dobro ga poznam, videl sem ga v taboru. Kaj meniš, jaz sem danes storil že marsikaj. Ko bi bil mesec na nebu, bi ti hotel pokazati svoj nož, krvav in skrhan. Ali praviš ti, da bi te peljal domov? No, prijatelj grbavi, tvoj dom je daleč, tebi pa tudi ne zaupam mnogo. Ti si me pustil v ječi, in ko bi se ne bil sam izkopal na beli dan, kdo ve, kje bi že bil zdaj. In ti, zvita buča, si štel: brat umre, cigana bodo

poslali za njim in zame bo vse dobro! Kakor pa slišim, ti je brat okrevale in cigan ti je ušel. Vendar to noč morava biti pod streho; zmečila se bova, kaj nama hodi v križ, potem ko Turki odidejo, ako te že prej ne obiše bratov sin. Ko bo vedel, da ima tako dobrega strica blizu, bi te prišel gotovo pozdravljat.«

Petru je bila zopet prišla dobra misel, da bi poravnal svojo krivico. Lehko bi bilo, da bi cigan zopet pripeljal na očetov dom poturčenega slovenskega mladeniča, ki se je bojeval zoper svojo domovino in rodovino, kakor je Peter ravno slišal, zakaj gotovo je moral imeti še kaj spominov na mlada leta, ki bi jih bil lahko oživel. »In kdo bi bil kdaj kaj vedel, da sem bil prste poteknil v to mešanico?« je mislil Peter. »Cigan ne bo imel nobenega vzroka, da bi to razkladal. Ali kaj bi pa bilo, ko bi se vendar zvedelo vse? Kaka sramota bi mene zadela pri vseh ljudeh? Kam naj se skrijem potlej? Celo ko bi šel v klošter za bratom, bi me sovražilo vse še bolj ko zdaj! Ne, nikdar! Kar sem storil, je storjeno; kar sem začel, to bom končal, le šleva se vrne na pol pota. Vojna je po deželi, moj brat je v kloštru, klošter je zapuščen in Turki ga imajo zajetega; gotovo ga zažgo in brata se mi ne bo treba več bati.« Pri tej misli se Petru živo zasvetijo oči. »Menihe imajo Turki v pesteh, gotovo bodo uklonili sive glave pod turško sabljo; tudi teh se mi ne bo bati. In cigan, ki me najbolj nadleguje, ki je že predrzen ko sončna muha, ki me še toliko ne časti kakor kakega svoje prilike in primere, ta bo menda konec našel v boju, če ni iz železa. Ako ni drugače, morda bi še jaz kaj pomagal. In potem — potem nihče na božjem svetu ne ve za to, da je moj stričnik janičar. Potem naj hodi ropat mojega brata sin, če hoče, po vsem svetu, jaz bom že zase skrbel, da mi ne pride do živega.«

Tako je premišljal in premislil Peter Kózjak, ko je stopal po stranski temotni stezi za ciganom dolginom.

»Kam pa me pelješ?« vpraša dolgega tovariša. »Domov?«

»Kaj, ti mar nisem pravil, da ti je tvoj dom daleč? Dam ti na izbiranje: ali hočeš, da greva k menihom v cerkvico na Muljavo, ali hočeš, da greva v skalnato podzemeljsko jamo nad Krko?« odgovori cigan.

»Pelji me v jamo nad Krko, ako so ljudje tam!« pravi Peter.

»In zakaj ne greš v cerkev?« ga vpraša dolgin. »Ti si res slab žlahtnik, pa še slabejši

sorodnik, ker se bojiš, da se ne bi sešla z janičarjem, ki bi gotovo rad videl strica.«

»Le stoj!« je mrmral Peter sam s seboj, »ne boš dolgo uganjal norčije, zlasti z menoj ne; jaz se te hočem znebiti tako ali tako.«

Med takim pogovorom se izgubita letá dva človeka med drevjem, drug malopridnejši od drugega, vsak po svoje.

Trinajsto poglavje

Zbrali so ljudje se kmečki
pod veliko skalo v les;
vsak v orožje ima cep
prot' sovražnikom.

Kraljedvorski rokopis

Kako poldrugo uro od Zatičine izvira pod skalnatim hribom na dolnjem Kranjskem reka Krka. Prihaja na dan v dveh izvirkih, ki sta pa sila blizu drug drugega. Prvi rokav stopi na svetlo v kotu, prav pod gradom, ki ga je bil razdejal ravno neka leta poprej Vitovec iz Celja; drugi rokav pa izvira bolj proti vzhodu. Oba vira sta komaj za kake streljaje na dvoje in se izlivata tudi ravno tako v eno in isto strugo.

V tem kraju se posebno zopet kaže značaj kraških tál. Ves hrib je sestavljen iz kamena, in ves veliki hrib, ki se potlej razteza ob Krki in proti severu, je votel.

Ako se gre od vzhodnega rokava kakih dvajset stopinj iz dola navzgor, se pride do velike viseče skale, ki ima majhno, komaj vatel široko in visoko žrelo, votel vhod v zemljo.

Človek, ki hodi v le-tó jamo, se mora ukloniti pri vhodu. Potem se gre nekaj časa, komaj sedem stopinj, navzdol v zemljo. Precej potlej pa se pride v veličastno poslopje, ki ga je zidala in skladala sama roka vsemogočnega stvarnika. Vse tukaj je zidano iz celega kamenja, visoko, široko, da ni prišel še do današnjega dne nihče do konca.

Bila je ta jama v nekdanjih časih okoli bivajočim stanovavcem pribežališče in zavetje pred Turki. Tako je bila privrela tudi leta 1475., ko se je godila naša povest, velika množica v jamo iskat zavetja. Pred jamo sta stala dva mlada kmeta, z orožjem v roki, eden zgoraj, drugi zdolaj na straži. V jami pa, v obokani sredini pod zemljo po raztreseni slami, je ležalo in sedelo za tri vasi ljudi. Mnogo ognjev je gorelo in obsevalo čudovito črno temo, ki se je razpenjala po široki duplini ter čarobno slikala kameniti strop, ki je grozeč visel ljudem nad glavami.

Med mnogimi ognji, pri katerih so kuhali ali se samo greli posamezni ljudje, je bil posebno velik ogenj najbližji pri vhodnji luk-

nji, koder se je valil venkaj debel dim, in koder so ven in ven prihajali in odhajali, nosili drva ali hrano, ali hodili milo pogledovat svoje domačije, katerih poslednji ostanki so po dolu, zažgani po turški roki, žalostno tléč sijali po temi.

Okoli tega velikega ognja se je bilo zbralo možakov veliko krdelo razne starosti: ta mladenič, ta mož srednje starosti, ta starec kraj groba; imeli so skoraj vsi cepove, kovane z železom, ali pa dolge betičaste, črno opaljene grčavke, ali kakovo drugo stvar pri rokah. Med glasnim ravsom in govorjenjem, ki se je razlegalo po jami in katerega so čudno odbijale in oponašale kamenite stene nakopičenih skal, je bilo še najbolj slišati, kar so ugibali ti možje, prostaki iz naroda

»Kaj pravite, možje,« pravi čokat mož, »ali bo še kdaj dobro na tej naši zemlji? Bog nas varuj! Že od nekdanj, kar je menda naša narodovina na svetu, ni je bilo sreče toliko časa, kar človek potrebuje, da zleze iz zibelki v grob, še toliko ni bilo veselega. Moj rajni oče so pravili, da tačas, ko so bili Turki vprvo prišli in ko smo bili ravno tule, da je bilo njega dni le še huje, ko so bili še tisti Pesoglavci. Za tistimi so bili pa gospoda prišli, ki tudi niso mnogo boljši; kar je, to je, samo da nas ne nabadajo na kolec kakor Turki, ki so zdaj v deželi, Bog jih pogubi!«

»Res je to!« odgovori drug zaraščen, hud mož. »Trlep govori resnico. Gospoda se zdaj zapira v gradove, nas pa pušča, naj nam psi požirajo otroke, naj nam mlade ljudi odpe-ljavajo na Turško, da se Bog usmili; nam pa ne pomaga nihče; ako se vlačijo čreva za nami, se nihče ne zmeni za nas.«

»Potolaži se, prijatelj!« nadaljuje drugi. »Jaz pa menim, pustimo na miru gospodo in cesarja, le-oni imajo tudi že svoje križe; jaz

Kot blisk se naglo začuje strašna beseda: »Turki!«

pa pravim: pomagajmo si sami, možje, sami si pomagajmo.«

»Lehko ti je govoriti,« mu seže prejšnji v besedo, »ti si sam pod soncem, očeta nimaš, ni matere ne; žene in otrok še poznal nisi; če ti gre za kaj, ti gre za svojo glavo. Kaj bi maral, ko bi bil sam na svetu! Ali ko bi ti bili Turki ubili sina, spravili ženo pod zemljo, hiše že ne štejem, les še raste, to že postavim!«

»Postaviš jo, da ti zopet pride Turek in jo zapali; ako boš ravno prezaspan, da se še sam spečeš v tem pepelnjaku,« dostavi četrti.

»Vse je res, kar pravite, možje!« reče šestdesetleten mož rdečih las, »pa bom vendar jaz še eno rekel. Nič ne pomaga, če se hudujemo na gospodo in cesarja. Bog nam jih je dal, ne bi bilo prav, ko bi jih zametavali; bodo že sami za sebe odgovor dajali. Mi ne bomo sodili; saj vidite, da se lahko pripeti vsakemu izmed nas, da umre od davi do drevi, od nocoj do jutri zjutraj, zlasti ker se je smrt v naši deželi udomačila; Turki jo trosijo. Zato jaz pravim: ne dajmo se! Ne ležimo tukaj brez dela; četudi ne moremo odgnati Turka sami, nujmo, ogrenimo mu to, kar si bo pridobil. Jaz pravim, da naši cepci še komu črepinjo razkoljejo, turške pa tudi niso trše od naših. Jaz sem že priletel, pa grem še zmerom z vami, in videli boste, da sem včasih še za kam potekniti.«

»Jaz tudi tako menim, pomagajmo si sami; jaz sem z vami.«

»To sem tudi jaz prej rekel!« pravi tretji.

»Jaz tudi,« se je slišalo od vseh strani, in zmerom večje je bilo krdelo pri velikem ognju.

Zdaj prideta v jamo Peter Kózzjak in ž njim cigan. Sedeta k ognju na stran, kjer je bilo mnogo ljudi. Nihče ju ni ničesar vprašal, zakaj marsikateri je bil med njimi, ki mu je bil ta in ta neznan; Petrova gosposka obleka je storila vendar, da so se jeli izpraševati, kdo je to, in se naposled zmenili, da je gospod s Kózzjaka. »Kako pride ta sem?« so dejali eni in ugibali tako in tako. »Kdo je pa oni, ki je prišel ž njim? Domačin ni; ta nima naše oprave, niti poštenega obraza.« Tako so sodili od strani cigana. »To se lahko pozve, kdo je,« reče eden; »tu smo mi gospodarji, kaj ni res? Vsak, kdor pride, mora povedati: kdo si in kaj si?«

»Stoj, najprej pokličemo tisto švedro semkaj, ki pravite, da je gospod Kózzjak. Naj bo Kózzjak ali Kravjak, gospod ali kmet, tu smo vsi ene mere; govoriti mora, kdo je le-oni rjavi dolgin, če ne — — rekši vzdigne govornik svojo palico.

In zbornica pošlje enega poslanca do gospoda Petra, naj se kar precej zglesi pri velikem ognju. Kmetje, možko naslonjeni na svoje cepove, batine in opaljene kolce in krepelce, vprašajo plemenitega gospoda, kdo je le-oni človek, ki je prišel ž njim. »Gospod je lahko med nami,« mu reko, »ako ga ne more varovati grad, ali poizvedeti moramo, kdo je med nami.«

In nesramni Peter, ki je precej izvohal priliko, da bi cigana lahko uničil, reče: »Jaz ga ne poznam, tega človeka, prišel je za menoj; videl sem ga malo poprej, preden so bili prišli Turki in zdaj ga vidim zopet, nemara da bi bil Turkom — tako — malo — znan.«

»Ogleduh je!« reko brž eni, in ogenj je švigal vsakemu iz oči.

»Turški ogleduh med nami!« so vpili vsi in dvignili batine.

»Na kol ga nataknemo, kakor delajo Turki z našimi brati,« vpije eden.

»Nos in ušesa mu porežemo!« kriči drugi.

»Ne, možje, kdo ste?« pravi stari mož, ki jih je bil že prej utolažil. — »Ali se boste vi ravnali po Turkih? Tega ne, mi smo kristjani, in kakor sem že rekel, smrt nas lahko zaleze ali zdaj ali pozneje; zato moramo mi tega človeka, ako je tudi turški ogleduh, kaznovati kakor pristoji možem, ne kakor nevernim psom. Torej jaz svetujem tole: Primimo moža in vrzimo ga v krnico v Krko zunaj pred jamo. Krka preteče dokaj dežele, naj si jo ogleda ta človek, in naj Turkom pove, da ima še kje kakov cepec, ki je trd dovolj, da razbije glavo, in ako je še tako koščena!«

»Res, v krnico ga vrzimo!« pritegnejo drugi, »saj Turki ne pridejo do nas, zato je že skrbel Bog stvarnik in nam izvolil brlog, do katerega tudi turški konji ne prisopejo, dasiravno so urni ko strela.«

Cigan je kmalu spoznal, kako je. Z obrazov je posnel, da se nanj zbira oblačica, videl tudi precej, da ga je Peter, kateremu je bil ravnokar dobro storil, ko mu je življenje otel — da ga je isti Peter z lažjo izdal. Prvo, kar je zvit cigan poskušal, je bilo, da se je hotel izmuzati; toda brž mu pot zapro ter ga obstopijo z vzdignjenimi cepci in drogmi.

Zdajci se spne cigan pokonci, v roki se mu zasveti nož in strašen glas zadoni po podzemeljski jami: »Nihče naj se mi ne bliža; za tri je moj nož nabrušen. To pa ni res, kar vam je povedal tisti grbavi človek!« — Nankrat potihne ves hrup po jami, vse se ozre na cigana. Ali na mah padejo trije cepci in v isti hip zazveni ciganov nož, njemu iz rok izbit, po temi na tla; mnogo krepkih rok se

iztegne in podere silnega cigana na tla. Vendar vsi, kolikor jih je moglo okoli njega, so imeli dosti posla, da so ga iztirali skozi luknjo ven. Na jarku ga potem zavihte, in visoko je pljusknila voda, ko je cigan cepnil v sredo krnice.

Krohota se pomaknejo kmetje v luknjo, potem ko je utihnilo zadnje čopljanje po vodi v črni temi. »Ako zna plavati, pride na suho,« pravijo med seboj, »in sporoči Turkom, kaj je videl; naj le! Ako pa ne zna, naj utone, škoda ne bo velike.«

Ko bi bil stopil kdo dol h Krki z jarka na travnik, bi bil videl, kako je dolgin izplaval na suho, ovil svojo mokro obleko, se zleknil v svoji dolgosti pokonci ter proti jami obrnjen govoril sam s seboj: »Dobro vem, da sem to dobil po tvoji pripomoči, krivenčasti gospod Kózjak! Ti žaba, ki bi jo bil imel stlačiti že zdavnaj! Ali zdaj se ti bom zahvalil; vse drugod se boš lovil, kakor po vodi, in utonil boš v mlaki, ki si jo izkopal sam.«

Rekši se obrne preko travnika proti vzhodnoseverni strani, kjer je bil veliki turški tabor pred cerkvijo na Muljavi.

Štirinajsto poglavje

Bilo klanje, bilo je mahanje,
žalovanje ino radovanje!
Krv valí se, ko deževnik bistri,
mrtvih leži kakor v lesu drevja.
Kraljedvorski rokopis.

Zarja jutrnja je jela rdeti in napovedovala sonce, da bi obsevalo žalostno deželo naših očetov.

V turškem taboru so pojemali ognji in za miral je krik, ki je donel vso noč; zakaj proti koncu noči je zadremala marsikaka težka glava, dasi je bila v tuji deželi v sredi sovražnikov. Ali vedeli so, da so ti sovražniki le slabo oboroženi, preplašeni in razkropljeni na drobne kosce; lahko so se torej zaupali svojim čuvajem.

Drugače je bilo to nasproti v taboru, kjer so slovenski kmetje iskali zavetja okrog cerkvice. Vso noč ni nihče zatísnil očesa, vso noč so goreli ognji, brleli tožno, kakor gori tožno poslednja lučca pri umirajočem človeku.

Glasovi, ki so vso noč vpili v cerkvi in glasno molili, so bili že ohripeli; zamolklo ječanje je bila molitev.

»Dan napoči, sosed! Že se sveti za vrhom,« govori mož na straži za zidom na pokopališču svojemu sosеду, zamišljeno sedečemu.

»Res,« odgovori le-ta. »Prijatelj, jaz pravim poslednji dan; zakaj drevi se vidiva že na onem svetu. Ta dan prinese smrt, Bog mi grehe odpusti! Smrt!«

»I, sosed, tako gotovo nikakor ni! Jaz pa zmerom upam, da jih bomo še ta dan odbili z božjo pomočjo; kloštrski hlapci, Mačerolovi hlapci, Ravbar, Krčani — — in morda še kdo, nam pridejo pomagat. Zato nikar ne obupujmo, sosed! Nikomur mi nimaš tako govoriti; do zadnjega se bijmo; dokler bom gibal z mezincom na levi roki, dotlej sem se namenjen braniti, umej me, sosed!« pravi prvi.

»O, ne boj se! Jaz le s teboj govorim, tebi povem, kakor mislim. Jaz se tudi ne dam povezati; to ti pa povem, da večera ne čakamo živi in zdravi, to mi govori tukajle notri, in videl boš, da se srečava drevi že drugje,« odgovori tovariš.

»No, prijatelj,« pravi oni, »saj smo pri cerkvi na pokopališču, ne bo nas treba nositi pokopavat, kar pademo, pa je. Toda zato se hočemo še grdo pogledati, preden nas preselelijo turški psi na oni svet. Popolnoma upanja ne popusti!«

»Upanja! — Ali nisi slišal: vso noč je vrelo gori na griču in po travniku. Kolikor je te pošasti v deželi, vse se je to noč zbralo okrog našega obzidja. Saj si videl, kako smo že včeraj stekali in komaj komaj smo ga odbili. Jutri bo rdečih ko listja in trave, mi smo spehani, naspal se ni nihče, zid je odkrhan, razkopan, v rokah nimamo skoraj ničesar. In pomoči? Kaj bi govoril? Koliko jih je teh, ki si jih imenoval? Kaj stori muha proti celemu panju čebel? Nič! Ali, kaj meniš, kloštrski hlapci še ne morejo iz kloštra, gotovo so Turki obstopili tudi kloster; in ko bi mogli, niso tako brezumni, da bi šli iz zatišja, ker dobro razvidijo, da jih čaka zunaj gotova smrt, in da nič ne opravijo. In potem, prijatelj, snoči je šel eden na grad Kózjak, na Mačerolec je šel sam gospod, v kloster so poslali enega hlapca, pa nikogar ni nazaj. Kaj meniš; nič drugega ni, kakor Turkom v roke so prišli vsi, in zdaj že gnijo pod nebom ali pa leže zvezani v šotorih. Nihče, sosed, nam ne more pomagati; in preden bo drevi, tudi naju ne bo.«

»Bog bo pomagal, ako je volja njegova,« odgovori drugi, seže sosеду v roke ter odide med druga krdela, kjer so imeli enake pogovore.

Že se je jelo svetiti v jutru. Noč je bežala vedno bolj. Vse se je gibalo po krščanskem taboru. Še živeje pa je bilo v šotorih turških, zakaj raztresene moči so se zbirale čez noč. Ker so menili, da ako dobodo menihe v pest, dobodo tudi dragocenosti in bogastvo zatiškega kloštra, so se hoteli po vsej sili polastiti tega kraja in njegovih brambovcev.

Ko se je torej bližalo jutro, obsuje turška vojska nanovo cerkveni tabor. Poslednje moči napenjajo kmetje, odbijajo Turke kakor ljudje, ki jih ne čaka drugega ko smrt, ki jim pa obup daje poslednjo čudovito moč, ki dela iz navadnega vojaka pogumnega junaka. Hrabri kmetje bi se bili morda še ubranili, da so imeli moža, ki bi bil znal pomagati, velevati in zapovedati. A gospoda Mačerolca ni bilo, ponoči je bil prišel nevernikom v roke.

Turki so se bili ko divji. Ne samo lakomnost po blagu in želja, da bi si pridobili ujetnikov: tudi turška vera sama je priganjala Turka, da je divjal zoper kristjane, zakaj veroval je, da se mu je dolžnost bojevati z vsakim, ki ni Mohamedanec. Sicer je mislil, da sam svoje smrti pospešiti ne more, da le tačas pride, kadar mu jo pošlje Alah (Bog), in da bo imel veliko večje zasluge na drugem svetu, ako umrje v boju s sovražniki svoje vere.

Zlasti velik, mlad janičar je tolkel kakor groza. Kamor je on prišel s svojimi tovariši, so se razmeknile prestrašene goste vrste za zidom. Mnogi, ki so se mu postavili, so padli vznak, zaliti s krvjo, in nikdar več se niso pobrali. Bil je za glavo večji od svojih tovarišev, strašan, pa lepega obraza.

To je bil Jurij Kozjak, Markov sin, slovenski janičar. Revez ni vedel, da divja zoper svojo domovino, zoper svoje brate. Kdo bi mu bil mogel to povedati? Kdo bi ga bil podučil, da je tod hojeval tisti, ki ga je prvi ljubil, da je zmeta, ki se zanjo bojuje? Res, ko bi bil janičar vedel za to, ne bi se bil bojeval zoper svoje sorodnike, obrnil bi bil meč proti svojim krvolokim tovarišem, saj srca je bil dobrega.

Turki so hudo mučili Petra

Ni švigal tisti ogenj iz njegovih oči, ki je značil njegove tovariše, niti ni hlepel po ropanju in ujetnikih, bojeval se je le čelo naproti čelu: tu je bil strašan.

Ali je morda seme, ki so ga bili zasejali dobri ljudje v mladosti v njegovo srce, vendarle s poslednjo korenino še ostalo v njem? Ali mu niso mogli Turki popolnoma izruvat človeške čuti? Ali tudi ni pokrila pozabljenost vsega, kar si je bil nekaj, zdavnaj pridobil? Bog ve!

Kmalu jamejo kmetje omagovati. Mnogo jih je bilo popadalo, nič več se niso dale zamašiti vrzeli.

Prvi, ki je preskočil zid, je bil velikanski janičar. Ko je bil enkrat ta na zidu in čez zid, je napravil s svojo težko roko pot tovarišem, in zdajci se je grozovito razlegnil krik — Turki so bili v sredi med kristjani; nastane klanje in mahanje, da, skoraj bi rekel, da sonce ni videlo enakega.

Vsakteri je zdaj branil sebe in svoje življenje, zakaj človek rabi vse, tudi največje in najtežavnejše pripomočke, da bi si podaljšal življenje, če ne več, vsaj za kake trenutke. Vsak je napel poslednje žile, da bi odpodil vraga od sebe. Mož za možem je padal, ali smrtno ranjen, ali zvezan. Kakor volkovi davijo ovce v sredi črede, tako so klali, bodli, sekali Turki v cerkvi. Kopice mrtvecev so ležale po tleh.

Turki niso prizanašali nikomur. Kdor je bil slab, star, takega so nabodli brez milosti, ali kako drugače okrutno umorili. Tudi menihom je bila ta usoda. Mlajše so povezali, starejše pobili.

Velikanski janičar se je bil pomeknil nazaj, precej ko je minil boj z oboroženimi možmi. Bojevati se z neoboroženimi starci in ženami, to ni bilo po njegovem.

Počasi se je izpraznila cerkev nasičenih volkov. Naposled ostanejo še same kopice mrtvih v lužah krvi, ki se je nabirala in cedila po cerkvi. Bili so žalostni dnevi za slovenske naše očake! Poslednji Turki, ki so zapustili oskrunjeno svetišče, so ga hoteli še zažgati. Zažgali so dolgo leseno lopo, predvežje hiše božje; vendar ogenj se ni hotel prijati.* Turki so torej popustili ta kraj ter odšli za svojimi krdeli, ki so se obrnila proti kloštru, zakaj ako so hoteli s pridom pobrati vse, mimo zaprtega kloštra niso smeli dalje, zlasti ker je bilo povsod znano, da hrani velika bogastva.

Zvečer tistega dne je bila vas prazna. Prebivavcev ni bilo, bili so jih Turki ali po-

* Se dandanes kažejo v cerkvi na Muljavi za streho opaljena bruna, ki jih je zažigal Turek.

bili ali odpeljali. Turkov tudi ne, zakaj zapustili so bili mesto, kjer niso mogli več opravljati svojega krvavega rokodelstva. Tistega žalostnega večera torej, ko se je rume-no sonce zakrilo za hribe, je korakal naš stari znanec, cigan dolgin, skozi vas, edini človek, ki se ni zmenil niti za domačine, niti za Turke: s svojo zvijačo je prekanil vse. Krenil je naravnost proti cerkvi. Po pokopališču grede razgleduje vse mrtvece, kakor bi nekoga iskal med njimi; ali ne najde ga menda zunaj, zato gre v cerkev. Ne gleda, kam bi stopil, ali v mlako sesedene krvi, ali na človeka. Išče v svojo pot naprej. »Ni ga tukaj starega,« pravi naposled in se napravlja ven. — »Torej ga ni bilo tu, zakaj takemu staremu in trhlemu možu ne da Turek drugega kakor nož v prsi; vrvi ni vreden, ker je za sužnja kakor jaz za meniha. Torej je moral biti drugje, ostal je v kloštru in ti, Samol, boš imel dela. Dobro, dobro, da ga le tukaj ni med mrtveci, in da je janičar, njegov sin, še pred klošтром, vse drugo izvršim že jaz.« Tako med zobmi godrnjaje hoče cigan zopet zapustiti kraj, kjer je ravno prej smrt imela bogato košnjo. Zdajci se začuje izmed mrtvecev glas, kakor bi kdo zastokal. Cigan postoji. Šele ko se drugič začuje jek, pristopi bliže. »A, opat je tukaj!« reče cigan, ko vidi meniha pod mrtvo kopico. »No, Turki niso imeli pameti, da so tega potolkli, dasi ga niso dodobra. Ta se bo zavedel.« Rekši hoče oditi, pa si domisli: »Morda bi mi on povedal.« Precej se pripogne, vzdigne opata, ga oprta čez ramo in odnese ven iz cerkve, s pokopališča na zeleni grič. »Še ranjen ni,« mrmra cigan, ko ga otiplje in ogleda na vse strani. — »Samo preko glave je dobil eno, vse drugo je prišlo od strahu. Ha, ha! koliko je tega, da bi me ta gospod lahko obesil in bi me bil! Svet se preobrača!«

Čista večerna sapa kmalu predrami opata. Cigan mu od nekod prinese vode in jesti. Črna noč zopet nastopi. Opat prosi cigana, da bi ga peljal v kak zaveten grad v okolici, »Kam?« vpraša cigan. »Na Mačerolcu sem bil, tam ni gospoda; kakor jih Turki stisnejo, tako jih ožmo; ako bi radi prišli še enkrat Turkom v roke, pojdite tjakaj ali pa na Krávjak.«

»Kaj pa na Kózjak?« vpraša opat, spoznavši, da ga samo ta človek more oteti.

»Na Kózjak?« pravi zategnjeno cigan, »tam sem se namenil postaviti novega gospodarja, ako pojde. Stari, tisti grbavi mi ni po volji; zvedel sem pa za novega, boljšega: in vi mi boste morali pomagati, da ga postavimo.«

Strme je opat gledal cigana; ni vedel, ali se mu meša, ali govori v pameti. Precej zapazi to osuplost dolgin.

»Taka je le. Našel se je Kózjakov sin, ali bolj prav, jaz bom povedal, kje je in kaj. Peter — le-ta grčavi, zdaj je v jami pri Krčanih — Peter ga je prodal meni, da sem ga odpeljal na Turško, in zdaj je janičar pred klošтром.«

»Ali govoriš resnico, človek?« vpraša osupel opat, pozabivši v tem hipu na svojo nevarnost in na vse nadloge, ki so ga bile zadele, in na svojo slaboto. »Peter bi bil to storil, in sin Kózjakov je janičar!«

»Resnico govorim,« reče cigan ter pripoveduje na kratko reči, kakor jih mi že vemo. »Vem, da se bo janičar še domišljjal, ako ga opomnim na tačas; potreba pa je, da otmem starega Marka iz kloštra, kjer je, kakor menite, še zdaj.«

Opat je strme poslušal cigana. Za takega malopridneža Petra ni imel; ni vedel, ali bi verjel ali ne. Ko pa se je počasi domislil marsičesa, kar si popred ni mogel razjasniti, in kar mu je potrjalo to neznano hudodelstvo, privoli ciganu, da mu hoče pomagati. Razloži mu torej, kod torej pride do Marka v klošter, da ga Turki ne opazijo, in da bi mu tam verjeli, mu izroči svoj prstan. To se ve, da mu je bilo hudo vrlemu možu, ko je videl, da hoče cigan vse to storiti ne iz spokornosti, ampak iz sovraštva in maščevanja, ker ga je Peter — izdal kmetom za turškega ogleduha, misleč, da se ga tako znebi.

Ko sta se cigan in opat dovolj razgovorila, ga pelje oni v skrivališče h Krčanom, ki so častitega duhovnega gospoda spoštljivo sprejeli. Cigan pa je bil premoder, da bi bil ostal tam, kjer so ga izpehali prejšnji večer tako nemilo.

Petnajsto poglavje

Tamkaj lomi on roke;
trepetaje k nebu gleda,
žalost trga mu srce.

M. Vilhar.

Vsa turška sila, ki se še ni bila razlila naprej proti severu, je obstopila od vseh strani mogočno, trdno kloštrsko poslopje. Ne bi bilo težko braniti dobro sezidanega obzidja, ko bi bilo brambovcev. Toda le malo je bilo ljudi, ki so bili za zidom, zakaj precej veliko hlapcev so bili poslali Turku nasproti, ki so potem konec storili na Štajerskem; velik oddelek se je bil pri procesiji razkropil in bodisi v turške roke prišel ali pa umrl pod turškimi sabljami; le malo jih je bilo v kloštru.

Izmed menihov ni bilo v kloštru nikogar, razen dveh sivostarih očetov in Marka Kó-zjaka, ki še ni bil popolnoma okreval od te-danje omedlevice, ko mu je cigan razodel usodo njegovega sinu. Svojega brata Petra od tistih dob še ni videl; vselej pa ga je pre-treslo, kadar se je domislil, da bi utegnilo vendarle res biti, da mu je brat sina prodal. Da je bil cigan ušel iz zapora, to mu je po-drlo poslednji up, da bi bilo mogoče še kdaj videti sina.

Zdanja nevarnost prisili starega Marka, da pozabi sam nase in na svoje bolečine; pre-maga stare bolne kosti in kakor nekdanji vo-jak zapoveduje in razstavlja male ostanke kloštrskih hlapcev. Dobro pa je razvidel, da to malo krdelce ne more braniti široko raz-prostranega obzidja proti taki množici Tur-kov. Milosti ni bilo pričakovati nobene, torej se je moralo storiti vse — poslednje, kar je človeku mogoče. Stari Marko je bil priprav-ljen na vse, najbolj pa na smrt. »Za eno sem te prosil, o Bog, da bi ga še enkrat videl na tem svetu!« je molil Kó-zjak. »Tvoja volja je bila. Zdaj te pa prosim, ako je res, da si me tako kaznoval, da je moj sin med divjimi Turki, od svojega strica prodan, o groza! daj, da zopet spozna vero in dom svojih očetov, potlej naj umrjem.«

Turki so se pripravljali, da bi še tisto noč navalili na klošter. Janičarji so bili razpeli v sredi vojske svoje šotore in si pripravljali večerjo. Velikanski glavar janičarske čete je zamišljen sedel sam v svojem nekoliko lepšem šotoru. Videl je danes, koliko krščanskih otrok so njegovi tovariši nalovili in naropali, in vsi ti so bili namenjeni, da postanejo janičarji, divji Turki: kakor je on sam in morda še hujši, kakor so njegovi tovariši. Marko je stal v kloštru na visokem obzidju in gledal dol na ravnino. Tema je razgrnila svoja krila po polju in po hribih. Ognji v turškem ta-boru so čudovito plameneli, oznanjevaje smrt vsakemu, ki jih je gledal z obzidja. Tujci so kričali po deželi, in, oh, nikogar ni bilo, da bi jih bil mogel odpoditi ali jim braniti dežele.

»Kako dolgo bi se jim mogli braniti?« vpraša Marka star, vendar še trden menih, ki je stal tik nekdanjega vojaka.

»A, ne dolgo, ne dolgo,« kima Kó-zjak. »Štej naše brambovce za zidom, potlej se mi ozri pod klošter in preglej šotore turške, in videl boš, da se nam bliža poslednja ura. Imamo pa še najhujšega sovražnika pred se-boj, zakaj vsa vojska se je spustila dalje, tu so ostali janičarji, najbolj divji vojaki. Ko bi bil jaz v svoji mladosti — potlej, brat, naj bi

prišli,« in pri tej misli se starec oživi — »ko bi jaz imel tisto desnico in tiste hlapce ko pred tridesetimi leti — ali kaj hočem, sta-rost se ne da stresti.«

In pri teh mislih se omrači lice potrtemu žalostnemu očetu, zdanjemu zapovedovavcu v kloštru. Menih, ki ga je spremljal, izprego-vori o drugih rečeh, da bi ga napeljal na druge zanj manj žalostne misli.

»Kje so neki zdaj oče opat in drugi naši bratje?«

»Niso jim prizanesli,« odgovori Kó-zjak; »prebili so na tem svetu vse težave, ali pa jih čakajo še najhujše, če so ujetniki. Toda ubogo ljudstvo! O, konec ga mora biti, dežela se mora pogubiti z narodom vred! Pa ne, Bog bo skrbel zanjo, on ji bo zopet podal roko, da vstane in si oddahne.«

Ne daleč od mesta, kjer sta stala meniha, nastane zdaj velik hrup med hlapci stražniki. In ko Kó-zjak pozve, kaj je, mu reko, da je tuj človek prišel v klošter — namreč tisti ci-gan, ki je bil pred nekaj časa zaprt. Nihče pa ni vedel, kod je prišel. Hlapci so med seboj menili, da je ta čarovnik najbrž prilezel skozi luknjo na ključavnici vélikih vrat, kakor — Bog nas varuj — zlodej iz pekla.

Marko Kó-zjak se zgane, ko pripeljejo pre-denj tistega človeka, ki mu je pred nekaj ča-som povedal najgrozovitejšo novico, ki more očeta zadeti, da mu je namreč Peter, njegov brat, prodal sina med Turke.

»Kako si ti prišel med to obzidje, in kaj imaš tukaj opravka?« vpraša cigana.

»I, jaz imam svojo pot,« odgovori cigan. »Zato vam rečem: nikar me ne morite, ako imate take nakane, zakaj Turki vas podavijo potlej zavrstjó.«

Med hlapci se sliši jezno godrnjanje in ne-kateri bi bil rad vzdignil orožje in razčesnil ciganu črepinjo.

»Da pa ne mislite, da so me poslali sem-kaj Turki, náte, poglejte prstan in povelje svojega opata, da smete in morate zapustiti klošter po tisti poti, koder sem prišel jaz. Ako pa hočete vtekniti glave pod turške sablje, meni malo do tega; le Marku Kó-zjaku bi še eno povedal na samem.«

To se ve, da ciganu ni nihče zaupal. »To je turška past,« so menili hlapci, »hočejo nas izpeljati, da bi se zadržnili; ali takega razu-ma še nismo, da bi nas prekanil vsak prite-penec.«

Kó-zjak migne, naj se odmaknejo, zakaj precej je mislil, da bo ta človek kaj povedal na samem le o njegovem sinu.

»Vaš brat je brezumna zver,« jame cigan. »Najprej mi proda vašega sina, da ga odpe-

ljem na Turško, potlej me pa zato izda za turškega ogleduha, da me vržejo v vodo. Ali jaz nisem tako brezumen, da bi utonil. Zdaj vam moram povedati za vašega sina in menim, da vas ne bo volja utopiti me zato, ker sem mu preskrbel službo.«

Lehko si mislimo, kako je bilo Marku, ko je cigan tako govoril. »Govori, človek, jaz te bom obdaroval, vse ti hočem dati, ako mi poveš, da ga bom še videl!«

»Videli ga bodete gotovo, če poprej ne, tačas gotovo, ko bo stopil čez razvaline tega zidovja, zakaj vaš sin je poglavar janičarjem pred klošтром.«

Strme je zaslišal Kózjak nenavadno veselo in vendar grozno novico.

»Ker mi je bil vaš brat toliko nehvaležen,« pripoveduje cigan dalje, kakor bi bilo to kaj navadnega, »da me je dal vreči v vodo, zato ga bom tudi jaz vrgel v vodo ter vam pripravil sina nazaj.«

»Ako mi to storiš, človek božji!« reče Marko, ki je komaj mogel govoriti, »potlej, potlej ti dam vse, kar hočeš, samo njega mi pridobi, po katerem že vzdihujem toliko let! — Pa kaj, jaz sam grem tja v tabor turški; Bog je mojemu sinu ustvaril srce, gotovo mu čutila povedo in pokažejo očeta. Res, jaz grem tjakaj, in če si ti govoril resnico, najdem ga tam, in potlej naj umrjem.«

»To se zgodi precej, da vas umore ali uklenejo, morda še preden boste izbrali sina iz janičarjev. Toda jaz pravim, pojdite zdaj ven z menoj še to noč na Kózjak, kjer dobo- ste morda že tudi krivega brata, in jaz vam pripeljem janičarja, krotkega ko jagnje. Sicer moram pozabiti, da ste mi sina pobili« — pri tem spominu se ciganu čelo nabere v gube, da se Marko jame skoraj bati svojega novega tovariša — »ali maščeval sem se in vašega brata moram potlačiti.«

»Priatelj,« reče menih tožno, »nikdar ti nisem menil storiti kaj hudega; ako sem ti — pa ne po svoji volji, sem se zato pokoril in vrnil ti bom, kar se dá vrniti, a stori ti, kar obetaš!«

Razen vélikih vrat so držala v klošтер tudi majhna podzemeljska iz velikega vrta pa v skriven kotič v kloštrum. Toda nihče ni vedel za ta vhod kakor opat in nekateri menihi. Zdaj opata ni bilo, menihov največ tudi ne, zato je bila ta rešilna lina neznana vsemu kloštrum. Ali cigan je bil zvedel od opata, kako bi se prišlo v klošтер po tem dolgem hodniku, zidanem globoko pod zemljo iz vrta. Ker je bilo opatu mnogo do tega, da se rešijo ljudje in kloštrsko bogastvo, zato je naročil po ciganu, naj se umaknejo vsi, ako ne bi bilo

mogoče braniti zidov. Da pa je poročal ravno po takem človeku, je bilo vzrok, da bi se ne bil nihče drugi upal prevzeti posla, skozi sredo Turkov se ukrasti v klošтер; samo zviti in neustrašeni cigan je bil za to reč.

Za to pot iz zaprtije je torej zdaj povedal cigan Kózjaku in drugim kloštrskim bratom. Dvomiti niso mogli več, da jim misli dobro in tako, kakor jim govori, zakaj lahko bi bil po podzemeljski poti pripeljal celo krdelo Turkov v obzidje, ko bi bil namenjal izdati klošтер sovražniku.

Kózjak, spoznavši, da se dolgo braniti ne more, sklene zapustiti še to noč zidovje, tembolj, ker se je bil mesec k sreči skrila za goste oblake in ker se ni moglo vedeti, da bi bila še kdaj taka lepa prilika odnesti sebe in kloštrsko zlatnino, in pa ker je bilo pričakovati, da bodo Turki planili na obzidje, brž ko se pokaže mesec.

Preden je torej minilo pol ure, je bilo vse pokonci. Vsak posameznik je imel svojo butaro. Po vsem zapuščenem poslopju so bile razpostavljene luči, da bi prevarile sovražnika, kakor da bi vse čulo in bedelo v kloštrum.

Ravno so hoteli odpreti težka železna vratca, v kamenu nasajena in umetno zakrita, ko se pretrga oblak na nebu in luna posije jasno in svetlo. Žalostno so pogledali nekateri proti nebu blede luno, kakor bi ji hoteli očitati: »Glej, kako si na hudobiji, luna! Le pol ure bi bila skrita in mi bi bili rešeni.« Eni pa so godrnjali: »Bog hoče, da bomo pogubljeni, rešitve ni nobene.«

Zdajci se izkaže, da jih je prav luna rešila smrti.

Nekdo zagleda v tem hipu, da je veliko krdelo Turkov na vrtu. Bili so tako blizu, da bi jih bili dosegli lahko s puščicami. Ko bi ne bil vsak zase zamišljen, gotovo bi bili zdaj menili zatrdno, da jih je cigan hotel izdati, zakaj Turki so se plazili tik okoli luknje, po kateri je on prišel v klošтер.

Cigan pa, vaje zvijače in naglosti v pre-mišljevanju in dejanju, hitro razume, kaj to pomenja. Gotovo ga je moral kdo izmed turških stražnikov zapaziti, ko je lezel skozi turški tabor in potem odprl skrita vratca pod zidom na vrtu. In zdaj menijo Turki priti ravno po tej poti na skrivnem v klošтер. »Lisjak gre prvi v past,« pravi cigan, »gotovo pojde glavar naprej, kaj ko bi — —« in brž migne navzočim, naj se tiho razmaknejo in razstavijo po obzidju, zakaj vedel je, da ako Turki pridejo po jami, jih napadejo gotovo tudi od drugih strani. Drugikrat ne bi bil nihče poslušal ciganovih povelj, ali zdaj se je že slišalo hrumenje od zunaj tudi od druge

strani, in preplašen je vsak tekel na odmenjeno mesto. Večja četa je ostala na mestu s ciganom in Kózjakom. Kmalu odrinejo železna vratca in v kloštru stoji velikanski glavvar janičarski. Za njim so se tlačili njegovi vojaki, glava do glave nagnečena, po ozki, kameniti podzemeljski cevi s svetlimi plamenicami. Ali komaj je stal janičar velikan s tremi tovariši znotraj, ko cigan in nekateri hlapci, skriti v temi, s silo zaloputnejo železna vratca, da se dvema ravno v hodišču stoječima Turkoma razbijeta glavi. Vname se boj med hlapci in štirimi Turki, ujetimi na dvorišču. Dasi je bilo hlapcev mnogo, vendar niso mogli blizu strahovitemu janičarju, ki je bil toliko bolj divji, ko je videl, da je od svojcev odločen med sovražniki. Strašen krik se je razlegal po kloštru. Turki so razbijali vratca, ki so jih hlapci tiščali zaslonjena, glavvar pa je zopet vpil s svojimi tremi tovariši, da osrči vojake od zunaj, naznanjaje jim, da je še živ. Cigan je šele končal boj od znotraj, priplazivši se od strani janičarju pod noge, da ga je izpodnesel. Veliko telo pade po tleh, in zdajci je bilo mnogo krepkih rok, ki mu niso dale vstati.

Ne dolgo in tudi oni trije so ležali. Dasi je že stari cigan imel moči kakor medved, treba je bilo vendar mnogo truda, preden so uklenili silovitega janičarja, ki je bil, kakor je cigan vedel — Jurij Kózjak.

Ni bilo težko braniti Turkom vhoda pri podzemeljskem žlebu. Tukaj bi bili mogli le na skrivnem priti noter; težko pa se je bilo braniti Turkom drugod z zida. Ko so namreč Turki zaslišali, da jim je siloviti glavvar v sovražnikovih rokah, so se zaletavali še z večjim uporom proti trdnjavi. Vendar hlapci, dasi jih je bilo malo, so se branili to noč hrabro, in ko se je žarila danica v jutru, so bili Turki za to noč srčno odbiti. Potok, ki teče pod klošтром proti jugu, je bil ta dan ves rdeče pobarvan s turško krvjo.

Šestnajsto poglavje

Oh, postojte, govorite,
al' še živ je ljubi oče?
J. Bille.

Pot, po kateri so se upali zajetniki v kloštru z obzidja rešiti pred silo, so zasuli zdaj sami, ker je bila sovražniku znana, torej njim brez prida, lahko celo še v škodo. S tem je bilo podrto skoraj vsako upanje, da bi mogli kdaj na skrivnem zapustiti svoj zapor. Da pa se ne bodo mogli braniti dolgo, so spoznali do dobrega to noč, zakaj ubranili so se bili že zdaj le z največjo silo. Imeli so pa ujetega glavvarja turškega, to je bilo tudi ne-

kaj, kar je cigan, najboljši izmed vseh brambovcev, tudi brž porabil. Poslal je namreč enega ujetih Turkov v tabor nazaj, veleč mu, naj naznani Turkom: kadar se prvi Turek predrzne sovražno bližati obzidju, da se tačas natakne glava glavvarjeva nad kloštrskimi vrati na drog. To strašilo je storilo, da so Turki mirno čakali nekaj dni, kaj bo zapovedal veliki poveljnik turški, ki je bil z vojsko blizu Ljubljane.

Gori v najvišji sobi v kloštru je hodil z zvezanimi rokami janičar Jurij Kózjak gor in dol. Oče njegov, stari Marko, je moral pač s težkim srcem privoliti in videti, kako so mu podložniki zvezali sina (zakaj cigan mu je razodel, da je le-ta njegov edinorojenec); kako so njegovega ljubega otroka, po katerem je zdihoval in jokal leto za letom, uklepali zdaj v železne sponi! Ali spoznal je, da ni drugače. Debele solze so padale starcu na lice, ko je videl dolgo zaželenega pred seboj, ravno takega, kakor je bil on sam v mladosti, videl ga pred seboj, pa ga ni mogel objeti, ni mu mogel razodeti očetovskih čutil! In vendar je bil ta njegov sin, sin njegove rajne žene! Kako bi mu povedal, da je on oče njegov? Mu bo li verjel? Ga bo li razumel?

Cigan mu je obetal, da on dožene to reč; tudi je bilo samo njemu mogoče, zakaj ni bilo človeka med obzidjem, ki bi se bil mogel sporazumeti z janičarjem razen cigana. Bilo je nekaj dni, kar je bil zaprt janičar v kloštru. Zamišljen koraka z zvezanimi rokami po sobi. Misli in misli in se domisli tudi svojega doma. »Kje je pač moj dom?« misli sam pri sebi, in domišljal se je zmerom bolj in bolj na mlada leta otroška. Kakor sanje mu je vršelo pred očmi; ljubi mož, ki ga je zibal kot nežnega dečka na kolenih, hudi stric, potem zli mož, ki ga je posadil na konja itd. Vselej, kadar se je domislil nazaj, mu je prišel stari, prijazni menih pred oči, ki je skrbno stregel vsaki želji njegovi, ki je vselej točil solze, kadar ga je videl. Nehote je janičar spoštoval starega moža, smilil se mu je in vendar ni vedel, kaj mu je, in da je on vzrok tej starčevi žalosti in skrbi.

Počasi, vsak dan nekoliko, mu je pravil cigan njegovo zgodbo; kako je imel bogat oče sinka, kako je odšel na vojsko, kako ga je potem stric možu prodal, in ta ga je odpe-ljal na Turško in prodal za janičarja. Cigan se ni motil.

Janičarju je ta povest vzbudila silno pre-mišljanje, in naposled, ko se je posameznih reči spominjal zmerom bolj in ko so se popolnoma strinjale s pripovedjo ciganovo, mu je

prišla misel, da je morda on tisti sin. »Kje je pač moj oče?« je mislil. »Morda je star in vzdihuje po meni! In jaz? Jaz služim tujcem! Za vero Mohamedovo? — Ali nisem nekdanj veroval nekaj drugega, lepšega, kar so me učili dobri ljudje — oh, tisti je moral biti moj oče, ki me je učil. Nekdanj sem bil kristjan, posilili so me v to vero in v janičarja, to je gotovo, to sem videl vsak dan na drugih vzgledih. Zapustiti hočem to družbo, poiskati očeta, da, jaz moram vendarle tudi imeti človeka, ki me je ljubil.« In janičar pokrije obraz in séde zamišljen.

Ko pogleda zopet kvišku, vidi pred seboj cigana in poveljnika kloštrskega, starega Marka, svojega nepoznanega očeta. V pogledu, kako je janičar pogledal starčka, je bilo nekaj tako milega, da je Marka genilo in privabilo globok vzdihljaj iz njegovih prsi.

Prvo, kar je janičar vprašal cigana (zakaj z menihom ni mogel govoriti, ker deželnega jezika ni razumel), je bilo to: ali ve za tistega očeta, o katerem mu je že večkrat pravil.

»To se ve da, poznam ga, ni daleč od tukaj,« mu odgovori cigan, proti Marku pa reče: »Prijemlje se, prijemlje.«

»In kako si ti vse to zvedel?« vpraša janičar.

»Prijatelj, jaz sem bil zraven, jaz sem vzel dečka na konja in sem ga spremil noter na Turško; pozneje sem ga večkrat videl, poznam ga tudi še dandanes prav dobro.«

»Ti ga poznaš!« reče janičar, vstane pa sede zopet kakor človek, ki se je zmotil sam s seboj.

»Poznam ga,« odgovori cigan mirno, kakor bi izrekel kaj vsakdanjega, »dobro vem, da si ti tisti, ki sem ga jaz odpeljal na Turško.«

Janičar — strahovit v boju — vstane, na licu se mu je bralo, kako mu vre po glavi. »Govori, človek, ako pripoveduješ resnico, kje je moj oče?«

Smejé zavije cigan na čuden način usta, seže po svoj nož, prereže janičarju vezj na rokah in kažoč na starega Marka, govori: »Tu stoji, v lice mu poglej, in videl bodeš očeta svojega lice.« In obrne se k očetu rekoč: Gotovo je tukaj Jurij Kózzjak, še lepši od tedanjega, ki je jezdil z menoj na Turško.«

»Moj sin!« je zavpil stari Kózzjak, in v tem trenutju je padla stena med dvema srcema, oče in sin sta si ležala na prsih. Beseda s in srcu in ušesu nekdanj ni bila neznanana, vendar že dolgo je ni čulo uho pod turbanom turškim.

Pač marsikaj bi bil rad povprašal starec novodobljenega sina, ali za zdaj je moral biti

zadovoljen, da je mogel govoriti s srcem tistega, ki ga je toliko časa pričakoval za stonj. Sicer pa je cigan tolmačil med njima, kar je bilo potreba.

Ni bilo težko priti zdaj iz kloštra. Jurij Kózzjak — prejšnji janičarski glavar — ta je lahko prevaril svoje dozdanje tovariše, rekiši, da so se mu vsi v kloštru vdali s to pogodbo, da osvobodijo njega in tri ujete tovariše, ako se jim dovoli prostim oditi, pa da Turkom prepuste kloštrsko poslopje. Janičarjem je bilo vse povšeči, da bi bili le nazaj dobili svojega hrabrega poveljnika. Sicer so menili, da kristjanom ni treba biti mož beseda, ali ko so videli, da je njihovega glavarja v resnici volja pripeljati sovražnike, ki so se mu vdali, v varstvo, si niso upali ničesar storiti malemu krdelu, ki je jezdilo skozi sredo turškega tabora z vsemi znamenitejšimi dragocenostimi in bogatijami kloštrskimi. Celo ko se je glavar namenil, da hoče kristjane spremiti do grada, da bi tako do zadnjega izpolnil besedo, se mu ni upal upirati nihče, dasiravno se je zdelo to vsem več ko čudno. Veliko krdelo je hotelo iti ž njim, da ne bi kristjani kljub ugovoru zopet zaprli poveljnika. To se ve, da se je ta ustavljal temu, rekiši, da ni potreba, in naposled vzel čisto majhno število s seboj.

Vendar kmalu pride to krdelce v turški tabor nazaj in naznani preplašenim janičarjem, da jih je glavar popustil in šel s kristjani v grad Kózzjak. Jeza se je zavoljo tega vnela med Turki; izkazala se je v tem, da so brž zapalili velikansko kloštrsko poslopje in ga razvalili s cerkvijo vred. Kaj radi bi se bili maščevali nad izdajalcem samim, kakor so ga imenovali; vendar vedeli so, kako nevaren bi jim bil njih prejšnji glavar, ako se združi z domačini proti njim; zato se podvijajo, da gredo za veliko vojsko.

Že med potom so bili poslali cigana z dvema hlapcema naprej v grad Kózzjak, naj bi tam oznanili veselo novico, da pride pravi mladi gospodar Jurij. Še posebej je rekel Marko sporočiti bratu Petru, ako je že v gradu, da se mu ni bati ničesar: vse je pozabljeno, kar mu je prizadel hudega.

V gradu ni bilo ne konca ne kraja veselja, ko se je razširila ta novica, zlasti med starejšimi hlapci.

Ko bi bil udaril Bog s svojo mogočno strelo Petra z vedrega neba, ne bi se bil bolj prestrašil, kakor ga je prestrašilo naznanilo, da se vračata njegov — po njem na Turško prodani stričnik in brat Marko na grad, da je vsa njegova hudobija prišla na dan, da mu ni več živeti med ljudmi. Kar sta hlapca

»Moj sin,« je zavpil stari Kozjak in v tem trenutku je padla stena med doema srcema...

sporočila, kako je nekaj veleval stari gospod Marko, da je pozabljeno, tega Peter že ni slišal, kakor hlapca nista vedela, kaj govorita.

»Vse izgubljeno, vse!« je vpil Peter z glasom, ki je prestrašil vse, ki so ga čuli. »Pogubljen sem na večno!« Rekši je bežal ven in nihče ni šel gledat za njim.

Ko se je vse veselilo in kričalo v gradu, videč novega gospoda v turški obleki, so pogrešali Petra. Zastonj je popraševal po njem stari Marko, ves solzan od samega veselja, zastonj so družina ves grad pretaknili. Petra ni bilo. Tudi cigana ni bilo videti.

Šele drugo jutro na vse zgodaj je prišel mlad hlapec strahóma povedat, da gospod Peter doli pod gradom v gozdu — na veji visi mrtev. Da je bilo to naznanilo grenka kapljica v pijači novega veselja, to si lahko mislimo. Opat Ulrik, ki je bil prišel že poprej s Petrom v grad, je rekel z žalostnim glasom: »Kakršno življenje, taka smrt.«

Ljudje, katerim je bilo ukazano, da so na tihem sneli Petrovo truplo z drevesa in ga pokopali, so pravili pozneje, da je cigan iz gošče pristopil in smeje se mrtvecu rekel: »Zakaj si me dal v vodo vreči, tepec! Ne bi se ti bilo treba sicer obešati.« To so bile poslednje besede, ki jih je kdo čul iz ciganovih

ust, zakaj od tistega dne ga ni nihče več videl v slovenskih krajih. Ne dolgo potem je bila dežela rešena nemilega gosta: Turki, siti prelite krvi in morije, so se pomeknili nazaj.

Zopet se pokažejo slovenski kmetje, ki niso bili padli v boju z ljutim vragom pod krivo sabljo, ali ki niso morali v sužnost med nečloveške Turke. Pela je sekira v starem hrastovem gozdu: razkopavali so upepeljene kupe, ostanke svojih prejšnjih stanovanj, in vzdihovaje so si stavili nova pohištva.

Opat Ulrik je dal sezidati s pomočjo okoli stanujočih plemenitašev, posebno mladega Kózjaka, nov kloster v Zatičini. Sploh pa so si prizadevali po vsej deželi, da bi zacelili rane, ki so jih vsekali Turki.

Marko Kózjak vendar ni dolgo užival veselja: živeti pri svojem sinu, ki je bil vsem sosedom čudež, najboljši mož med kranjskimi plemenitaši. Ime janičar mu je sicer ostalo, vendar nobena tistih grozovitih lastnosti, ki so se vezale navadno s tem imenom. Kmalu je Jurij pokopal svojega očeta, ki je umrl rad in vdan v previdnost božjo, katera mu je bila tolikanj oslajšala poslednje hipe življenja. Tudi opat Ulrik je šel kmalu za njim počivat v Bogu, ki vse dobro plačuje, vse hudo kaznuje. Bodi torej češčen in hvaljen!

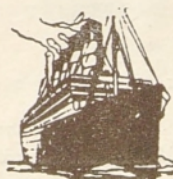
NOTARY PUBLIC

AUGUST KOLLANDER CO.

FOREIGN EXCHANGE AND TRAVEL BUREAU

TOURS - CRUISES - AIRWAY - BUS

AUTHORIZED AGENT
FOR ALL
STEAMSHIP COMPANIES

AMERICAN EXPRESS
TRAVELERS CHEQUES
AND MONEY ORDERS

SLOVENIAN AUDITORIUM BUILDING

6419 ST. CLAIR AVENUE

CLEVELAND 3. O.

INDUSTRIJSKO PODJETJE

»*Soilanit*« *Kamnik*

VAM NUDI KVALITETNE IZDELKE V

MODNIH KRAVATAH

ŠALIH

FROTIR BRISAČAH

VAFEL BRISAČAH

IN KOPALNIH HALJAH

»15. september«

TOVARNA CEMENTA IN SALONITA

Anhovo

TELEFON: ANHOVO 3 - BRZOJAV: CEMENT ANHOVO

Proizvaja:

Valovite plošče, šablone in ravne plošče - Kanalizacijske cevi z vsemi potrebnimi fazonskimi komadi - Dimne cevi \varnothing do 1000 mm vseh oblik za ventilacije po naročilu kupca Dimnike in ventilacijske nastavke za kurilnice, tovarne, delavnice, vseh dimenzij in oblik po naročilu - Tlačne cevi za gradnjo vodovodov, plinovodov \varnothing od 25—1000 mm, do \varnothing 250 mm pritiska 20 atm - Dobavljamo potrebne spojke, fazonske komade iz litega železa in odgovarjajoče armature. Dobava v roku 70—90 dni po prejetem naročilu. Na zahtevo izvršujemo dela z lastnimi mojstri in za izvršena dela prevzamemo vse garancije Na temelju dobljenih načrtov proučimo najracionalneje izvršitve pokrivanja. Nudimo na razpolago mojstre-krovce - **ZAHTEVAJTE INFORMACIJE IN PROSPEKTE**

Putnik Slovenija

potovalni urad

Ljubljana, Titova 4

R

Rojaki,

ko prihajate na obisk v staro domovino, se udeležujte naših avtobusnih krožnih potovanj po Sloveniji in Jugoslaviji, ki jih prirejamo za vas!